

KIỆTTÁC
SÂN KHẤU THẾ GIỚI
CANDÊRÔNG

Đời là giấc mộng

NHÀ XUẤT BẢN SÂN KHẤU

ĐỜI LÀ GIẤC MỘNG

KIỆT TÁC SÂN KHẤU THẾ GIỚI

CANĐÊRÔNG

ĐỜI LÀ GIẤC MỘNG

HOÀNG VIỆT dịch

NHÀ XUẤT BẢN SÂN KHẤU

HÀ NỘI – 2006

LỜI NHÀ XUẤT BẢN

Tủ sách **Kiệt tác Sân khấu thế giới** ra mắt bạn đọc là công sức của nhiều thế hệ Sân khấu nối tiếp sưu tầm, nghiên cứu, dịch thuật và giới thiệu với bạn đọc Việt Nam suốt hơn nửa thế kỷ qua, có ảnh hưởng lớn không chỉ về Sân khấu mà có tầm ảnh hưởng đến phát triển văn học nghệ thuật Việt Nam nói chung. Tất nhiên tiếp nhận và giao lưu văn hoá nghệ thuật không diễn ra một chiều mà tác động qua lại.

Bắt đầu từ các tác phẩm cổ đại Hy Lạp, Trung Quốc, Ấn Độ với các tên tuổi hàng đầu về bi kịch và hài kịch như : Exkhin, Ōripit, Xôphốc, Vương Thừa Phủ, Kalidax... bộ sách trải rộng qua nhiều thời kỳ rực rỡ của Sân khấu thế giới như thời đại Phục Hưng, Lãng mạn và Hiện đại... giới thiệu những kiệt tác chói sáng có sức sống xuyên qua nhiều thế kỷ của những nhà viết kịch kiệt xuất như Sếchxpia, Sinlơ, Môlie, Coóc-nây, J. Gớt, Gôgôn, Ípxen, Muxxê, Ghenman, B. Bréch, Sêkhốp, Bêckét, Raxin, Jăng Anui, Camuy, Tào Ngụ... Nhiều tác phẩm ra đời từ hàng ngàn năm trước nhưng tư tưởng và

nghệ thuật vẫn đồng hành với bạn đọc và khán giả hôm nay.

Tác phẩm của ba tác giả Sân khấu Việt Nam: Đào Tấn, Nguyễn Huy Tưởng, Nguyễn Đình Thi có mặt trong Tủ sách **Kiệt tác Sân khấu thế giới** đã đáp ứng đòi hỏi của đông đảo bạn đọc.

Nhà xuất bản Sân khấu cảm ơn Hội đồng tuyển chọn gồm các nhà Sân khấu học tiêu biểu do NSND Trọng Khôi-Chủ tịch Hội nghệ sĩ Sân khấu Việt Nam làm Chủ tịch và Công ty Minh Thành - Bộ Chỉ huy Quân sự TP Hồ Chí Minh đã giúp đỡ tận tình, trách nhiệm cao để Tủ sách kiệt tác kịp thời ra mắt bạn đọc trọn vẹn 100 cuốn trong năm 2006, chào mừng những sự kiện trọng đại của đất nước.

Xin trân trọng giới thiệu cùng bạn đọc

NHÀ XUẤT BẢN SÂN KHẤU

NHÂN VẬT

BADALIÔ Quốc vương Ba Lan.

SI-DI-SMÔNG Thái tử.

ÁT-STÔN-PHÔ Công tước Một.

SCÔ-VI

CLÔTANDÔ Ông già.

CLA-RIN Vai hề.

ÉT-STREN-LA Công chúa.

RÔ-DÔ-RA Phu nhân.

NHỮNG BINH SĨ.

Những lính ngự lâm, những nhạc sĩ, danh tùy tùng, những bà phu nhân, những người hầu. (Kịch xảy ra ở Ba-Lan, trong một pháo đài không xa thủ đô và ở nông thôn).

NGÀY THỨ NHẤT

CẢNH 1

(Một bên là một ngọn núi hiểm trở; bên kia là một vụng lâu mà bộ phận bên dưới dùng làm nhà tù giam Sidismông. Cái cửa đối diện với khán giả mở rộng. Kịch bắt đầu vào lúc chập choạng tối).

Rodora, Cla-rin

(Rô-dô-ra mặc quần áo đàn ông xuất hiện ra trên mỏm những hòn núi, và đi xuống phía đồng bằng, Cla-rin theo sau bà ta).

RÔ-DÔ-RA: Hồi con quái vật đầu điều mình ngựa hung dữ, đấu nhau về tốc độ với gió, hồi tia chớp không ánh lửa, hồi con chim không có lông màu sắc lòe loẹt, hồi con cá không vẫy, hồi con động vật đi bốn chân không có bản năng tự nhiên, tại sao mi lại nhảy vào, cuốn vào, lao vào trong cái mê cung hỗn

độn những mỏm núi đá trơ trụi này? Người hãy dừng chân lại trên trái núi này, ở đó những con vật cũng rất có thể có những khi xa của chúng. Nhưng, không đi tìm một con đường nào khác ngoài con đường mà số mệnh đã mở ra cho ta, mù lòa và thất vọng, do ta đi xuống men theo những sườn hiểm trở quanh co của cái núi cao ngọn này, nó hình như muốn chửi ngay vào vầng trán của mặt trời. Ôi, nước Ba-Lan, thật là tồi tệ về việc trên nhận một người ngoại quốc mà lại vạch ra bằng máu những bước đi của người đó trên dải đất cát vàng của người, và lại bỏ người đó lại chịu hình phạt trọng tội ⁽¹⁾.

CLA-RIN: Một kẻ bất hạnh à, phải nói là hai kẻ chứ, và khi phu nhân thấy cần phải than thân trách phận thì phu nhân cũng đừng nên bỏ rơi tôi lại đằng sau, bởi vì nếu như chúng ta là hai kẻ đã

---

¹ Số phận của ta đã nói lên quá thừa về điều đó. Nhưng có ở đâu và bao giờ mà một người bất hạnh lại tìm được người rủ lòng thương?

rời bỏ quê hương tổ quốc để đi tìm một cuộc phiêu lưu, hai kẻ trải qua nhiều cơn điên rồ và bấy nhiêu đau khổ bất hạnh mà đi đến đây, sau cùng là hai kẻ đã bị lăn từ trên đỉnh núi xuống, thì phải chăng tôi không có đủ lý do để than thân trách phận, tôi, kẻ tham gia vào nỗi buồn ấy mà lại thấy mình không được ai đếm xỉa?

RÔ-DÔ-RA: Ta không để cho người chia sẻ trong những lời than vãn của ta, để không tước đoạt mất của người, trong khi than khóc cho những sự thất sủng của người, cái quyền của người tự bản thân an ủi mình. Một triết gia nói rằng, than vãn thật có bao nhiêu thú, cho nên người ta phải đi tìm những nỗi bất hạnh để có được cái thú duy nhất đó.

CLA-RIN: Nhà triết học đó là một lão già nát rượu! Ôi! Người ta phải cho hắn ném hàng trăm cái bạt tai! Rồi sau đó để cho hắn tự do vận dụng những bất hạnh ấy và than vãn. Nhưng, thưa phu nhân, chúng ta làm thế nào bây

giờ và vào cái giờ này, lạc bước trong những nơi hoang vu vắng vẻ, khi mặt trời đang đi về phía một chân trời khác?

RÔ-DÔ-RA: Đã ai được tận mắt nhìn thấy một cuộc phiêu lưu như thế bao giờ? Nếu như tưởng tượng không lừa dối cặp mắt nhìn của ta, thì dưới cái ánh sáng yếu ớt run rẩy mà ngày tàn còn đương giữ lại, ta cho rằng ta đã nhìn thấy một tòa dinh thự.

CLA-RIN: Hoặc sự thêm muốn lừa dối tôi, hoặc tôi cũng đã nhìn thấy một cái gì tương tự như thế.

RÔ-DÔ-RA: Ở giữa những núi đá trơ trụi, đã nổi lên một ngôi nhà thôn dã, quá nhỏ bé tầm thường đến nỗi không dám ngược nhìn lên mặt trời kiến trúc của nó quá thô kệch đến nỗi đứng ở dưới chân cái đồng đá che khuất ánh sáng mặt trời, người ta sẽ cho rằng đó là một phiến đá lăn từ trên đỉnh núi xuống.

CLA-RIN: Thưa phu nhân, chúng ta hãy lại gần và đáng lẽ nhìn vào ngôi nhà đó thì

chúng ta hãy xin những người ở trong đó tiếp đãi chúng ta một cách khảng khái rộng lượng.

RÔ-DÔ-RA: Cửa mở, nhưng qua cái mồm ghê sợ ấy, người ta chỉ thấy đêm tối sản sinh, bởi vì nó chỉ đẻ ra đêm tối thôi.

(Người ta nghe thấy tiếng xiềng xích)

CLA-RIN: Trời ơi! Tôi đã nghe thấy gì vậy?

RÔ-DÔ-RA: Ta cảm thấy vừa lạnh như băng lại vừa nóng bùng bùng như lửa.

CLA-RIN: Phải chăng đó là tiếng của một sợi dây xiềng xích. Tôi sẽ phải chết nếu như đó không phải là linh hồn thống khổ của một tên tù đồ nào đó, sự sợ hãi của tôi đã đủ nói lên điều ấy.

CẢNH II

**SI-DI-SMÔNG (TRONG VỌNG LÂU),
RÔ-DÔ-RA, CLA-RIN**

SI-DI-SMÔNG: *(Trong vọng lâu)* Than ôi! Đau khổ!
Than ôi! Bất hạnh!

RÔ-DÔ-RA: Cái tiếng nói buồn bã làm sao! Ta đấu

tranh với một nỗi thống khổ mới và những bản khoán mới.

CLA-RIN: Còn tôi thì tôi đấu tranh với những sự sợ hãi mới.

RÔ-DÔ-RA: Cla-rin!

CLA-RIN: Phu nhân muốn gì ạ?

RÔ-DÔ-RA: Chúng ta hãy trốn khỏi những nguy hiểm của cái vọng lâu kỳ lạ này đi.

CLA-RIN: Tôi thậm chí không còn có cả cái can đảm để trốn nữa, một khi đã phải đi đến chỗ ấy.

RÔ-DÔ-RA: Nhưng, phải chăng tôi đã không nhìn thấy được một ánh sáng yếu ớt, một tia sáng thoi thóp, một ngôi sao mờ do những ánh sáng yếu ớt và những tia sáng leo lắt của nó đã làm cho sự tối tăm của ngôi nhà này còn u ám hơn nữa? Đúng rồi, dưới những tia bản chiếu mờ ảo ấy, tôi thấy phân biệt được từ xa rằng đó là một nhà tù tăm tối, một mộ phần của một thi hài sống, và để thêm vào sự sợ hãi của tôi, tôi đã nhìn thấy nằm ở đó một người đàn ông mặc áo da thú, chân tay bị

xiềng xích, và chỉ có một ngọn đuốc làm bạn với anh ta mà thôi. Nếu chúng ta không thể trốn thoát được, thì chúng ta hãy nghe ở đây những lời than vãn của anh ta, và chúng ta sẽ biết điều anh ta nói.

(Cửa hoàn toàn mở rộng, và người ta nhìn thấy Si-di-smông bị xiềng xích và mặc quần áo da thú. Vọng Lâu đã được chiếu sáng).

SI-DI-SMÔNG: Ôi đau khổ! Ôi bất hạnh! Hỡi ông Trời vì ông đối đãi với con như thế này cho nên con muốn biết con đã phạm tội gì chống lại ông khi con ra đời. Con đã biết rằng ra đời là phạm một tội ác rồi. Chỉ có điều là, để hiểu thấu nỗi bất hạnh của con, con xin Trời hãy gác cái tội ác đã chót sinh ra đời sang một bên, và cho con biết con đã lãng nhục người ở chỗ nào để đến nỗi người hành hạ con như thế. Những loài khác chẳng phải đã sinh ra đời như con là gì? Và nếu như những loài khác đã sinh ra đời thì tại sao chúng đã có những đặc quyền mà không bao giờ

con được hưởng? Con chim ra đời với một bộ lông trang điểm đem lại cho nó một sắc đẹp cao nhất, và nó vừa mới trở thành bông hoa có lông vũ, một bó hoa có cánh, thì, với một cái lao vút nhanh, nó đã rẽ những cánh đồng không khí, khinh cái đầm ảm nhẹ nhàng của tổ mẹ mà nó vĩnh viễn sẽ ruồng bỏ. Có phải vì con có nhiều tâm hồn hơn cho nên con phải có ít tự do hơn không. Con đã thú sinh ra, da của nó lấm chấm rực rỡ phong phú như thế, một khi nó vừa mới trở thành, dưới ngọn bút vẽ thần linh, một hình tượng về những vì tinh tú, thì vừa tàn nhẫn vừa hăng say, tính tất yếu của thiên nhiên đã dạy cho nó sự tàn ác và làm cho nó thành sự khủng khiếp của cái mê cung rừng rú: và con phải chằng với những bản năng kỳ lạ, con phải có ít tự do hơn không? Con cá sinh ra, con vật dễ non của những ngọn sóng và rêu biển, nó không thở hít, và một khi cái con tàu có vẩy ấy vừa soi gương trong sóng nước, thì nó

đã tự do đi đến bất cứ chỗ nào muốn tới, đi hết những biển cả bao la và chỉ lui bước những chỗ sâu thẳm đóng băng. Và con phải chăng vì có nhiều trí tuệ hơn cho nên con phải có ít tự do hơn? Con suối sinh ra, nó là con rắn rảo bò uốn khúc trong lòng những đám hoa, và khi các con rắn bạc ấy vừa tan vỡ ra ở giữa những đám hoa thì bằng tiếng thầm thì êm dịu của nó, nó ca tụng vẻ kiêu diễm của các nổi nước hương thơm mà sự uy nghi của những nông thôn mở ra cho dòng nước chảy xiết của nó đã đem lại cho nó. Và con, kẻ có đời sống hơn, phải chăng con lại phải có ít tự do hơn? Khi cái ý nghĩ đau khổ ấy xâm chiếm lấy con thì con trở thành một ngọn núi lửa, một ngọn É-t-na, rút những mảnh tim của con ra khỏi lồng ngực. Luật nào, công lý nào, lý do nào đã cho phép từ chối với một con người cái đặc quyền đẹp đẽ, các quyền quý giá mà Thượng đế đã ban cho dòng nước pha lê, cho một con cá, cho một con dã thú,

cho một con chim?

RÔ-DÔ-RA: Những lời nói ấy đã vừa gọi lên trong ta cả sự sợ hãi lẫn lòng thương.

SI-DI-SMÔNG: Ai đã nghe những lời than vãn của ta đấy? Có phải cụ Clô-tan-dô đấy không?

CLA-RIN: (*Nói khẽ với bà chủ*) Xin phu nhân cứ nói là đúng đi.

RÔ-DÔ-RA: Than ôi! Đó là một kẻ bất hạnh, ở dưới những vòm lạnh lẽo này, đã nghe được những lời rên la của ông.

SI-DI-SMÔNG: Như vậy thì ta sẽ làm cho người phải chết để cho người không biết được những chỗ yếu đuối của ta (*Anh ta tóm lấy Rô-dô-ra*). Duy nhất chỉ vì người đã nghe được lời ta nói cho nên ta sẽ bóp nát người ra từng mảnh trong bàn tay nóng bỏng của ta.

CLA-RIN: Tôi điếc và không nghe thấy lời ông nói.

RÔ-DÔ-RA: Nếu ông sinh ra là người thì chỉ cần tôi quỳ xuống chân ông là có thể được tha thứ.

SI-DI-SMÔNG: Tiếng nói của người làm cho ta cảm động, sự có mặt của người đã gây cho

ta một lòng kính trọng, nó làm cho ta bối rối. Người là ai? Bởi vì, mặc dù ta hầu như không biết một chuyện gì trên thế giới này, cái vọng lâu này vừa là cái nôi lại vừa là ngôi mộ của ta, mặc dù ngay từ khi ta ra (nếu như cái đó gọi là ra đời) thì ta chỉ trông thấy nơi xa mạc hoang dã này, nơi ta đã sống một cách khổ cực, một bộ xương người sống và sống đã bị chết, mặc dù ta chỉ được trông thấy một người, người đó ở đây đã chia sẻ sự bất hạnh của ta, và đã đem lại cho ta một vài tri thức về trời và đất, mặc dù ở đây cái còn làm cho người khiếp sợ hơn, và phải làm cho ta thành một con quái vật người trước mặt người, ta phải là, thú trò chơi của những sự khủng khiếp và kỳ quái, một con người giữa bầy dã thú, một con dã thú giữa những con người, sau cùng, mặc dù ở giữa một sự bất hạnh quá to lớn, ta đã nghiên cứu chính trị, được loài động vật dậy dỗ, được những con chim báo trước, ta đã đo được sự chuyển động

hài hòa của những vì tinh tú, thế mà một mình người đã làm nguôi những nỗi buồn phiền của ta, đã làm cho mất ta vui sướng làm cho tai ta ngạc nhiên kỳ lạ. Mỗi lần ta nhìn vào người thì người lại làm nẩy sinh trong ta một sự chiêm ngưỡng mới, ta càng nhìn người thì ta lại càng cảm thấy lòng thêm muốn nhìn người. Ta nghĩ rằng con mắt ta là mắc chứng thủy lung, bởi vì mắt uống một cách vô hiệu tức là chết, cặp mắt đó uống không biết chán, và như vậy dù vẫn biết rằng nếu cứ nhìn mãi thì ta sẽ chết, nhưng ta vẫn chết vì lòng thêm muốn nhìn người. Nhưng, người hãy để cho ta nhìn và chết vì ta không biết rằng khi nhìn người ta sẽ chết, và không được nhìn người thì ta sẽ đau khổ như thế nào, việc đó còn hơn cả một cái chết tàn nhẫn, hơn cả giận dữ, điên cuồng, hơn cả một nỗi đau khổ vô biên. Có lẽ ta đã nói quá đáng, nhưng đó là đưa lại đời sống cho một con người đau khổ, cũng như đưa lại cái chết cho

một con người sung sướng.

RÔ-DÔ-RA: Trong khi nhìn ông thấy khủng khiếp, trong khi nghe ông thấy khâm phục, thì tôi không biết là tôi có thể nói với ông điều gì và yêu cầu ông điều gì. Tôi chỉ có thể nói được một điều là khi dẫn tôi đến đây hôm nay, trời đã muốn an ủi tôi, an ủi cho một người bất hạnh là được trông thấy một người còn bất hạnh hơn mình. Người ta kể chuyện lại rằng có một nhà hiền sĩ một ngày kia nghèo quá, cũng khổ quá chỉ cầm hơi bằng mấy cây cỏ mà ông ta hái về. Ông ta tự hỏi rằng: Có người nào cũng nghèo, cũng bất hạnh như ta không? Khi trở về, ông ta đã tìm được câu hỏi trả lời, đó là ông ta đã nhìn thấy một nhà hiền sĩ khác nhặt những lá cỏ mà ông ta vứt đi. Tôi đã đi khắp thế giới, than vãn về số phận và tôi đã nói rằng ngoài tôi ra thì còn có người nào mà số phận đã phũ phàng hơn không? Ông đã trả lời cho tôi trong khi gọi lên lòng thương hại của tôi, bởi vì nếu tôi trở về với

bản thân tự suy nghĩ thì tôi sẽ tự bảo mình rằng ông sẽ lượm lấy nỗi buồn khổ của tôi để biến chúng thành niềm vui của ông. Nhưng nếu như những buồn khổ của tôi có thể làm cho ông khuây khỏa trong chốc lát, thì ông hãy nghe câu chuyện tôi kể đây và ông hãy đề phòng tôi nói quá đáng. Tôi là...

CẢNH III

CLÔ-TAN-DÔ, NHỮNG BINH SĨ, SI-DI-SMÔNG

RÔ-DÔ-RA: Cla-rin.

CLÔ-TAN-DÔ: (*Sau sân khấu*) Những tên lính gác của tòa vọng lâu này chúng hèn nhát hay ngủ quên thế nào mà để lọt hai người đã mở được cửa nhà tù...

RÔ-DÔ-RA: Tôi cảm thấy một sự lo lắng mới.

SI-DI-SMÔNG: Đó là Clô-tan-dô, người cai ngục của ta. Ta còn có những bất hạnh gì mới để sợ hãi nữa à?

CLÔ-TAN-DÔ: (*Sau sân khấu*) Các người hãy chạy đến và phải cảnh giác đề phòng hơn,

làm chúng không còn cách gì tự vệ, hoặc là tóm lấy chúng nó, hoặc phải giết chết chúng nó.

TIẾNG NÓI: (*Sau sân khấu*) Phản bội!

CLA-RIN: Hồi những hình canh gác của tòa vọng lâu này, và các người đã để cho chúng ta lựa chọn cho nên không dễ dàng tóm được chúng tao đâu.

(*Clô-tan-dô và những binh sĩ đi vào, Clô-tan-dô tay cầm súng lục, tất cả đều đeo mặt nạ*).

CLÔ-TAN-DÔ: (*Nói riêng với những binh sĩ khi đi vào*) Các người hãy đeo mặt nạ cả đi bởi vì cần phải không để cho một ai biết được chúng ta khi chúng ta ở đây.

CLA-RIN: Ở đây có mặt nạ.

CLÔ-TAN-DÔ: À các người, trong sự ngu dốt, đã vượt qua những giới hạn của nơi cấm địa này, ngược lại với mệnh lệnh của Quốc vương, cấm không để cho một ai dám đi vào sự bí mật ẩn giấu trong những núi đá này, các người hãy ra đầu hàng đi, hãy nộp vũ khí, nếu không thì khẩu súng lục, các con tầm

kim loại này sẽ khắc vào mặt của người cái nọc độc thấm sâu của hai viên đạn mà tia lửa và tiếng kêu sẽ làm vang động không khí yên tĩnh.

SI-DI-SMÔNG: Nhưng hồi vợ chủ nhân và bạo chúa của ta, trước khi người lẳng nhục họ thì đời ta đã nát vụn trong những gông cùm khốn kiếp này. Cầu xin Thượng đế những bàn tay và răng của ta sẽ làm cho ta vụn thành từng mảnh giữa những núi đá này trước khi cho phép các người hành hạ họ và ta kêu gọi xót thương cho những lẳng nhục mà các người đe dọa họ.

CLÔ-TAN-DÔ: Si-di-smông, người há không biết rằng những nỗi bất hạnh của người to lớn quá đến nỗi rằng, do mệnh lệnh của Trời, người phải chết trước khi sinh ra đời? Người há không biết rằng những xiềng xích ấy là nhằm mục đích kìm lại những cơn thịnh nộ láo xược của người như cái hãm ghìm chúng lại, như cái bánh xe làm dừng chúng lại. Như vậy tại sao người lại còn có

những cơn giận dữ vô ích như thế (*nói với những binh sĩ*). Các người hãy đóng cửa các nhà tù nhỏ hẹp này lại và giữ kín nó ở trong đó.

SI-DI-SMÔNG: Ôi! Trời hỡi! Người tước đoạt tự do của con là tốt đó! Con tự cảm thấy có những lực lượng của một người khổng lồ để chống lại Người, và để đạt đến mặt trời trong tất cả vinh quang của nó, thì trên những nền đá, con sẽ chất lên những núi đá cẩm thạch.

CLÔ-TAN-DÔ: Có lẽ chính vì không để cho người làm được điều đó cho nên ngày nay người phải chịu bao nhiêu nỗi đau khổ như thế (một vài binh sĩ kéo Si-di-smông đi và giam anh ta vào nhà tù).

CẢNH IV

RÔ-DÔ-RA, CLÔ-TAN-DÔ, CLA-RIN,
NHỮNG BINH SĨ.

RÔ-DÔ-RA: Bởi vì lòng tự hào ở điểm này lãng nhục ngài, tôi sẽ điên rồ nên không

cầu xin ngài một cách kính cẩn cho một đời sống đang quỳ dưới chân ngài. Mong tình thương sẽ làm cho ngài mỉm lòng ban ân huệ cho tôi. Sẽ rất kỳ quặc và tàn nhẫn nếu như kẻ xỉ nhục không tìm thấy được ở ngài nhiều thiện cảm hơn sự kiêu ngạo.

CLA-RIN: Và nếu như cả kẻ bị xỉ nhục lẫn sự kiêu ngạo không làm cho ngài mỉm lòng thì hai con người đã đóng vai trò rất lớn trong những vở Thánh kịch ấy, con vừa không tự hào vừa không cúi mình chịu nhục mà ở giữa hai cái đó, nửa dơi nửa chuột, con cầu xin ngài giúp đỡ và cứu vớt cho.

CLÔ-TAN-DÔ: Úi chào!

NHỮNG BINH SĨ: Thưa điện hạ, làm thế nào ạ?

CLÔ-TAN-DÔ: Tước vũ khí của cả hai đứa, bịt mắt chúng lại, để cho chúng không nhìn thấy được chúng đã từ đâu ra và ra như thế nào.

RÔ-DÔ-RA: Đây là thanh kiếm mà tôi chỉ có thể nộp lên cho ngài, bởi vì ngài là người đứng đầu ở đây, nó không thể được

giao vào tay người nào kém hơn ngài.

CLA-RIN: (*Nói với một binh sĩ*) Đây, thanh kiếm của con, con xin nhường nó cho người kém dũng cảm hơn, ông hãy cầm lấy đi.

RÔ-DÔ-RA: Nếu như tôi phải chết thì để đền đáp sự đồng tình của ngài, tôi muốn để lại cho ngài một lời đoan ước có giá của nó, để tưởng niệm con người ngày xưa luôn đeo nó ở bên mình. Tôi xin ngài giữ lấy nó, bởi vì tôi, nếu không được biết sự bí mật gắn liền với thanh kiếm ấy, thì tôi cũng biết rằng nó đã chứa đựng những bí mật lớn. Chỉ duy nhất thanh kiếm ấy đã cho tôi sự can đảm đi đến nước Ba-Lan để trả thù một sự lăng nhục.

CLÔ-TAN-DÔ: Thế này là cái gì hồi Thượng đế vĩ đại? Những lo lắng và kinh dị của ta càng tăng lên gấp bội. Cùng với những bản khoản và buồn rầu. Ai đã cho người thanh kiếm này?

RÔ-DÔ-RA: Một người đàn bà.

CLÔ-TAN-DÔ: Tên người đó là gì?

RÔ-DÔ-RA: Tôi phải im lặng không nói ra tên ấy.

CLÔ-TAN-DÔ: Người biết điều đó từ đâu? Hoặc tại sao người lại giả thiết rằng có một bí mật trong thanh kiếm đó?

RÔ-DÔ-RA: Người đàn bà cho tôi thanh kiếm ấy đã bảo tôi rằng: Người hãy đến nước Ba-Lan và bắt luận bằng thủ đoạn, nghệ thuật, hay khéo léo, người hãy cố gắng để cho những người quý tộc và những hào mục trong nước nhìn thấy thanh kiếm của người, ta biết sẽ có một trong những người đó thành ra người bảo hộ và chỗ dựa của người. Nhưng vì sợ người đó phải chết cho nên bà ta đã không muốn nói tên người đó ra.

CLÔ-TAN-DÔ: (*Nói với mình*) Cầu trời phù hộ cho ta? Tôi đã nghe thấy gì vậy? Những sự kiện như thế là huyền tưởng hay là thực tế. Ta còn chưa biết nghĩ như thế nào về chúng. Đây đúng là thanh kiếm mà ta đã trao cho nàng Vi-O-lan-tô xinh đẹp, hẹn với nàng rằng người nào mà ta gặp đeo thanh kiếm ấy sẽ được tìm thấy ở ta tình thân yêu

của một người anh và lòng hy sinh của một người cha. Ôi! Bây giờ biết làm thế nào đây! Trong một tình trạng trở trêu, độc ác, nếu như người mang thanh kiếm đó lại phải tìm thấy cái chết đáng lẽ phải được sự bảo hộ của ta, bị hạ thủ trước bằng một bản án tử hình trong khi đến được dưới chân ta? Một sự rắc rối kỳ lạ biết bao! Định mệnh đáng sợ biết bao! Số mệnh vô thường biết bao! Chàng thanh niên đó là con trai và lời đoan ước đã trả lời cho những lời báo trước của trái tim ta, trái tim đó, để nhìn thấy nó, đã gõ vào cánh cửa của lồng ngực ta vỗ cánh lên ở đó và trong khi không đẩy lùi được khó khăn cản trở thì nó đã làm như người tù khi nghe thấy tiếng động ở ngoài phố đã lao ngay ra chỗ cửa sổ. Như vậy trái tim ta không biết việc gì xảy ra và khi nghe thấy tiếng động thì đã chạy ra nhìn ở cặp mắt, chúng là những cửa sổ của linh hồn và từ đó nó tan ra thành lệ. Ta phải làm cái gì? Trời ơi! Ta phải làm cái gì?

Dẫn nó vào Quốc vương ư? Ôi! Như thế là dẫn nó vào chỗ chết. Che giấu Quốc vương ư? Ta không thể làm được điều đó, vì như vậy là không làm tròn lòng trung của một chư hầu. Một bên là tình phụ tử và bên kia là lòng trung trực đã bó buộc ta. Nhưng thế nào, ta có thể do dự được chăng? Lòng trung thành với Quốc vương phải chăng nên đặt trước đời sống và tình phụ tử? Như vậy thì lòng trung thực của ta sẽ thắng và con trai ta thì mặc xác nó muốn ra sao thì ra! Vả lại, nó chả đã nói nó đến đây để trả thù một câu lăng nhục là gì? Vậy con người bị lăng nhục là một tên xấu xa. Nó không phải là con trai ta, không, nó không phải là con trai ta, và dòng máu cao quý của ta không chảy được trong mạch máu của nó. Nhưng nếu đã xảy đến với nó một trong những bất hạnh mà không ai có thể tránh khỏi thì làm thế nào! Danh dự là một chất quá mỏng manh mà một cái không ra gì cũng làm nó mờ đi. Một

tấm lòng cao quý có thể làm gì hơn như thế, nó có thể làm gì hơn cái việc đến nơi này, qua muôn trùng nguy hiểm để tìm cách hàn gắn lại danh dự? Đó là con ta, đó là dòng máu của ta, ta nhận được nó qua sự dũng cảm to lớn ấy. Như vậy giữa sự nghi ngờ và tình hình kia, thì thái độ tốt nhất là nên đến chỗ Quốc Vương, tâu với người rằng đó là con trai ta và người có muốn giết thì cứ giết. Có thể là việc quan tâm đến danh dự của ta làm cho người cảm động, và ta xin được người ban ân cho con trai ta sống thì bản thân ta sẽ giúp đỡ nó trả thù việc nó bị lăng nhục. Nhưng nếu Quốc Vương hết sức kiên quyết trong tính nghiêm khắc của Người và bắt nó phải chết thì nó cũng sẽ không biết rằng ta là cha nó. *(Nói với Rô-dô-ra và Cla-rin)* Hãy theo ta, những tên ngoại quốc, đừng sợ, đừng sợ rằng các người một mình chịu đau khổ, bởi vì trong việc làm khó khăn lẫn nhau của chúng ta, thì không biết rằng giữa hai cái sống

và chết, cái nào là nỗi bất hạnh lớn hơn cả.

CẢNH V

MỘT GIAN PHÒNG TRONG CUNG ĐIỆN

Một bên là At-stôn-phô và những binh sĩ đi vào, và bên kia đi vào là Công chúa É-t-stren-la và những phu nhân của nàng. Đằng sau sân khấu, có tiếng quân nhạc; tiếng trống và tiếng kèn.

ÁT-STÔN-PHÔ: Khi những tia sáng xinh đẹp của các nàng hiện ra, thấp thoáng như những vì sao chổi, thì những tiếng kèn lia và kèn đồng, chim và smốc đã hoà những bài chúc tụng khác nhau. Hòa hợp vào dung mạo thiên thần của phu nhân là âm nhạc và những kỳ diệu êm đềm của chúng, đây là những kèn đồng có cánh, kia là những con chim bằng kim loại và ở Người, thưa phu nhân, những con chim đang chào đón buổi bình minh, những kèn Pa-lát (Pallas)

và những đóa hoa của nữ thần Flo-rơ (Flora) bởi vì trong khi chế điều buổi ban ngày mà ban đêm đã trách, người là buổi bình minh trong sự hoan hỷ sinh động của nó, là nữ thần Florơ trong hòa bình, là thần Pa-lát trong chiến tranh và trong linh hồn ta thì nghĩa là bà hoàng hậu của thế giới.

ÉT-STREN-LA: Nếu những lời nói của người ta phải được đo bằng hành động thì ngài đã mắc sai lầm là nói với ta những lời phỉnh nịnh êm ái ấy mà tất cả các bộ máy hiểu chiến đã cải chính, các bộ máy mà ta đã cố gắng lẫn tránh. Theo như ta thấy thì hình như không có cái gì ít giây hơn với những lời êm dịu mà ta đã nghe bằng những tình hình tàn khốc mà ta đã trông thấy và ngài hãy lưu ý rằng đó là một hành động thấp hèn, chỉ xứng đáng với loại dã thú, mẹ đẻ của sự bội bạc và phản bội nếu như chỉ thơn thớt cái mồm còn trong lòng thì đã có ý đồ muốn giết người ta.

AT-STÔN-PHÔ: Người hiểu lầm ta đó Ét-stren-la ạ, nếu như người ngờ vực sự thành thực

của những lời chúc mừng của ta. Xin người chỉ nghe ta nói và người sẽ thấy ta có lắm không É-t-stoóc-go (Eustrorgue) đệ tam, Quốc vương Ba-Lan chết đi, đi lại những người kế nghiệp là Ba-da-hô và hai người con gái, hai người con gái đó đã đẻ ra Người và ta. Ta không muốn làm mệt Người về những điều không có liên quan gì ở đây. Bà Clo-ri-len bây giờ đã ở trong cái thế giới cao hơn, đã yên nghỉ dưới một tòa đình ta người vì sao, bà là con cả và Người là con gái của bà. Bà thứ hai mà người gọi bằng di là mẹ ta, cầu mong Thượng Đế cho bà được sống hàng nghìn năm. Bà Rô-xi-en xinh đẹp đã lấy chồng ở một scô-vi và ta được bà đẻ ra ở đó. Bây giờ chúng ta hãy trở về điểm xuất phát. Quốc vương Ba-di-liô bây giờ đã chui xuống dưới gánh nặng của tuổi tác, ông ta luôn luôn nghiêng về nghiên cứu hơn là bị tình yêu phụ nữ thu hút, ông ta đã góa vợ và không có con, như vậy Người và ta, chúng ta đang

hy vọng. Kế vị ông ta trong những Quốc gia của ông. Chúng ta phải nói trước rằng người là con gái của bà chị cả, còn ta thì ta là đàn ông, cho nên mặc dù ta là con của bà em, nhưng ta vẫn được ưa thích hơn người. Chúng ta đã trình bày bất đồng với ông cậu chúng ta. Ông ấy đã muốn dàn xếp ổn thỏa cho chúng ta và ra lệnh cho chúng ta có mặt ngày hôm nay và ở nơi này. Chính đó là cái ý đồ của ta do đó ta đã rời xứ Mốt-scôvi và đó lý do tại sao ta đến đây đã quyết định là không tuyên chiến. Ôi! Ta mong muốn được tình yêu, bậc thiên thần hiền tri ấy, hơn là cái dung tục, nhà chiến tranh học không hề lầm lẫn ấy, ngày hôm nay đã là nhà tiên tri đối với ta và ta mong ước sẽ ký kết được bản hiệp ước tôn người lên làm Hoàng hậu, nhưng là một bà Hoàng hậu theo sự thỏa thuận của ta, ông cậu chúng ta cho Người ngôi báu để thêm vào vinh quang của Người, công lao của Người đảm bảo cho Người sự thắng lợi

và tình yêu của ta đảm bảo cho Người
đế quốc.

ÉT-STREN-LA: Lòng ta không chịu để thua kém về
mặt tính quảng đại đâu. Ta chỉ muốn
được ngôi vua để tặng ngài, mặc dù
tình yêu của ta vẫn lo sợ rằng Ngài
vong ân bội nghĩa. Quả thật ta vẫn sợ
rằng những lời nói văn hoa của ngài
đã được cải chính do các bức chân
dung mà ta đã được nhìn thấy trên
ngực ngài.

AT-STÔN-PHÔ: Về mặt ấy, ta muốn làm thỏa mãn
Người... Nhưng (người ta nghe thấy
tiếng trống). Cái dụng cụ có âm thanh
vang lên ấy báo với chúng ta rằng
Quốc Vương đã ra triều cùng với Hội
đồng nhà vua.

CẢNH VI

**QUỐC VƯƠNG BA-DA-HÔ (CÙNG VỚI Đám
TRIỀU THẦN), AT-STÔN-PHÔ, ÉT-STREN-LA,
NHỮNG PHU NHÂN, NHỮNG BÍNH SĨ.**

ÉT-STREN-LA: Nhà hiền sĩ Tha-lét...

AT-STÔN-PHÔ: Nhà uyên bác không chết...

ET-STREN-LA: Ngày hôm nay, người hãy cai trị...

AT-STÔN-PHÔ: Ngày hôm nay, người hãy trị vì...

ET-STREN-LA: Và người hãy mô tả...

AT-STÔN-PHÔ: Người hãy tính toán, đo lường.

ET-STREN-LA: Sự vận hành của chúng ...

AT-STÔN-PHÔ: Ảnh hưởng của chúng...

ET-STREN-LA: Người hãy cho phép do những ràng
buộc hèn mọn...

AT-STÔN-PHÔ: Người hãy cho phép để vây bọc chúng
bằng tình yêu...

ET-STREN-LA: Con là sợi dây trường xuân của cái
gốc cây ấy.

AT-STÔN-PHÔ: Con xin quỳ xuống chân Người.

BA-DI-LI-O: Hãy ôm lấy cậu, các cháu ạ, các cháu đến đây cùng với cậu với một sự ân cần trung thực như thế, một tình thân ái sôi nổi như thế và các cháu hãy cho rằng không cháu nào phải ta thán về cậu, và các cháu đều sẽ được vui lòng. Chìm xuống dưới sức nặng của tuổi tác, bây giờ cậu chỉ xin các cháu một

chút yên lặng, còn về sự thừa nhận của các cháu thì chính là lúc cậu đề nghị các cháu hãy chú ý nghe một chút, các cháu ạ: triều đình Ba-Lan tiếng tăm lừng lẫy, và hồi các họ hàng chúng ta, bè bạn chúng ta, chư hầu của chúng ta, các người phải biết rằng trên thế giới này, do khoa học của ta, ta đã xứng đáng với danh hiệu nhà bác học, và để bảo vệ cho ta khỏi chịu thời gian và sự quên lãng, thì những cây bút vẽ của những Ti-man-tơ (Timante) của chúng ta, những viên đá cẩm thạch của những Lidip-pin (Lysippe) của chúng ta đã suy tôn cậu là Ba-da-hô vĩ đại. Các cháu cũng biết rằng những môn khoa học mà ta đánh giá cao nhất và thích đi sâu nghiên cứu nhất là những khoa toán học cao cấp, cậu mượn chúng sự bí mật để cạnh tranh và thời gian, để chiếm lấy cái đặc quyền và sự quan tâm để được biết việc gì sẽ xảy ra từ ngày này sang ngày kia, bởi vì khi ta nhìn thấy xuất hiện trên những bảng chiến trình học

của ta những cái mới mẻ của những thế kỷ sắp đến, thì ta đã tước mất của thời gian cái vinh dự kể lại các việc ta đã nói ra trước nó. Những cái vòng tuyết ấy, những tòa đình ta thủy trình mà mặt trời làm chói lòa bằng những tia sáng của nó, mà mặt trăng đã bao ấp bằng ánh sáng dịu dàng của nó, những vòng tròn kim cương, những quả cầu pha lê mà những người sau đã đỡ tránh, ở đó sáng ánh lên những ký hiệu, những cái đó đã là đối tượng nghiên cứu chủ yếu của đời ta... những cuốn sách mà ở đó, trên một thứ giấy bằng kim cương, trong những bản thảo bằng ngọc xanh, trời đã viết lên, bằng những chữ vàng và những chữ sáng lòa những sự kiện của vận mệnh chúng ta, thuận lợi hay không thuận lợi, ta đã đi đến chỗ đọc được chúng quá dễ dàng đến nỗi rằng, trong sự diễn biến của chúng, ta là sự vận động nhanh chóng của chúng bằng tư tưởng. Và cũng tại Trời là trước khi thiên tài của ta đi sâu vào

linh vực rộng rãi của chúng, thì đời ta đã là nạn nhân đầu tiên của chúng và đã tìm thấy ở đó một kết cục bi đát. Bởi vì, đối với những người đau khổ thì ngay cả những cống hiến của họ cũng lại là thứ thanh gươm đánh vào họ, và tri thức của họ đã kết tội họ phải là những kẻ sát nhân của chính bản thân mình. Chúng ta phải nói to lên điều đó, nhưng đời ta sẽ còn nói to lên điều đó hơn nữa, và nếu các người muốn tin chắc điều đó thì ta lại xin các người hãy dành thêm một sự chú ý yên lặng nữa. Ta đã sinh với Hoàng hậu Clô-ri-len của ta một đứa con trai bất hạnh mà việc của nó ra đời đã làm khô cạn những phép mầu của Trời. Trước khi nắm mộ sống ở trong lòng mẹ nó (bởi vì việc nó sinh ra và việc nó chết đi giống nhau rất nhiều) đưa nó ra ánh sáng của trần gian thì mẹ nó thường trong giấc ngủ vẫn nhìn thấy một con quỷ xé ruột bà ta ra, và bằng máu chảy đầm đìa, các con rắn độc người ấy đã ra đời trong khi làm

cho bà ta chết. Ngày ở cũ đã đến và những điều báo trước đã được hoàn thành thực hiện, bởi vì những người báo trước những bất hạnh thì rất ít khi là những người nói dối. Thằng bé được để ra được một ngôi sao quá ư bất hạnh chiếu mệnh hình như đã gây ra một cuộc chiến đấu cuồng nộ và mặt trăng, và trái đất được dùng làm hàng rào cho chúng, hai bó đuốc trời đã đấu tranh với nhau bằng tất cả ánh sáng của chúng, nếu như không phải bằng tất cả lực lượng của chúng.

Trận nhật thực lớn nhất, đáng sợ nhất mà mặt trời phải chịu từ khi nó khóc đức chúa Giê-su từ trần bằng những giọt lệ máu chắc chắn là trận nhật thực này bởi vì cái đĩa tròn của nó chết chìm trong một đám cháy sống động như thế thì có thể tự thấy là bị các tình trạng kịch phát ấy tàn phá. Trời tối sầm lại, những tòa nhà rung chuyển, trên trời rơi xuống một trận mưa những viên đá, những dòng sông cuốn đi toàn máu. Giữa sự giận

dữ ấy, sự điên cuồng ấy của mặt trời, thì thằng Si-di-smông ra đời, khi ra đời, nó đã để cho thấy ngay rằng nó một ngày kia sẽ như thế nào, bởi vì nó đã làm cho mẹ nó chết với một sự độc ác hình như nói rằng: “Ta là người, bởi vì ta bắt đầu phải trả nợ cho những âm hiệu đã nhận được”. Khi đó nhờ đến khoa học của ta, đã đọc trong một cuốn sách và ở khắp cả mọi nơi rằng thằng Si-di-smông sẽ là một người bất trị nhất, một hoàng tử tàn ác nhất, một quốc vương vô đạo nhất, rằng do nó mà vương quốc sẽ là miếng ngon cho những bè phái chia rẽ một trường học của sự phản bội, một Viện hàn lâm của những thói hư tật xấu, rằng do chỗ bị cơn thịnh nộ lôi đi, nó còn thêm vào những tội ác của nó cái tội đặt chân lên đầu ta, rằng ta phải quỳ xuống chân nó ta đã thẹn thùng bảo nó, ta đã thấy gót chân nó đi lên tới đầu bạc của ta rồi. Ai mà không thêm tin tưởng vào cái ác, nhất là cái ác mà người đó đã đọc được trong

những sách người đó nghiên cứu, và ở đó người đó đã tự hào là biết đọc? Tin vào những dự toán ghê gớm ấy và những bất hạnh mà số mệnh ta đã báo trước, ta đã quyết định giam cái con thú dữ vừa sinh ra đời ấy lại, để xem người hiền trí cơ thể chi phối được ảnh hưởng của những ngôi sao chiếu mệnh không. Ta đã phao tin rằng đứa trẻ đã chết khi vừa mới ra đời. Ta đã cho xây trước một tòa vọng lâu ở giữa những núi non quanh co hiểm trở, tia sáng mặt trời cũng khó tìm được đường vào bởi vì bị những ngọn núi đồ sộ ngăn lại. Điều mà ta vừa nói với các người đã trình bày nguyên do của những chỉ thị với mọi người, theo những chỉ thị đó thì cấm không một người nào được đi vào một bộ phận của trái núi đó, ai vi phạm thì sẽ bị trừng phạt nặng nhất. Si-di-smông ở nơi đó, đau khổ, cùng khốn và yếu đuối, dưới sự giám sát của Clô-tan-dô, một mình Clô-tan-dô giao thiệp với nó, một mình Clô-tan-dô

nhìn thấy nó và nói với nó. Clô-tan-dô đã dạy nó những khóa học, đã giáo dục nó trong đức tin Thiên chúa giáo, và là chứng nhân duy nhất của những sự cùng khốn của nó. Ở đây, có ba điều: điều thứ nhất là: ôi nước Ba-Lan của ta, người thân thiết với ta biết bao nhiêu, ta muốn người khỏi phải chịu sự áp bức của một tên bạo chúa và phải phục tùng nó, bởi vì kẻ nào đặt tổ quốc và đế quốc của mình vào một nguy cơ như thế thì không phải là một Quốc vương tốt. Điều thứ hai, là phải xét thấy rằng việc tước bỏ khỏi dòng máu của ta các quyền mà nó nắm được theo những pháp luật thần linh và của con người thì đó là sự thiếu sót về điều nhân ái cơ đốc giáo, bởi vì không có một điều luật nào nói rằng để ngăn ngừa một người khác thành một tên bạo chúa và một tên áp bức thì ta có quyền làm thành như thế và nếu con ta đúng phải là một tên bạo chúa, nếu để ngăn cản nó phạm những tội ác thì chính ta lại phạm

những tội ác ấy. Điều thứ ba và điều sau cùng đó là ta đã mắc một sai lầm lớn, đã tin một cách quá dễ dàng vào ảnh hưởng những lá số tử vi, bởi vì dành rằng xu hướng của nó đưa nó xuống vực thẳm có thể là đã chiến thắng nó, bởi vì các vận mệnh thế thẳm nhất, xu thế, mãnh liệt nhất, ngôi hành tinh tàn khốc nhất vẫn có thể làm nghiêng được việc tự do lựa chọn, nhưng không phải là bắt buộc nó cưỡng lại được. Như vậy, không chắc chắn và ba động giữa nguyên nhân này và nguyên nhân kia, ta đã nghĩ ra một phương thuốc sẽ làm cho các người ngạc nhiên. Ngày mai, không để cho nó biết rằng nó là con ta và là Quốc vương các người, ta sẽ đặt Si-di-smông. (Si-di-smông chỉ biết có một tên gọi ấy mà thôi). Dưới cái tàn vàng của ta và trên ghế của ta, và sau cùng trên ngai vàng của ta để cho nó trị vì các người đều thế phục tùng nó. Ở đó, ta đã dành được ba ưu điểm tương ứng với ba điều ta vừa nói với

các người. Ưu điểm thứ nhất là, nếu như nó tỏ ra khôn ngoan và tốt và hoàn toàn cải chính các số mệnh đã tiên đoán bao nhiêu điều kỳ quái về nó thì các người sẽ được ban cho một vị thái tử chính thống của các người vì thái tử ấy từ trước đến nay chỉ trông thấy có núi non và chỉ lấy dã thú làm bầu bạn. Ưu điểm thứ hai, đó là nếu như nó dũng cảm, thô bạo và tàn ác, nó cứ buông thả và mặc cho thói hư tật xấu hoành hành thì ta sẽ cứu giúp cho nhân dân ta mà hoàn thành nhiệm vụ. Trong khi phế truất Si-di-smông lúc đó, thì hành động với tư cách là một Quốc vương kiên quyết, và khi ta trả lại nó về nhà tù thì đó là một hành động theo công lý chứ không phải là do sợ hãi. Ưu điểm thứ ba, đó là nếu như thái tử đã là người như ta vừa nói, và ta yêu mến các người như ta đã làm thế, hồi các chư hầu thân mến, ta sẽ đưa lại cho các người những Quốc vương xứng đáng hơn của Vương trượng và Vương

miện, tức là cháu trai và cháu gái ta, các cháu ấy trong khi hòa lẫn quyền lợi của họ thành một quyền lợi duy nhất và gắn liền với nhau bằng những sợi dây hôn nhân, sẽ nhận được cái phần thưởng mà các cháu đã xứng đáng. Đó là điều mà ta ra lệnh cho các người với tư cách là Quốc vương, đó là điều ta yêu cầu các người với tư cách là một người cha là nhà bác học, thì đó là điều đòi hỏi ở sự khôn ngoan của các người, là người già cả, thì đó là kinh nghiệm của ta căn dặn các người và nếu như vị Sê-via-cơ (Sévieque) Tây Ban Nha đã nói rằng Quốc Vương là tên nô lệ hèn mọn của nước Cộng hòa thì đó là điều ta cầu xin các người với tư cách là người nô lệ.

AT-STÔN-PHÔ: Nếu như cháu được ở vào địa vị phải trả lời, với tư cách quả thật là người có liên quan nhất ở đây. Thì nhân danh tất cả mọi người cháu xin yêu cầu Si-di-smông lại xuất hiện ra, anh ta là con trai người, thế là đủ.

TẤT CẢ MỌI NGƯỜI: Hãy trả lại Thái tử cho chúng

tôi. Chính anh ta là người mà chúng tôi muốn tôn làm Quốc Vương.

BA-SI-LIA: Bao nhiêu sự tôn kính như thế đã làm cho ta cảm động và ta ra ân cho những chư hầu của ta. Còn hai trụ cột của đế quốc ta, các người hãy theo họ về nhà. Ngày mai, các người sẽ được gặp Si-di-smông.

TẤT CẢ MỌI NGƯỜI: Quốc vương vĩ đại Ba-da-hô muôn năm!

CẢNH VII

BA-DA-HÔ, CLÔ-TAN-ĐÔ, RÔ-ĐÔ-RA, CLA-RIN

CLÔ-TAN-ĐÔ: Thần có thể nói với bệ hạ được không?

BA-DA-LI-Ô: Kìa! Clô-tan-dô! Người đến thật đúng dịp, ta đang chờ người đó.

CLÔ-TAN-ĐÔ: Thần bao giờ cũng được đội ơn mưa móc như thế, mỗi khi quỳ dưới chân Bệ hạ. Nhưng, thưa Bệ hạ, lần này, số phận bất nhân và tàn ác đã tạo thành ra một lệ ngoại đứng ngoài quy tắc, và hoàn cảnh đã xâm phạm thô bạo vào

tập quán.

BA-DA-LI-Ô: Việc gì xảy ra thế?

CLÔ-TAN-DÔ: Thưa bệ hạ, một sự kiện, một điều bất hạnh đã xảy ra cho hạ thần, và có lẽ nó có thể là một hạnh phúc nhất cho hạ thần.

BA-DA-LI-Ô: Người nói nốt đi.

CLÔ-TAN-DÔ: Chàng thanh niên đẹp ấy đã táo bạo đi vào trong tòa vọng lâu, ở đó anh ta đã trông thấy Thái tử, và đó là...

BA-DA-LI-Ô: Người đừng phiền muộn nữa, Clô-tan-dô ạ, nếu việc đó xảy ra vào trong một ngày khác, thì ta thú thực là ta tức giận cho xảy ra, nhưng điều bí mật đã không còn tồn tại nữa và mặc kệ cho người ta biết, bởi vì bản thân ta đã vạch ra điều bí mật đó. Chốc nữa người vào gặp ta, ta sẽ cho người biết nhiều việc và giao cho người nhiều việc khác. Ta báo trước với người rằng người sẽ có một vai trò chủ chốt trong cái sự kiện lớn mà thế giới chưa từng trông thấy bao giờ. Còn về cái người tù binh đó, để cho người không thấy là

ta muốn trừng phạt sự bất cần của nhà người, thì ta tha thứ cho nó.

CLÔ-TAN-DÔ: Mong người sống được hàng nghìn thế kỷ, Quốc vương vĩ đại.

CẢNH VIII

CLÔ-TAN-DÔ, RÔ-DÔ-RA, CLA-RIN

CLÔ-TAN-DÔ: (*Nói một mình*) Trời đã thương cho số phận ta, bởi vì không cần thiết cho nên ta sẽ không nói rằng nó là con ta. (*Nói to*) Hỡi các người ngoại quốc, các người đã được tự do.

RÔ-DÔ-RA: Con xin hôn chân Ngài hàng nghìn lần.

CLA-RIN: Còn con thì con nhắm vào chúng ⁽¹⁾ bởi vì chỉ do thừa hay thiếu một chữ mà bạn bè không thêm nhìn nhau nữa.

RÔ-DÔ-RA: Thừa điện hạ, bởi vì ngài đã cho con

---

¹ Ở đây có một lỗi chơi chữ không thể nào dịch ra được, và tôi thú thật rằng câu đó không thể hiểu được vì nó đã được dựa vào sự thay đổi không phải của một chữ mà của hai chữ (Beso-Vise) theo bản in của Hertenbuseh).

sống cuộc đời, và bởi vì con được sống do Ngài, cho nên con muốn vĩnh viễn là tên nô lệ của ngài.

CLÔ-TAN-DÔ: Không phải là ta đã cho người cuộc đời đâu, bởi vì một người xuất thân cùng chuyện lãng nhục thì nó không sống nữa và vì người muốn trả thù cho một chuyện bị lãng nhục, như bản thân người đã nói ra, thì ta không thể cho người cuộc đời được đó là vì người đã không còn có cuộc đời ấy nữa rồi, bởi vì một đời sống nhục nhã không phải là một đời sống (*nói một mình*) Ta kích lòng dũng cảm của hắn lên.

RÔ-DÔ-RA: Con thú thật là con không có đời sống ấy, mặc dù con đã nhận được nó từ tay Ngài, nhưng với sự trả thù mà con vẫn tâm tâm niệm niệm thì con sẽ rửa sạch được vết nhục cho danh dự con để cho đập bằng mọi nguy hiểm xuống dưới chân, đời sống của con sẽ xứng đáng được đứng trước mặt Ngài.

CLÔ-TAN-DÔ: Người hãy cầm lại thanh kiếm mà người đã đeo bên mình. Ta biết rằng

nhuộm máu kẻ thù, nó sẽ làm thỏa mãn cho sự trả thù của người. Một thanh kiếm đã từng là của ta. (Ta nói như thế bởi vì ta đã từng giữ nó trong tay ta giây lát)... thì sẽ trả thù được cho người.

RÔ-DÔ-RA: Con lại đeo nó vào nhân danh Ngài và với thanh kiếm đó, con thể sẽ trả thù, dù cho kẻ thù đó có mạnh hơn con gấp trăm lần.

CLÔ-TAN-DÔ: Nó mạnh nhiều thế kia à?

RÔ-DÔ-RA: Nó mạnh nhiều quá đến nỗi rằng con thấy phải im không dám nói ra nó là ai, không phải là con sợ phải tâm sự những sự việc lớn hơn với sự khôn ngoan của Ngài, mà là sợ rằng cái ân huệ khẳng khái mà Ngài đối với con sẽ quay ra chống lại con.

CLÔ-TAN-DÔ: Ngược lại, nói ra điều ấy là đặt ta vào phía nhà người, như vậy người sẽ ngăn cản ta đứng về phía kẻ thù của nhà người (*nói một mình*) Ôi! Nếu ta có thể biết được tên nó.

RÔ-DÔ-RA: Để cho ngài không thấy rằng con

đánh giá quá thấp sự tin tưởng của Ngài đối với con thì, xin Ngài biết cho rằng kẻ thù của con không phải là ai ngoài At-stôn-phô quận công Mốt-scô-vie.

CLÔ-TAN-DÔ: (*Nói một mình*) Ta không chịu nổi nỗi đau đớn giáng xuống ta, đánh vào tim ta, đó là một đòn mạnh quá sức ta tưởng tượng. Ta hãy đi sâu hơn vào sự vật một chút (*nói to*). Nếu người sinh ra là người ở Mốt-scô-vie thì vị lãnh chúa chính thống của nhà người khó lòng mà làm nhục người được. Người hãy quay lại tổ quốc người và hãy từ bỏ cái ý đồ mù quáng có thể làm cho người bị tiêu diệt đấy.

RÔ-DÔ-RA: Dù cho hấn ta là hoàng tử của con nhưng con biết hấn đã có thể lảng nhục con rồi.

CLÔ-TAN-DÔ: Trong một cơn giận dữ ông ta đã có thể đưa tay lên mặt người (*nói một mình*) Trời ơi!

RÔ-DÔ-RA: Sự lảng nhục còn lớn hơn nữa kia.

CLÔ-TAN-DÔ: Người cứ nói đi, bởi vì người có nói

cũng không vượt qua được điều ta tưởng tượng đâu.

RÔ-DÔ-RA: Con muốn nói ra với Ngài điều đó, nhưng sự tôn trọng, sùng kính, sợ hãi mà con cảm thấy khi nhìn Ngài đã làm cho con không dám nói với Ngài rằng bộ quần áo mà con mặc chính là dối trá, và con không nói ra rằng con là ai. Và bây giờ, nếu như con không phải là cái mà con tỏ ra ngoài như thế và At-stôn-phô đã đến đây để kết hôn với Et-stren-la, thì qua những việc đó Ngài hãy xem xét hẳn ta có lãng nhục được con không. Con đã nói đủ điều đó.

(Rô-dô-ra và Cla-rin đi ra).

CLÔ-TAN-DÔ: Hãy nghe đây, hãy chờ, hãy dừng lại, cái mê cung rắc rối này là cái gì vậy mà lý trí không thể tìm được sợi dây đã gỡ ra? Danh dự của ta đã bị xỉ nhục. Kẻ thù của ta mạnh mẽ có thể lực, ta chỉ là một chú hươu nhỏ mọn và người ấy lại là một người đàn bà. Cầu xin trời chỉ hộ đường đi cho ta, Trời có

thể làm được việc ấy không, khi đó dưới đáy sâu vực thẳm mà ta tự thấy ở đó, tất cả trời đều chỉ là điềm lạnh điềm dữ và toàn thế giới chỉ là một phép mẫu?

(Hết ngày thứ nhất).

NGÀY THỨ HAI

CẢNH I

(MỘT PHÒNG TRONG CUNG ĐIỆN)

BA-DA-HÔ, CLÔ-TAN-DÔ

CLÔ-TAN-DÔ: Thưa bệ hạ, tất cả đều đã được thi hành như bệ hạ đã chỉ thị.

BA-DA-HÔ: Người hãy kể cho ta nghe xem tất cả sự việc đã được diễn ra như thế nào.

CLÔ-TAN-DÔ: Thưa bệ hạ, thần xin tâu bệ hạ. Chúng con đã dùng thang thuốc uống hữu hiệu mà bệ hạ căn dặn. Và người ta đã trộn vào thang thuốc đó đặc tính của một số lá cỏ, quyền lực không thể kháng cự được của chúng và sức mạnh bí mật của chúng đã làm chủ được rất giỏi và một cách tuyệt diệu tứ giác của con người, làm cho một

người thành một thi hài sống, chìm nó vào một giấc ngủ say sưa, cả những giác quan và những quan năng của nó... ở đây không còn phải bàn cãi xem việc đó có thể được hay không, bởi vì, thưa bệ hạ, kinh nghiệm đã nói với chúng ta bao nhiêu lần và có lý rằng y học đã khai thác được những bí mật của giá tự nhiên và không có một con động vật nào, một cây nào, một viên đá nào lại có đặc tính riêng. Và khi lòng bất chính của con người đã khám phá ra hàng nghìn loại thuốc độc làm chết người, thì tại sao lại ngạc nhiên rằng những thứ thuốc độc giết người sau khi sửa độ mạnh của chúng, đã chỉ làm cho người ta ngủ mê mệt đi. Chúng ta hãy gác sang một bên sự hoài nghi, nếu như có thể là người ta vẫn hoài nghi sau khi nó đã được chứng tỏ bằng những lý do quá hiển nhiên như thế ⁽¹⁾ ... Vậy với

---

¹ Tôi không có, như nhà xuất bản nổi tiếng Om-drid rằng ở đây thiếu một cái gì, đúng hơn tôi cho rằng Clô-tan-dô lương thiện nhìn thấy rằng (hơn cả độc giả) rằng, những câu nói lạc đề, của ông ta không phù hợp lắm và ông ta lại trở về ngay chủ đề.

thang thuốc uống gồm có thuốc phiện, anh túc (pavot) và phi ốc tư (jusquisme), thần đã đi xuống cái nhà tù nhỏ hẹp, của Si-di-smông, thần đã nói một lúc với cậu ta về những chữ và những khoa học mà cậu ta đã học được trong cái thiên nhiên câm lặng, và từ trời cái trường học thần linh mà ở đó cậu ta đã học được cái tu từ học của loài chim và loài dã thú. Rồi để nâng trí tuệ cậu ta lên đến cái công cuộc cao cả mà bề hạ vẫn hằng tâm niệm thì kẻ hạ thần này đã lấy làm chủ đề việc cất cánh bay nhanh vút của con đại bàng đẹp đẽ, nó khinh thường khu vực gió nổi lồng lộng mà lao lên những vùng cao vời của lửa, một tia chớp của lông vũ, vì sao chói bay cuồng loạn. Hạ thần cổ vũ cuộc bay kiêu ngạo của cậu ta và hạ thần nói: “đúng, cậu là vua của loài chim và đúng rằng cậu thích chúng hơn tất cả”. Không cần phải làm gì hơn nữa. Khi mà người ta đề cập đến vấn đề tính uy nghiêm của vương quyền, thì

cậu ta đã nắm ngay vấn đề đó với một thứ tự hào cao quý, bởi vì dòng máu chảy trong huyết quản cậu ta đã mang theo cậu ta, thúc đẩy cậu ta và cổ vũ cậu ta đến những sự việc lớn. Cậu ta kêu to lên rằng: “Thế nào? Trong các nước Cộng hòa không yên ổn của loài chim, cũng có những con thể tuân theo những con khác à? Và bởi vì chúng ta bây giờ đang bàn về vấn đề này, cho nên ta được an ủi về những điều bất hạnh của ta, bởi vì nếu như ta tuân lệnh thì đó là do sức mạnh. Không bao giờ, ta lại chịu phục tùng một người khác nếu ta được tự do theo ý muốn của mình. Khi hạ thần nhìn thấy cậu ta lại rơi vào tình trạng nổi giận mà những tư tưởng của cậu ta thường quen đẩy cậu ta vào thì thần liền đem dâng thang thuốc cho cậu ta uống, và khi nước thuốc vừa mới rời chén nuốt vào ngực thì bao nhiêu sức lực của cậu ta đã rời khỏi cậu ta ngay, cậu ta rơi ngay vào trong một giấc ngủ mê mết, một thứ mồ hôi

lạnh chạy lung tung trên chân tay và trong huyết quản cậu ta, và nếu như thần có thể không biết rằng đó chỉ là một cái chết bề ngoài thôi, thì bản thân thần sẽ ngỡ vực là cậu ta hãy còn sống. Lúc ấy, có những người mà bộ hạ đã giao cho nhiệm vụ sau cuộc thể nghiệm đó, họ đã đến và đặt cậu ta vào trong một cỗ xe, và đưa cậu ta về cung, ở đó đã chuẩn bị để tiếp đón cậu ta hoàn toàn hợp với tước vị của cậu. Ở đó, người ta đã đặt cậu ta vào giường nằm của bộ hạ, ở đó một khi mà giấc ngủ hôn mê, đã mất sức mạnh của nó thì người ta sẽ phục vụ cậu ta như phục vụ bộ hạ, bởi vì đó là ý muốn của bộ hạ. Và nếu như bộ hạ thấy phải ban thưởng cho kẻ hạ thần một cái gì vì đã vâng lời bộ hạ, thì thần chỉ dám xin một điều, nếu như thần không phải là quá không kín đáo thì thần chỉ xin bộ hạ cho thần biết ý đồ của bộ hạ như thế nào khi đem dẫn cậu Si-di-smông về cung điện.

BA-DA-HỒ: Clô-tan-dô, thật vậy, người hết sức có

lý về chỗ đã lấy làm ngạc nhiên, và người là người duy nhất mà ta muốn nói ra tư tưởng của ta. Con ta, thằng Si-di-smông người thừa biết đấy, đã bị đe dọa bị ảnh hưởng của ngôi sao chiếu mệnh đe dọa về phải chịu những sự thất sủng bi đát nhất. Ta muốn xem thấy việc trời nói dối là việc không thể có được, không để xem rằng chàng thanh niên ấy, trong hoàn cảnh cùng khốn của nó đã đưa lại cho chúng ta nhiều chứng cứ về cái tính tình bất trị của nó, bây giờ nó có thể đi được không, hoặc ít nhất có bớt đi được không, và xem xem nó được một sự kiên quyết khôn ngoan đánh bại, nó có thay đổi được tính tình. Không, bởi vì chính con người rất cuộc lại là kẻ chỉ huy những ngôi sao chiếu mệnh. Đó là điều ta muốn làm khi đưa nó về một nơi mà nó sẽ biết nó là con trai ta và có thể làm biểu lộ ra những đức tính của nó. Nếu như cuộc thử thách đích thực quay về phía nó chiếm ưu thế, thì nó sẽ được trị vì.

Nhưng nếu như nó đủ nhìn thấy một tâm hồn độc ác và tàn bạo thì ta lại sẽ cho dẫn nó về nơi xiềng xích. Bây giờ có lẽ người sẽ đề nghị với ta rằng, để làm cuộc thực nghiệm này thì cần thiết phải dẫn nó về đây không để cho một câu hỏi nào của người mà không có câu trả lời. Nếu như hôm nay nó được biết nó là con ta và ngày mai nó lại bị dẫn về nhà tù và bị buộc phải chịu sự khốn cùng cũ, thì chắc chắn rằng với tính cách của nó, thì nó sẽ bị rơi vào chỗ tuyệt vọng. Nếu nó biết được nó là như thế thì làm thế nào nó lại tự an ủi được. Ta muốn rằng ít nhất, nếu như sự việc diễn biến không tốt, thì phải dành cho nó có chỗ để cho là tất cả những điều nó trông thấy xảy ra chỉ là một giấc mộng mà thôi. Theo cách đó, chúng ta sẽ dành được hai ưu điểm, trước hết, chúng ta sẽ nghiên cứu được tính cách của nó, bởi vì một khi tỉnh giấc thì nó sẽ để cho tư tưởng và hành động của nó diễn biến tự do, và hai nữa, ta muốn chuẩn

bị một sự an ủi cho nó, bởi vì bây giờ nó thấy được mọi người phục tùng và sau đó lại bị dẫn về nơi xiềng xích, thì nó có thể tưởng rằng nó đã nằm mơ. Và đúng là phải tưởng thấy điều đó, bởi vì, trong thế giới này.

Clô-tan-dô thân mến ạ, đối với tất cả chúng ta, một khi vẫn còn là người thì sống tức là nằm mộng.

CLÔ-TAN-DÔ: Những bằng chứng không thiếu để chúng tỏ rằng bệ hạ không ở phía chân lý, nhưng sự việc đã không có gì để bổ cứu được, và nếu hạ thần tin vào một vài dấu hiệu thì Thái tử đã thúc dấy và cậu ấy đang tiến về phía chúng ta.

BA-DI-LI-Ô: Ta thì ta rút lui vào đây, với tư cách là vị sư phó của nó, người hãy đến gần nó và hãy dùng chân lý để kéo nó ra khỏi tất cả những khó khăn tấn công vào lý trí của nó.

CLÔ-TAN-DÔ: Bệ hạ có cho phép thần nói ra điều đó với cậu ta không?

BA-DA-LI-Ô: Ta cho phép và có lẽ biết được điều đó

và được báo trước sự nguy hiểm thì nó dễ dàng đạt đến chỗ tự thắng mình hơn.

CẢNH II

CLA-RIN, CLÔ-TAN-DÔ

CLA-RIN: (*Nói một mình*) Nhờ có bốn roi đòn mà một tên cầm kích có bộ râu cũng dễ như cái mặt nạ đánh vào mình, và mình phải chịu, cho nên mình đã đến được nơi này, và mình sẽ trông thấy tất cả những cái gì diễn ra, không có một cái cửa sổ nào chắc chắn bằng cái cửa sổ mà người ta mang theo với mình, không cần phải hỏi đến người phát vé; bởi vì trong tất cả mọi ngày hội, bằng một chút thủ đoạn và không một đồng xu dính túi, người ta, người ta đã ngồi vào cái cửa sổ của sự láo xược của mình.

CLÔ-TAN-DÔ: Đó là Cla-rin, là tên đầy tớ, than ôi! Người nữ sứ giả mang những bất

hạnh mang điều bí mật của sự lẳng nhục của ta đến Ba-Lan. Có gì mới không, Cla-rin.

CLA-RIN: Thưa điện hạ, có điều mới là sự bảo hộ khăng khải của ngài để nhằm trả thù việc bị lẳng nhục của Rô-dô-ra đã khuyên nàng lại mặc quần áo theo giới tính của nàng.

CLÔ-TAN-DÔ: Và ta đã làm điều đó để ngăn cản người ta không lên án nó là nhẹ dạ.

CLA-RIN: Có điều là thay tên đổi họ, và khéo léo lấy dùng chức tước của cô cháu Ngài, nàng đã được thăng cấp rất nhanh đến nỗi là ngay từ hôm nay, nàng đã được ở trong cung điện với tư cách là phu nhân của nàng Et-stren-la xinh đẹp.

CLÔ-TAN-DÔ: Ta phải không do dự gì quy các danh dự của nàng về công lao của ta.

CLA-RIN: Nàng còn phải đợi có thời gian và cơ hội mà ngài đứng về phía danh dự của nàng.

CLÔ-TAN-DÔ: Đó là tính toán khôn ngoan, bởi vì rất

cuộc chính thời gian nó...

CLA-RIN: Có điều là, rốt cuộc lại, đóng giả thành cô cháu ngài, nàng đã được mọi người khoản đãi và đi theo sát như một bà hoàng hậu, chỉ có con, là người đi theo nàng, con chết đói, chẳng có một ai nhớ đến con, mà không để phòng thấy con là Cla-rin ⁽¹⁾ cái thằng Cla-rin ấy mà nghe được thì nó có thể đi báo cáo điều gì xảy ra với Quốc vương, với At-stôn-phô và Et-stren-la; bởi vì cái kèn và tên hầu cận là hai cái không thể phù hợp với nhau về một điều bí mật, và nếu con làm đúng như con nói thì sẽ có thể là người ta sẽ hát tặng con một đoạn ca này.

Kèn đồng vang lên vào buổi bình minh.

Người dừng vang lên hơn nữa ⁽²⁾.

CLÔ-TAN-DÔ: Lời than vãn của người rất có cơ sở -
Ta sẽ chấp nhận. Trong khi dù đợi

---

¹ Cla-rin tiếng Tây Ban Nha nghĩa là cái kèn.

² Nó được hát lên trong cảnh X ngày thứ hai của vở hài kịch của Calderos nhan đề là "Trong cuộc đời này, tất cả đều là chân lý, và tất cả đều là đối trá".

người có muốn phục vụ ta không?

CLA-RIN: Kìa ngài Si-di-smông!

CẢNH III

**NHỮNG NHẠC SĨ (HÁT VÀ NHỮNG NGƯỜI HẦU
CẬN DÂNG QUẦN ÁO LÊN SI-DI-SMÔNG, ANH TA
ĐI VÀO VÀ VÔ CÙNG HOẢNG HỐT, CLÔ-TAN-DÔ,
CLA-RIN**

SI-DI-SMÔNG: Trời hãy đến giúp ta, ta trông thấy gì vậy? Trời hãy đến giúp ta! Ta trông thấy gì vậy? Ta nhìn không phải là không sợ sệt, chính trong khi hoài nghi vô cùng mà ta tưởng thấy. Ta, mà được ở trong những cung điện huy hoàng! Ta mà ở trong lụa là gấm vóc, mà được vây giữa hầu cận giỏi giang và ân cần như thế! Ta, mà thức giấc trong cái giường nằm êm ái- Như thế! Ta, mà ở giữa bao nhiêu người quan tâm sốt sắng dâng quần áo lên như thế! Ta có thể nói rằng ta là cái trò đùa của một giấc mộng không? Ta tự

cảm thấy mình vô cùng hoạt bát, ta không phải là Si-di-smông à? Hồi thượng đế, của con, người hãy làm cho con tỉnh, nếu con đã ở trong giấc mơ! Người hãy nói cho con biết điều đã xảy ra trong trí tưởng tượng của con khi con ngủ, và làm thế nào con lại thấy mình ở giữa nơi này. Nhưng dù cho tình hình có diễn ra như thế nào chăng nữa thì ta có gì phải lo lắng chứ? Ta muốn được phục vụ, còn rồi muốn đi đâu thì đi.

NGƯỜI HẦU CẬN THỨ NHẤT: (*Nói nhỏ với Cla-rin và người hầu cận thứ hai*) Ngài rất là buồn!

NGƯỜI HẦU THỨ HAI: Sau những sự biến như thế thì ai mà không như Ngài.

CLA-RIN: Có ta.

NGƯỜI HẦU THỨ HAI: Thế thì đi ra nói với Ngài đi.

NGƯỜI HẦU THỨ NHẤT: (*Nói với Si-di-smông*) Ngài có muốn để cho bắt đầu hát lên không?

SI-DI-SMÔNG: Không, ta không muốn người ta hát hơn nữa.

NGƯỜI HẦU THỨ HAI: Trông thấy Ngài đắm chiêu suy nghĩ, con muốn giải trí để ngài khuây khỏa.

SI-DI-SMÔNG: Không, những nỗi buồn của ta không cần phải để cho tiếng hát làm cho khuây khỏa, ta chỉ thích quân nhạc thôi.

CLÔ-TAN-DÔ: Thưa điện hạ, xin ngài cho phép kẻ hạ thần này được hôn tay Ngài. Hạ thần muốn được là người đầu tiên nói lên sự tuân lời với Ngài.

SI-DI-SMÔNG: (*Nói một mình*) Đó là Clô-tan-dô. Làm thế nào mà các người đối với ta rất gay gắt trong nhà tù như thế mà hôm nay lại tỏ ra vô cùng tôn kính với ta như thế? Đã có gì xảy ra với ta thế?

CLÔ-TAN-DÔ: Trong sự bối rối vô cùng to lớn mà tình hình mới của Ngài đưa ngài vào đó, thì lý trí, trí tuệ của Ngài cảm thấy rất nhiều hoài nghi. Thần có thể giải thoát cho Ngài khỏi những hoài nghi đó nên thần có thể làm được, bằng cách nói cho Ngài biết rằng Ngài là người thừa kế ngai vàng nước Ba-

Lan. Nếu như người ta đã giam cầm ngài ở một nơi hoang vu ẩn dật, thì đó là do vâng theo sự tàn nhẫn của số mệnh đe dọa vương quốc này phải chịu hàng nghìn sự biến bi đát vào cái ngày mà vòng nguyệt quế của vương triều được đặt lên vầng trán cao vời vợi của ngài. Nhưng, với niềm tin tưởng rằng Ngài sẽ chiến thắng được ảnh hưởng của những ngôi sao chiếu mệnh, và điều đó không phải là không thể có được ở những tấm lòng đại lượng, cho nên người ta đã đưa ngài ra khỏi tòa vọng lâu mà ngài đã sống để dẫn ngài về cung điện này, trong khi các giác quan của ngài bị đánh chìm vào giấc ngủ. Vực cho Ngài, sẽ đến thăm ngài ngay bây giờ ngài sẽ được quốc vương cho biết tường tận.

SI-DI-SMÔNG: Nhưng hồi tên phản bội, hèn mạt, ti tiện kia, ta còn cần gì biết hơn nữa khi ta được biết ta là ai để biểu lộ ra sự kiêu ngạo và quyền lực của ta ngay từ ngày hôm nay? Làm thế nào mà người lại có thể phản bội tổ quốc

người đến chỗ giấu ta đi, đến chỗ từ chối với ta cái tước vị mà ta được ban cho, chống lại với một lý trí và mọi luật pháp.

CLÔ-TAN-DÔ: Thần thật là bất hạnh.

SI-DI-SMÔNG: Người đã phản bội lại luật pháp, người đã lừa dối quốc vương, người đã độc ác với ta, chính vì vậy mà quốc vương, luật pháp và ta sẽ kết án người vào tội chết dưới bàn tay ta vì những tội ác ghê sợ của người.

NGƯỜI HẦU CẬN THỨ HAI: Thừa điện hạ!

SI-DI-SMÔNG: Đừng có ai tìm cách ngăn giữ ta lại đó chỉ là phí công vô ích và xin thượng đế hãy phù hộ, nếu người đứng ra trước mặt ta, thì ta sẽ vứt người qua cửa sổ.

NGƯỜI HẦU CẬN THỨ HAI: Hãy chạy trốn đi, ngài Clô-tan-dô!

CLÔ-TAN-DÔ: Thật bất hạnh cho ngài đã quá kiêu ngạo diên công, mà không biết rằng Ngài đang nằm mộng đó.

NGƯỜI HẦU CẬN THỨ HAI: Ngài hãy chú ý...

SI-DI-SMÔNG: Lùi lại!

NGƯỜI HẦU CẬN THỨ HAI: Ngài đó chỉ là tuân lời Quốc vương mà làm thôi.

SI-DI-SMÔNG: Hắn ta không được tuân lời Quốc vương ở một việc không đúng đắn. Ta đây là thái tử của hắn.

NGƯỜI HẦU CẬN THỨ HAI: Ngài đó không được xét xem việc đó làm tốt hay xấu.

SI-DI-SMÔNG: Ta ngờ nhà ngươi đã làm xấu với bản thân nhà ngươi đó, bởi vì ngươi bắt buộc ta phải trả lời nhà ngươi.

CLA-RIN: Hoàng tử nói thì rất hay, nhưng hành động thì rất dở.

NGƯỜI HẦU CẬN THỨ HAI: Ai cho phép ngươi có cái quyền như thế.

CLA-RIN: Đó là ta tự cho ta cái quyền đó.

SI-DI-SMÔNG: Và ngươi là ai, ngươi? Nói ngay.

CLA-RIN: Con là người hay xen vào chuyện người khác, con là kẻ đầu sai và là kẻ mưu mô thủ đoạn xấu xa nhất mà người ta biết.

SI-DI-SMÔNG: Trong cái thế giới quá mới mẻ này đối với ta, thì chỉ nhà ngươi là ta thích hơn cả.

CLA-RIN: Thưa điện hạ, con là người đẻ ra để làm vui lòng tất cả những Si-di-smông trên trái đất này.

CẢNH IV

**AT-STÔN-PHÔ, SI-DI-SMÔNG, CLA-RIN,
NHỮNG NGƯỜI HẦU CẬN, NHỮNG NHẠC CÔNG.**

AT-STÔN-PHÔ: Ôi! Sung sướng gấp nghìn lần, cái ngày mà Ngài ra mắt hồi thái tử, vầng thái dương của nước Ba-Lan, và xin ngài hãy làm tràn đầy sự huy hoàng và hoan hỷ cho tất cả những chân trời sáng rực một tia sáng thần linh!

Như một vầng thái dương, ngài ra từ trong lòng núi, sau cùng, xin ngài hãy đứng lên, và nếu như vầng trán của Ngài chạm được dọc lên vòng nguyệt quế huy hoàng, thì ít nhất cũng cầu mong cho nó giữ được vòng nguyệt quế đó trong nhiều năm.

SI-DI-SMÔNG: Cầu thượng đế phù hộ cho người

tránh khỏi tai vạ.

AT-STÔN-PHÔ: Ngài hãy còn chưa biết hạ thần, ở đó thần xin lỗi về chỗ sự tiếp đón của Ngài không được mặn mà lắm. Thần là At-stôn-phô quận công, Mốt-cô-vie, và là em họ ngài. Chúng ta có thể đối xử nhau ngang bằng vai vế.

SI-DI-SMÔNG: Khi nói với người là cầu cho thượng đế bảo hộ người tránh khỏi tai vạ thì chẳng phải là ta đã có sự tiếp đón người khá mặn mà rồi là gì? Bởi vì nhà người đã kêu vang lên với ta rằng người là ai, và than vãn về sự cứu rỗi của ta, thì lần đầu tiên gặp người, ta sẽ nói với Thượng đế đừng bảo hộ nhà người nữa.

NGƯỜI HẦU CẬN THỨ HAI: *(Nói với At-stôn-phô).*
Xin diện hạ hiệu cho rằng đi ra, giữa nơi núi non hoang vu hiểm trở. Thái tử coi những cách đối xử đó với tất cả mọi người *(nói với Si-di-smông)* Thưa ngài, ngài At-stôn-phô thích...

SI-DI-SMÔNG: Hẳn ta đã làm ta chán ngấy vì cái đáng điệu quá nghiêm túc mà hẳn ta

đã dùng để nói với ta, và việc đầu tiên
hắn ta làm là đội mũ lên đầu.

Người hầu cận thứ hai: Ngài đó là đức ông lớn ⁽¹⁾.

Si-di-smông: Ta còn lớn hơn hắn.

Người hầu cận thứ hai: Song, đúng mức hơn thì các
ngài nên đối đãi với nhau tôn trọng
hơn là những người khác đối đãi với
nhau.

Si-di-smông: Thế còn người, người xen vào làm gì
ta van người đấy!

CẢNH V

ET-STREN-LA VÀ CÁC NHÂN VẬT NHƯ CẢNH TRÊN.

ET-STREN-LA:Thưa điện hạ, cầu mong cho Ngài
được hoan nghênh gấp nghìn lần dưới
cái tán vàng đang đợi Ngài và xin
ngài hãy sung sướng tiếp nhận sự
hoan nghênh đó, cầu mong cho, dù có
những sự sai lầm, thì ngài cũng ngự

---

¹ Ở nước Ba-Lan trong kịch của Can-dê-rông, hình như những Đức ông
lớn cũng có quyền đội mũ trước mặt vua như ở Tây Ban Nha.

trị ở đó uy nghiêm và chóc lợi, cuộc đời đếm từng thế kỷ chứ không phải đếm từng năm.

SI-DI-SMÔNG: (*Nói với Cla-rin*) Bây giờ, người hãy nói với ta rằng cái nhan sắc nhất trần gian kia là ai vậy?

Nàng tiên giáng trần ấy là ai, mà trời bắt ánh sáng của người quỳ lạy dưới những bàn chân thần linh của nàng? Người đàn bà vô cùng đẹp như thế là ai vậy?

CLA-RIN: Đó là cô em gái họ của ngài, Et-stren-la.

SI-DI-SMÔNG: Người muốn nói rằng đó là vàng thái dương (*nói với Et-stren-la*) Mặc dù nàng có lý đã chúc mừng ta về hạnh phúc mà ta đã tìm lại được, ta chỉ muốn được chúc mừng về điều ta đã vừa được trông thấy nàng. Et-stren-la, ta cảm ơn nàng đã chúc mừng ta về cái hạnh phúc mà ta không xứng đáng. Nàng hãy tin rằng khi nàng mọc lên ở phía chân trời, thì nàng đã thêm vào ánh sáng của một bó đuốc

rực rỡ nhất. Nàng còn để cho mặt trời làm việc gì nữa, nếu như nàng dậy lên cùng buổi ban ngày? Nàng hãy cho phép ta hôn lên bàn tay của nàng và nguồn tuyết trắng đã làm say sưa ngọn Tây phong.

ET-STREN-LA: Phải chăng đó là một nịnh thần tinh thế nhất.

AT-STÔN-PHÔ: *(Nói một mình)* Thôi chết ta rồi!

NGƯỜI HẦU CẬN THỨ HAI: *(Nói một mình)* Ta đã trông thấy nỗi buồn của Et-stren-la và ta muốn tránh có nguy cơ, *(nói với Si-di-smông)* Thưa điện hạ, xin Ngài nghĩ cho rằng nói như vậy là điều không đúng, và trước mặt hoàng tử At-stôn-phô...

SI-DI-SMÔNG: Ta đã chẳng bảo nhà ngươi là đừng có xen vào công việc của ta đó sao?

NGƯỜI HẦU CẬN THỨ HAI: Con nói điều gì đúng đắn.

SI-DI-SMÔNG: Tất cả cái đó đều làm cho ta chán ngán. Chỉ có điều gì hợp với thị hiếu của ta là đúng đắn thôi.

NGƯỜI HẦU CẬN THỨ HAI: Song, con trộm nghe nói rằng chỉ nên tuân theo điều gì đúng

và thiện.

SI-DI-SMÔNG: Người cũng từng nghe thấy ta nói rằng ta sẽ ném qua cửa sổ người đầu tiên nào làm cho ta chán ngán.

NGƯỜI HẦU CẬN THỨ HAI: Người ta không làm những việc đó với con được.

SI-DI-SMÔNG: Không được à? Cầu xin Thượng đế, chúng ta hãy thử xem nào? (*Anh ta dùng tay nhắc bổng người hầu cận lên và chạy ra bao lơn. Tất cả mọi người chạy theo*).

AT-STÔN-PHÔ: Ta vừa trông thấy gì vậy?

ET-STREN-LA: Chúng ta hãy chạy ra để ngăn cản thái tử đi (*nàng chạy ra*).

SI-DI-SMÔNG: (*Quay trở lại*) Hắn đã rơi từ trên bao lơn xuống biển ⁽¹⁾ Cầu trời! Hắn đã nhìn thấy rằng điều đó có thể được

---

¹ Nước Ba-Lan không có hải cảng. Can-dê-rông không có thể đặt sự diễn biến của kịch trong một thành phố ven biển. Về điểm trách cứ hai câu thơ đó của nhà thơ, thì tôi nghĩ hề rất dễ trả lời. Ở thời kỳ Can-dê-rông, người ta đã nói về biển Ông Ti-gô-la, và đó là một cái đầm. Sau đó người ta đã gọi bể là những cái đầm trong những khu vườn Gran-ja "Hắn rơi từ bao lơn xuống biển" theo như trên kia thì có nghĩa là hắn đã rơi xuống cái đầm, cái đầm ấy là ở dưới bao lơn của cung điện (chú thích của Hartzenbuseh, bản in ở Madrid).

thực hiện.

AT-STÔN-PHÔ: Xin Ngài hãy cân nhắc những hành động của ngài hơn chút nữa và ngài hãy bớt thô bạo, từ núi non hoang vu đến cung điện thì cũng xa như từ một con dã thú đến một con người.

SI-DI-SMÔNG: Người hãy coi chừng, nếu người cứ nói to như thế thì người sẽ mất cái đầu đội mũ đấy. (*At-stôn-phô đi ra*).

CẢNH VI

**BA-DA-HÔ, SI-DI-SMÔNG, CLA-RIN,
NHỮNG NGƯỜI HẦU CẬN.**

BA-DA-HÔ: Có chuyện gì xảy ra thế?

SI-DI-SMÔNG: Không có gì đâu, một người làm cho ta chán và ta đã ném nó xuống từ cái bao lớn kia.

CLA-RIN: (*Nói với Si-di-smông*) Con báo với Ngài rằng đó là quốc vương.

BA-DA-HÔ: Ngay từ ngày đầu tiên người về tới đây người đã làm hại đến đời một con người rồi.

SI-DI-SMÔNG: Hấn khẳng khẳng rằng việc đó không thể thực hiện và ta đã được cuộc.

BA-DA-HÔ: Hồi thái tử, ta rất lấy làm buồn là đến không đúng lúc, khi ta cho rằng người đã tự đề phòng chống lại bản thân mình và đã chiến thắng được ảnh hưởng của số phận và những ngôi sao chiếu mệnh, thì ta lại trông thấy sự giận dữ tàn phá, và hành động đầu tiên của người là một hành động giết người nghiêm trọng, làm thế nào mà bây giờ ta có thể ôm chặt người trong tay ta được khi mà ta biết rằng những bàn tay người đã tập để đem cái chết đến. Ai có thể nhìn thấy rút dao khỏi vỏ mà không sợ con dao vừa tạo ra một vết thương chết người? Ai đã được nhìn thấy mà không mũi lòng nơi mà người ta đã gây ra cái chết cho một người khác? Người mạnh nhất kháng cự lại bản năng tự nhiên của nó. Ta, con người trông thấy công cụ gây ra cái chết ấy trong tay người, và con người đã được nhìn thấy nơi để nấu, thì tao phải rút khỏi tay mi. Ta đến

đây với cái tư tưởng êm đềm là quàng lên cổ mi bằng một vòng tay của tình phụ tử, nhưng ta phải quay lại như ta đã đến đây: những bàn tay người làm cho ta sợ.

SI-DI-SMÔNG: Tôi chẳng cần đến những cái ôm ấy đâu, như tôi đã làm từ trước đến bây giờ. Một người cha đã sử dụng một cách hà khắc quá đáng không để cho ta ở bên cạnh, để nuôi nấng ta lớn lên như một con dã thú, để đối xử với ta như một con quái vật, và làm cho ta chết, thế thì ta làm gì với những cái ôm ấy chứ, khi người cha ấy đã cướp đoạt mất chất người của ta?

BA-DA-HÔ: Cầu trời, cầu Thượng đế, giá ta đừng để người ra! Thế thì ta sẽ không phải nghe những lời người nói và không phải trông thấy những cơn giận dữ của người.

SI-DI-SMÔNG: Nếu ông không đưa lại cho ta đời sống ấy, thì tôi sẽ không có gì phải than vãn về ông cả, nhưng một khi ông đã đưa lại cho tôi đời sống ấy rồi, thì tôi

lại trách cứ ông là đã tước bỏ nó của ta. Cho là một hành động cao quý nhất và vinh quang nhất nhưng cho để rồi tước bỏ thì lại là một sự dè tiện lớn nhất.

BA-DA-HÔ: Đó đúng là một phần thưởng cho ta về chỗ đã làm cho người từ một tên tù hèn mọn và khốn cùng thành một vị thái tử.

SI-DI-SMÔNG: Ở việc đó, ta xin ông tha thứ cái gì chứ? Là bạo chúa theo ý muốn của ta, ông cho ta cái gì chứ, một khi già nua và tàn tạ, ông sắp từ già cõi trần rồi? Có phải là ông chẳng cho tôi cái gì, ngoài cái đã thuộc về tôi? Ông là cha ta và Quốc vương của ta, vậy cái vinh quang ấy thì thiên nhiên đã cho tôi do cái quyền thế tập, ta được hưởng mà chẳng phải chịu ơn ông cả. Và thậm chí ta còn phải hỏi nợ ông về cái thời gian mà ông đã tước đoạt tự do, đời sống và danh dự của ta. Ông hãy cảm ơn ta về chỗ ta đã không đòi lại gì cả, khi chính ông lại là kẻ mắc nợ.

BA-DA-HÔ: Người là một tên dã man và tàn bạo, trời đã giữ lời hứa, và chính trời là người ta cầu viện đến trong khi gọi người là kiêu ngạo và tự phụ. Và dù cho bây giờ người đã biết chọn người là ai và mắt người đã mở to mà nhìn và dù cho người ở vào một nơi mà người tự đặt người lên trên tất cả mọi người, thì người hãy coi chừng chú ý đến điều này ta bảo người, người hãy hiền lành và khiêm tốn đi, bởi vì tất cả cái này có lẽ chỉ là một giấc mộng, mặc dù hình như người cảm thấy là vẫn thức.

SI-DI-SMÔNG: “Phải chăng tất cả cái này có lẽ chỉ là một giấc mộng, mặc dù hình như ta cảm thấy vẫn thức”. Tôi không mê đâu, bởi vì tôi sờ thấy, bởi vì tôi biết tôi đã như thế nào và bây giờ tôi như thế nào, ông bây giờ dù có hối hận như thế nào chẳng nữa thì ông cũng không trở lại quá khứ được. Tôi đã biết tôi là ai và mặc dù những lời than thở và những luyến tiếc của ông, thì ông cũng không thể ngăn cản tôi là

người kế thừa ngôi vua ấy được. Nếu ngày xưa tôi đã chịu để cho cùm xích, thì đó là do tôi không biết tôi là ai rồi, và tôi đã biết tôi là một thể phức hợp do người và dã thú tạo nên.

CẢNH VII

RÔ-DÔ-RA (MẶC QUẦN ÁO PHỤ NỮ) SI-DI-SMÔNG,
CLA-RIN, NHỮNG NGƯỜI HẦU CẬN.

RÔ-DÔ-RA: *(Nói một mình)* Ta đến đây để theo gặp Et-stren-la và ta rất sợ gặp At-stôn-phô. Clô-tan-dô muốn hấn không biết ta là ai và không nhìn thấy ta. Ông nói rằng điều đó rất quan trọng đến danh dự của ta. Ta tin cậy vào lòng yêu của Clô-tan-dô, ta chả chịu ơn ông ta là gì? Ông ta bảo hộ cho đời sống và danh dự của ta ở đấy.

CLA-RIN: *(Nói với Si-di-smông)* Cái gì mà Ngài thích nhất trong những cái mà ngài cho đến bây giờ đã trông thấy và hâm mộ.

SI-DI-SMÔNG: Không có cái gì làm ta ngạc nhiên cả, ta đã chuẩn bị trước tất cả rồi. Nhưng nếu trong thế giới có cái gì còn có thể làm cho ta ngạc nhiên thì chắc chắn đó là sắc đẹp phụ nữ. Một ngày kia ta đã đọc trong sách thấy rằng cái đã làm cho Thượng đế mất công nhất, đó là người đàn ông, người đàn ông là một thế giới thu nhỏ lại, còn ta thì ta thấy đúng hơn rằng chính người đàn bà là trời thu nhỏ lại. Người đàn bà cao hơn đàn ông ở sắc đẹp, cách xa nhau như khoảng cách từ trời đến đất, nhất là cái người đàn bà mà ta trông thấy.

RÔ-DÔ-RA: *(Nói một mình)* Thái tử ở đây, thế thì ta rút lui.

SI-DI-SMÔNG: Hãy dừng bước, người phụ nữ kia, hãy dừng bước lại, người đừng có nối tiếp phương Tây vào với phương Đông, trong khi chốn chạy ngay từ những bước đầu tiên. Người cứ việc nối tiếp phương Đông vào phương Tây. ánh sáng vào bóng tối lạnh lẽo, để lại dìm

ban ngày ngập vào trong đêm tối.
Nhưng ta đã trông thấy gì chứ?

RÔ-DÔ-RA: Cái mà ta trông thấy thì ta vừa tin lại vừa hoài nghi.

SI-DI-SMÔNG: (*Nói một mình*) Ta đã trông thấy sắc đẹp ấy ở một chỗ nào rồi.

RÔ-DÔ-RA: (*Nói một mình*) Ta đã nhìn thấy cái uy nghi ấy, cái vinh quang ấy trong những bóng tối của một nhà tù chật hẹp.

SI-DI-SMÔNG: (*Nói một mình*) Ôi! Ta đã tìm lại được cuộc đời Phụ nữ, bởi vì người đàn ông không thể tưởng tượng ra được một danh từ nào êm đềm hơn, người là ai vậy? Không trông thấy người, ta cũng đã ngưỡng vọng người, và niềm tin của ta đã gắn vào với người, đến nỗi rằng hình như ta đã trông thấy nhà người một lần rồi. Người là ai, hỡi người phụ nữ thần thánh kia?

RÔ-DÔ-RA: Ta phải giấu mình đi mới được. (*Nói to*) Con là một vị phu nhân bất hạnh của công chúa Et-stren-la.

SI-DI-SMÔNG: Nàng nói gì thế ? Đúng hơn người hãy nói rằng nàng là mặt trời mà ngôi sao ấy đã mượn ánh sáng của nó, bởi vì ánh sáng của ngôi sao ấy là do những tia sáng của nàng mà ra. Ta đã thấy thần hoa hồng ngự trị ở Vương quốc những hương thơm giữa muôn hoa mà hoa hồng là Vương hậu của chúng. Bởi vì nàng là loại hoa đẹp nhất. Ta đã nhìn thấy giữa xứ sở những viên ngọc đá, kim cương là loại đứng trên hết, kim cương là Hoàng đế bởi vì nó sáng óng ánh huy hoàng hơn hết. Trong nước Cộng hòa buồn rầu của những vì sao, ta đã nhìn thấy ngôi sao chiếm hàng đầu của cái triều đình sáng óng ánh ấy. Tiến lên như một bà hoàng hậu, đó là sao Kim. Trong những lĩnh vực hoàn thiện hơn ta đã thấy mặt trời kéo theo một đám các vì hành tinh sau nó, và mặt trời đứng vào giữa như là một bó đuốc thứ nhất của ban ngày. Tại sao, giữa những hoa, những vì sao, những ngọc đá, những dấu hiệu, những hành tinh,

chính cái đẹp đã quyết định sự yêu thích của người ta, thì nàng lại đi hầu một người đẹp không bằng nàng, khi nàng là người đẹp nhất, là mặt trời, sao kim, là kim cương, là ngôi sao và hoa hồng ?

CẢNH VIII

CLÔ-TAN-DÔ (TRONG HẬU TRƯỜNG), SI-DI-SMÔNG.

CLÔ-TAN-DÔ: *(Nói một mình)* Chính ta phải hạn chế Si-di-smông lại, làm cho nó bớt đi, bởi vì ta đã nuôi nấng dậy dỗ nó. Nhưng, ta trông thấy gì vậy ?

RÔ-DÔ-RA: Những lời khen ngợi của Ngài đã làm cho con cảm động, và sự im lặng của con đã trả lời một cách hùng biện hơn. Khi lý trí đã bối rối không trả lời được, thì cái ngôn ngữ nói lên một cách tốt nhất, Thừa diện hạ, đó là các con người ngủ biết im lặng nhất.

SI-DI-SMÔNG: Đứng lùi xa, hãy chờ ta đấy, nàng có muốn đưa các giác quan của ta vào

chỗ bóng tối không ?

RÔ-DÔ-RA: Con xin phép điện hạ được đi ra.

SI-DI-SMÔNG: Đi ra quá vội vã như thế, thì đó không phải là cầu xin cho phép mà là cứ theo ý mà làm.

RÔ-DÔ-RA: Nếu ngài không cho con thì con phải làm như thế.

SI-DI-SMÔNG: Nàng làm cho ta từ chỗ xã giao lễ phép thành ra thô lỗ. Trong sự kháng cự, ta không biết có cái thứ thuốc độc gì nó làm chộc tức sự kiên nhẫn của ta.

RÔ-DÔ-RA: Và khi thứ thuốc độc đó, nguồn gốc của tức tốc giận dữ, điên cuồng, đã chiến thắng được sự kiên nhẫn của ngài, thì nó vẫn không dám, không thể xâm phạm vào sự tôn trọng mà còn phải được như thế.

SI-DI-SMÔNG: Dù cho chỉ cần để chứng minh xem ta có thể làm được không, thì ta có thể xâm phạm vào sắc đẹp của người, bởi vì ta có một khuynh hướng không thể ngăn cản được để chiến thắng điều

không thể làm được. Hôm nay, ta đã ném từ trên bao lơn xuống một người nói rằng việc đó không thể thực hiện được. Để xem ta có thể làm được không thì ta tìm thấy cách đơn giản nhất là ném danh dự của người qua cửa sổ.

CLÔ-TAN-ĐÔ: (*Nói một mình*) Nó nói là nó sẽ làm đó. Trời ơi, làm thế nào bây giờ, đây là lần thứ hai ta thấy danh dự của ta bị một cơn giận điên cuồng xâm phạm?

RÔ-ĐÔ-RA: Người ta rất có lý để lo sợ rằng tình bạo ngược của ngài đã chuẩn bị cho Vương quốc bất hạnh này những chuyện ô nhục nhiều khôn xiết, và đe dọa nó những tội ác, phản bội, bạo ngược. Nhưng dù đợi gì được ở một con người, nó chỉ là người ở cái tên gọi mà thôi, cái con người táo bạo, độc ác, tàn nhẫn dã man và chuyên chế được nuôi nấng trưởng thành giữa bầy dã thú?

SI-DI-SMÔNG: Chính để khỏi phải nghe những câu

chửi rửa từ miệng nhà người cho nên ta đã tỏ ra quá xã giao lễ phép như thế, tưởng rằng vì thế mà xứng đáng được với thái độ đối xử của người; nhưng trong khi nói như thế, thì ta đáng là con người mà người nói đấy; Cầu trời, người nói không phải là không có lý đâu. Nào hãy để cho chúng ta hai người trong này, đóng cửa lại cho ta và không được ai vào phòng.

(Cla-rin và những người hầu cân đi ra).

RÔ-DÔ-RA: *(Nói một mình)* Tôi chết mất!

SI-DI-SMONG: Ta là một tên bạo chúa, và người đành làm cho ta cảm động rủ lòng thương thì vô ích thôi.

CLÔ-TAN-DÔ: *(Nói một mình)* Ôi! Hoàn cảnh ghê sợ biết bao nhiêu! Ta phải ra mặt để giữ nó lại, khi nó phải giết ra (ông xuất hiện ra) hãy dừng lại, thưa điện hạ và Ngài hãy nghĩ rằng .

SI-DI-SMONG: Đây là lần thứ hai người làm cho ta nổi giận, lão già điên rồ và tàn tạt kia

ạ, người không coi sự thù hằn và giận dữ của ta ra gì à ? Làm thế nào mà người dám vào đến tận đây ?

CLÔ-TAN-DÔ: Thần nghe thấy tiếng ấy gọi nên chạy vào, thần vào để nói với Ngài rằng ngài nên ôn hòa hơn, nếu ngài muốn trị vì thiên hạ, và đừng tỏ ra tàn ác tưởng rằng mình làm chủ tất cả, bởi vì tất cả cái này có lẽ chỉ là một giấc mộng thôi.

SI-DI-SMÔNG: Người chọc cho ta điên cuồng khi nói đến những ảo tưởng, ta sẽ giết chết nhà người xem xem ta mê hay ta tỉnh.
(Anh ta rút dao găm ra. Clô-tan-dô nắm lấy tay anh ta và quỳ xuống chân anh ta).

CLÔ-TAN-DÔ: Đây là cái cách duy nhất để cứu lấy hạ thần.

SI-DI-SMÔNG: Hỡi tên liều lĩnh kia, người hãy bỏ tay người ra khỏi cái dao găm của ta.

CLÔ-TAN-DÔ: Thần chỉ bỏ tay ra khi nào có ai đến chế ngự được cơn tức giận của Ngài.

RÔ-DÔ-RA: Trời ơi!

SI-DI-SMÔNG: Bỏ tay ra, ta bảo người, hồi lão già ăn
mày ăn nhạt, điên dại, dã man, hoặc
là ta bóp chết người trong tay ta.

(Họ vật lộn nhau).

RÔ-DÔ-RA: Vào đây, chạy vào đây tất cả đi. Người
ta giết Clô-tan-dô.

*(At-stôn-phô vào, đúng cái lúc Clô-
tan-dô quỳ xuống chân Si-di-smông,
và anh ta nhảy vào hai người).*

CẢNH IX

AT-STÔN-PHÔ, SI-DI-SMÔNG, CLÔ-TAN-DÔ

AT-STÔN-PHÔ: Có việc gì xảy ra thế, thưa Thái Tử,
lưỡi thép của ngài phải chẳng sẽ bị
nhờ nhớp trong một dòng máu đã
lạnh giá. Mang thanh kiếm huy
hoàng của Ngài sẽ trở vào trong vỏ.

SI-DI-SMÔNG: Khi nào ta đã nhuộm nó bằng dòng
máu ô uế ấy.

AT-STÔN-PHÔ: Cuộc đời của Ngài ấy đã tìm nơi ẩn
náu dưới chân hạ thần, và việc hạ

thần đến đây là phải phục vụ cho một cái gì.

SI-DI-SMÔNG: Nó phục vụ để cho người phải chết, như vậy bằng cái chết của người, ta sẽ trả thù tất cả sự khó chịu mà bản thân nhà người đã đem lại cho ta.

AT-STÔN-PHÔ: Thần bảo vệ đời thần, đó không phải là làm xỉ nhục tính tôn nghiêm của vương quyền.

(At-stôn-phô rút gươm và họ đấu nhau).

CLÔ-TAN-DÔ: Thưa điện hạ, đừng giết ngài đó.

CẢNH X

BA-DI-HÔ - ET-STREN-LA VÀ ĐÁM TÙ TÙNG,
SI-DI-SNÔNG, AT-STÔ-PHÔ, CLÔTAN-DÔ.

BA-DI-HÔ: Thế nào? Đấu gươm ở đây à.

ET-STREN-LA: *(Nói một mình)* Đó là át-stôn-phô! Trời ơi! Nỗi buồn phiền còn tăng lên gấp bao nhiêu.

BA-DI-HÔ: Không hề gì bởi vì chúng ta đã ở đây *(Họ lại tra gươm vào vỏ).*

SI-DI-SMÔNG: Thế vẫn còn là quá, mặc dù ông đã đến đây. Ta muốn giết chết thằng già này.

BA-DI-HÔ: Người không tôn trọng mái tóc bạc của ngài đó sao?

CLÔ-TAN-DÔ: Thưa điện hạ, đó là những người của chúng ta, ngài sẽ thấy là không có gì xấu cả.

SI-DI-SMÔNG: Thật là một ý đồ - kỳ lạ muốn ta phải kính trọng mái tóc bạc (*Nói với Quốc Vương*) Một ngày nào đó, ta sẽ có thể nhìn thấy những người của ông quỳ dưới chân ta. Ta hãy còn chưa trả thù cái cách bất chính mà ông đã nuôi dưỡng ta đấy. (*An ta đi ra*).

BA-DI-HÔ: Nhưng trước khi người được nhìn thấy những cái đó, thì người sẽ quay về ngủ ở một nơi mà người sẽ tin chắc chắn rằng tất cả cái này chỉ là một giấc mộng.

(*Quốc vương đi ra cùng với Clô-tan-dô và đám tùy tùng*).

CẢNH XI

AT-STÔN-PHÔ - ET-STREN-LA

AT-STÔN-PHÔ: Ôi! Rất ít khi là vận mệnh đối trá, khi nó báo trước những điều bất hạnh. Cho nên điều ác càng chắc chắn bao nhiêu thì điều thiện càng đáng hoài nghi bấy nhiêu, thật là một nhà chiến tranh học tài tình, cái người chỉ hạn chế ở chỗ tiên đoán những sự kiện như thế? Những sự kiện ấy thế nào cũng sẽ được hoàn thành, Si-di-smông và ta đã là một thí dụ về điều đó. Et-strela ạ, mỗi người chúng ta, theo cái cách của mình, sẽ cũng cấp một chứng minh cho điều đó. Về hẳn ta, vận mệnh đã báo trước những sự độc ác, những cơn thịnh nộ, những bất hạnh, những vụ sát nhân, và tất cả, nó đều đã nói đúng bởi vì tất cả rốt cuộc đều đã xảy ra.

Còn như đối với ta, thừa phụ nhân, khi ta xét những tia sáng tươi đẹp mà mặt trời chỉ là cái bóng và bầu trời chỉ

là một hình ảnh thoáng qua, khi ta nói rằng số mệnh đã báo trước cho ta những hạnh phúc, những vinh quang, những thắng lợi, tất cả những cái tốt lành, thì vừa nói cả điều tốt và điều xấu trong đó, bởi vì nói thật ra thì số mệnh hứa hẹn ban cho ta những ân huệ, thế mà nó chỉ đưa lại cho ta những điều khinh bỉ.

ET-STREN-LA: Những lời nói hào hoa phong nhã đó, ta không hoài nghi gì cả, là những chân lý hiển nhiên, nhưng chắc chắn rằng chúng là để nói ra với cái vị phu nhân mà ngài có bức ảnh treo ở cổ, khi ngài đến đây, thưa điện hạ, và nếu là như vậy thì chỉ có nàng mới có quyền nhận những lời thổ lộ đó. Xin ngài cứ đòi trả giá những lời thổ lộ đó ở nàng, bởi vì trong tình thương, cũng như trong những lĩnh vực khác, thì những lời phản đối và những lời thể thốt mà người ta đã dùng để phục vụ cho một vị phu nhân khác và một Quốc vương khác chính là những hành động không có chút giá trị gì.

CẢNH XII

(RÔ-DÔ-RA CÓ SAU SÂN KHẤU) ET-STREN-LA,
AT-STÔN-PHÔ.

RÔ-DÔ-RA: (*Nói một mình*) Nhờ trời những nỗi bất hạnh của ta đã đến chỗ cùng cực rồi. Người ta còn sợ cái gì nữa sau cái điều mà ta trông thấy ở đây?

AT-STÔN-PHÔ: Cái bức chân dung đó sẽ rời khỏi ngực ta để chỉ còn tiếp nhận hình ảnh của phu nhân, ở nơi nào mà nàng Et-stren-la đi đến thì nơi đó sẽ không còn chỗ cho bóng tối; sẽ không còn chỗ cho vì sao nơi nào mà mặt trời xuất hiện. Ta sẽ đi tìm bức chân dung đó (*nói một mình*) hãy tha thứ cho ta về sự lãng nhục này, hỡi nàng Rô-dô-ra xinh đẹp. Ôi! Đó là lòng trung thủy của nam giới và phụ nữ khi vắng mặt người tình.

(*Hắn ta đi ra, Rô-dô-ra đi vào*).

RÔ-DÔ-RA: (*Nói một mình*) Ta không nghe được gì cả vì ta sợ bị trông thấy.

ET-STREN-LA: At-stôn-phô ạ!

RÔ-DÔ-RA: Thưa phu nhân!

ET-STREN-LA: Ta rất lấy làm sung sướng là người đến. Ta có một điều bí mật mà ta chỉ có thể tâm sự với người mà thôi.

RÔ-DÔ-RA: Thưa phu nhân, đó là điều quá vinh dự cho kẻ chỉ có nhiệm vụ tuân lệnh phu nhân.

ET-STREN-LA: Ta mới biết người ít lâu nay thôi, At-stôn-phô ạ, nhưng người không cần phải làm điều gì hơn nữa để chiếm tất cả lòng tin cậy của ta. Chính vì vậy, vả lại ta cũng biết người là ai rồi cho nên ta mạnh bạo thổ lộ với người cái điều mà ta vẫn thường giấu kín ở trong ta.

RÔ-DÔ-RA: Con là đứa hầu gái của phụ nhân.

ET-STREN-LA: Để nói tóm tắt với người trong một đôi câu thì, chàng anh họ At-stôn-phô của ta chỉ cần nói đó là chàng anh họ của ta, bởi vì có những điều chỉ được nói lên trong khi suy nghĩ, chàng anh họ ấy sẽ kết hôn với ta nếu như số phận cho phép cái hạnh phúc duy

nhất ấy đến bù lại bao nhiêu nỗi ưu phiền của ta. Ta buồn rầu nhìn thấy, khi đi đến đây, chàng có đeo bức chân dung một vị phu nhân ở nơi cổ chàng. Ta đã nhẹ nhàng nói với chàng về việc đó. Vì chàng lịch sự lễ phép và chàng yêu ta cho nên chàng đã đi tìm và sẽ mang nó lại cho ta. Ta cảm thấy đích thực là bối rối phải nhận nó từ tay chàng. Người hãy đứng lại đây và khi chàng trở lại thì người bảo chàng trao cho người. Ta không dặn gì người hơn nữa. Người xinh đẹp, người thông minh, người phải biết tình yêu là cái gì.

CẢNH XIII

RÔ-DÔ-RA.

RÔ-DÔ-RA: Cầu xin Trời cho ta không biết điều đó! Xin Trời hãy cứu giúp ta! Xin trời cho tìm thấy ở đâu sự không ngoan để tìm ra cái thái độ khéo léo nhất trong một trường hợp gây cản như thế này!

Có phải ở trên đời một con người mà ông Trời trong sự nghiêm khắc của ông ta bắt phải chịu bao nhiêu sự điều thất sủng, con người đó lại phải chịu thêm bao nhiêu nỗi ưu phiền? Làm thế nào mà ở giữa bao nhiêu bất trắc, ở đó, hình như không thể tìm thấy được một lý do để làm ta khuây khỏa, một sự khuây khỏa an ủi ta? Từ khi có điều bất hạnh đầu tiên, thì không còn có một sự kiện nào, một tai nạn nào là một nỗi bất hạnh thêm nữa. Là những kẻ kế thừa bản thân chúng, chúng đã cái nợ nối tiếp cái kia, theo gương con phượng hoàng (chết mà bản thân chúng). Chúng đã con này tái sinh từ con kia, chúng sống vì và nắm mồ của những hài cốt của chúng luôn luôn vẫn còn đang cháy dở. Một nhà hiền triết nói rằng chúng hèn nhát, rằng hình như không bao giờ chúng đi một mình cô độc. Còn ta thì ta nói rằng chúng dũng cảm bởi vì chúng luôn luôn tiến lên phía trước và không bao giờ ngoảnh lại. Khi người

ta mang chúng đi theo với mình, thì người ta có thể dám làm tất cả, mà không sợ chúng bỏ rơi mình trong bất cứ một trường hợp nào cả. Ta là một thí dụ về điều đó, ta cuộc đời đã đẩy tất cả mọi sự biến, ta đã không bao giờ bị lừa dối về chúng, và không bao giờ chúng đã chán nhìn thấy và bị số mệnh làm thương tổn, thậm chí nằm trong cả tay thần chết. Ôi! Biết làm thế nào trong hoàn cảnh bây giờ chứ. Nếu ta nói ta là ai thì Clô-tan-dô, người bảo vệ cho cuộc đời và hạnh phúc của ta sẽ thấy bị lảng nhục; ông ta đã chẳng bảo ta là phải im lặng chờ đợi việc lấy lại danh dự của ta đó sao? Nếu như ta giấu không cho At-stôn-phô biết ta là ai và trầm lại đến đây gặp ta, thì ta biết giấu thế nào chứ? Giọng nói, câu nói của cặp mắt ta dù cho có cố gắng làm ra vẻ không phải là của ta thì lòng ta vẫn cứ nói ra rằng chúng nói dối đó. Biết làm thế nào bây giờ? Nhưng việc gì mà phải tìm kiếm xem ta phải làm cái gì chứ,

nếu như hiển nhiên rằng, dù cho ta có suy nghĩ về việc đó, dù ta đã có chuẩn bị và đề phòng, thì nỗi đau thương muốn làm gì ta thì cứ làm? Bởi vì không có người nào làm chủ được những sự đau khổ của mình, và bởi vì tâm hồn ta không còn có thể tự nó quyết định xem nó phải làm cái gì, và hôm nay đau khổ của ta đã lên đến tột bậc, buồn lo đã đến đỉnh cuối cùng, thì chúng ta hãy một lần này ra khỏi những hoài nghi và những ý kiến trái ngược. Nhưng cho đến sự thử thách cuối cùng này, cũng xin Trời giúp đỡ che trở cho ta, cầu xin Trời giúp đỡ che trở cho con, Trời ạ.

CẢNH XIV

AT-STÔN-PHÔ (CÙNG VỚI BỨC CHÂN DUNG),
RÔ-DÔ-RA.

AT-STÔN-PHÔ: Thưa phu nhân, đây là bức chân dung, nhưng mà Thượng đế vĩ đại ơi...

RÔ-DÔ-RA: Cái gì làm cho Điện hạ, dừng lại thế?

Ngài lấy làm ngạc nhiên về cái gì thế?

AT-STÔN-PHÔ: Về chỗ nghe thấy nàng, Rô-dô-ra ạ và về chỗ trông thấy nàng.

RÔ-DÔ-RA: Con, Rô-dô-ra? Điện hạ lầm rồi đó, nếu như Ngài tưởng con là một vị phu nhân khác. Con là At-strê-a, và cái con người thân thể hạ tiện của con không xứng đáng được với cái vinh dự gây cho ngài một sự bối rối to như thế.

AT-STÔN-PHÔ: Đừng có giả vờ nữa, Rô-dô-ra, linh hồn không nhìn lẫn lộn bao giờ, và nên nhìn thấy nàng là At-strê-a, thì cũng như với Rô-do-ra, nó sẽ yêu nàng.

RÔ-DÔ-RA: Con không hiểu Điện hạ nói gì, con không thể trả lời được; tất cả cái điều con có thể nói được là phu nhân Et-stren-la (ngôi sao thần Vệ nữ chân chính) đã sai con chờ ngài ở đây và nhân danh phu nhân, con nói với ngài trao con bức chân dung đó (về điều này phu nhân có lý) để con tự tay mang đến cho phu nhân.

AT-STÔN-PHÔ: Dù cho nàng có cố gắng đến đâu

chẳng nữa thì nàng vẫn cứ giả vờ không giả gì đâu, Rô-dô-ra! Nàng hãy bảo cặp mắt nàng giữ cho âm điệu khớp với âm điệu của tiếng nói của nàng. Một dụng cụ chỉ có thể tỏ ra là giả, nếu như nó tìm cách khớp lại và đo, những lời nói dối trá, những lời ấy chỉ được ra từ cái miệng nói và các tình cảm chân thành thoát ra từ tâm hồn.

RÔ-DÔ-RA: Con chỉ trả lời được cho Điện hạ một điều, đó là con đang chờ đợi bức chân dung.

AT-STÔN-PHÔ: Bởi vì nàng thích đẩy cái trò đùa đến cùng cho nên ta cũng muốn trả lời nàng bằng cùng giọng nói ấy. At-strê-a, người hãy vào nói với bà phu nhân đòi ta bức chân dung rằng nếu chỉ bảo ta gửi bức chân dung đó thôi thì đó là đánh giá nó quá thấp và đối đãi với nó quá thiếu lịch sự, và để cho phu nhân đánh giá nó cao hơn thì ta sẽ gửi cho phu nhân nguyên bản. Tự người có thể mang nó vào vì người mang nó cùng với người, bản thân người đã hơi

mang nó một chút đấy.

RÔ-DÔ-RA: Khi một con người kiêu hãnh, dũng cảm và kiên quyết đưa công cuộc của mình đến tận cùng thì người đó có thể dễ cho bị thuyết phục tiếp nhận một cái gì hơn nữa để đánh đổi không ? Nếu người đó không đem về được cái gì nó đi đòi về, thì đến khi về người ta sẽ cho nó là điên rồ. Con đến đây để tìm bức chân dung, nếu như con có đem được nguyên bản về, dù nó có nghìn lần hơn thì con vẫn là hoàn thành không tốt nhiệm vụ. Xin điện hạ giao cho con bức chân dung đó, con không có thể trở về mà không có nó.

AT-STÔN-PHÔ: Nhưng nếu ta không đưa cho người thì người làm thế nào lấy được nó?

RÔ-DÔ-RA: Bằng cách này này (Nàng tìm cách giật lấy bức chân dung), bỏ nó ra, tên bợm bạc.)

AT-STÔN-PHÔ: Những cố gắng của người đều vô ích.

RÔ-DÔ-RA: Cầu xin Thượng đế! Xin Người đừng để cho người ta thấy nó trong tay một người đàn bà khác.

AT-STÔN-PHÔ: Người ghê gớm thật, người có biết không?

RÔ-DÔ-RA: Còn người là một thằng bất tín.

AT-STÔN-PHÔ: Nào nào, nàng Rô-dô-ra của ta.

RÔ-DÔ-RA: Ta là của người à? Người nói dối.
(*Họ tìm cách giằng nhau bức chân dung*).

CẢNH XV

ET-STREN-LA, RÔ-DÔ-RA, AT-STÔN-PHÔ.

ET-STREN-LA: At-stre-a, At-stôn-phô, thế là cái gì vậy?

AT-STÔN-PHÔ: (*Nói một mình*) Et-stren-la!

RÔ-DÔ-RA: (*Nói một mình*) Et-stren-la! Mong tình yêu gọi cho ta một thủ đoạn để lấy bức chân dung của ta: (*nói với Et-stren-la*) Nếu phu nhân muốn biết đó là cái gì thì con xin thưa với phu nhân.

AT-STÔN-PHÔ: Người muốn cái gì thế?

RÔ-DÔ-RA: Phu nhân sai con đợi Ngài quận công

và bảo ngài đưa bức chân dung để con chuyển lên cho phu nhân. Con đứng một mình, vì tư tưởng con nghĩ lan man từ chuyện này sang chuyện khác, khi con nghe phu nhân nói đến bức chân dung thì con nghĩ đến bức chân dung của con mang theo trong mình ở đây, con muốn xem lại bức ảnh đó, khi đứng một mình thì người ta hay đùa chơi những trò trẻ con. Con đánh rơi bức ảnh xuống đất. Khi đó, ngài At-stôn-phô quay lại với bức ảnh của một vị phu nhân khác, mà ngài mang lại cho phu nhân, ngài liền chiếm lấy bức ảnh của con, và ngài rất ít sốt sắng, đưa lại cho phu nhân bức ảnh mà phu nhân yêu cầu, đáng lẽ phải trao lại một bức ảnh thì ngài lại muốn giữ lại một bức khác, và con đã nói hết lý lẽ, đã van nài cầu khẩn nhưng con vẫn không được ngài trả lại bức ảnh của con, không kiên nhẫn chịu đựng nổi và tính dễ nổi giận ấy cầm trong tay chính là bức chân dung của con, phu nhân sẽ thấy điều đó, và phu nhân

chắc chắn sẽ nhìn thấy nó giống con.

ET-STREN-LA: Bỏ bức ảnh ấy ra, At-stôn-phô;

(Nàng giằng lấy bức ảnh từ tay anh ta).

AT-STÔN-PHÔ: Thưa phu nhân ...

ET-STREN-LA: Thật ra thì không có gì đáng tiếc cả.

RÔ-DÔ-RA: Có phải bức ảnh đó là của con không?

ET-STREN-LA: Ai còn có thể hoài nghi được nữa.

RÔ-DÔ-RA: Bây giờ xin phu nhân bảo ngài đó đưa bức ảnh kia cho phu nhân.

ET-STREN-LA: Cầm lấy bức ảnh của người và đi ra.

RÔ-DÔ-RA: *(Nói một mình)* Ta đã lấy được bức ảnh của ta rồi còn thì mặc kệ muốn ra sao thì ra.

CẢNH XVI

ET-STREN-LA, AT-STÔN-PHÔ.

ET-STREN-LA: Bây giờ, ngài lấy đưa cho ta bức ảnh mà ta yêu cầu ngài, bởi vì mặc dù ta không nghĩ đến việc gặp lại ngài, cũng không muốn nói với ngài về đời ta.

nhưng ta không muốn, không, ta không muốn bức ảnh ấy vẫn thuộc quyền ngài, dù cho là bởi vì ta đã có sự điên rồ muôn đời, lấy nó.

AT-STÔN-PHÔ: (*Nói một mình*) Làm sao ra thoát khỏi cái tình hình rối bòng bong này? (*nói to*) Hỡi phu nhân Et-stren-la xinh đẹp, ta muốn chúng tỏ với phu nhân, sự tuân lệnh của ta, nhưng ta không thể đưa cho phu nhân bức ảnh mà phu nhân đòi lấy, bởi vì...

ET-STREN-LA: Người là một người tình nhân thô lỗ và vô giáo dục, ta không muốn người nộp bức ảnh ấy cho ta nữa, bởi vì ta không muốn người nhắc nhở ta nếu như ta lấy bức ảnh đó rằng ta có thể đòi bức ảnh đó được.

(*Nàng đi ra*).

AT-STÔN-PHÔ: Hãy nghe ta, hãy nghĩ đến, hãy lưu ý rằng... Cái con Rô-dô-ra ma quỷ ấy. Không biết như thế nào, bằng lối nào, bằng cách nào người lại đến được nước Ba Lan để chết đắm chìm và kéo theo ta chết đắm chìm cùng với người.

CẢNH XVII

(NHÀ TÙ CỦA THÁI TỬ TRONG TÒA VỌNG LÂU).

SI-DI-SMÔNG: *(như lúc đầu kịch, mặc quần áo thú, bị gông xiềng và nằm dưới đất).*

CLÔ-TAN-DÔ: Hai người hầu cận và Cla-rin.

CLÔ-TAN-DÔ: Cứ để mặc hấn nằm vào chỗ hấn đang nằm, tính kiêu ngạo của hấn chấm dứt ở chỗ mà hấn ra đời.

MỘT NGƯỜI HẦU CẬN: Con lại buộc cái xiềng xích lại như trước kia.

CLA-RIN: Dừng thức dậy nữa, Si-di-smông để thấy mình đắm chìm, nhìn thấy số mệnh của Ngài khác hấn lúc trước đây, để nhìn thấy cái vinh quang tượng tượng của Ngài chỉ là cái bóng của cuộc đời, một chút tị sáng của cái chết.

CLÔ-TAN-DÔ: Đối với một tay khác muốn khéo miệng như thế này, thì nên chuẩn bị cho hấn một chỗ ở mà hấn có thể luân lý tùy thích *(nói với người hầu cận)*. Đây là người mà các người phải bắt giữ và giam vào căn buồng này *(ông ta*

chỉ cần buồn bên cạnh).

CLA-RIN: Bắt con à, Điện hạ, và tại sao thế?

CLÔ-TAN-DÔ: Bởi vì người ta không thể đề phòng được một cách chặt chẽ, và theo cái đại để không cho người khác nghe được một cái kèn mà biết được những điều bí mật như thế.

CLA-RIN: Có phải con muốn giết cho con không? Không phải. Có phải con đã ném một tên Icare bất hạnh qua cửa sổ không! Con đang ngủ hay thức? Tại sao người ta giam con?

CLÔ-TAN-DÔ: Người là một cái kèn.

CLA-RIN: Thế thì con sẽ là một cái ống nghe và con sẽ im lặng. Đó là một công cụ điếc.
(Người ta kéo hắt ra còn lại Clô-tan-dô một mình).

CẢNH XVIII

BA-DI-HÔ (KHOÁC MỘT CHIẾC ÁO CHOÀNG)
CLÔ-TAN-DÔ, SI-DI-SMÔNG

BA-DI-HÔ: Clô-tan-dô.

CLÔ-TAN-DÔ: Thưa chúa Thượng Bệ hạ đến đây như thế này à?

BA-DI-HÔ: Ôi! Một thứ hiếu kỳ điên rồ muốn xem tình hình ở đây ra sao và muốn biết thằng Si-di-smông làm gì đã dẫn ta đến tận tòa vọng lâu này.

CLÔ-TAN-DÔ: Đây kia, hấn lại ra vào tình trạng khốn khổ của hấn.

BA-DI-HÔ: Ôi! Vị thái tử bất hạnh và dễ ra dưới một ngôi sao chiếu mệnh xấu! Bây giờ hãy đánh thức nó dậy khi thuốc phiện nó uống đã tước mất tinh lực và sức mạnh của nó.

CLÔ-TAN-DÔ: Thưa bệ hạ, hấn đang giẫy rụa và hấn nói.

BA-DI-HÔ: Bây giờ thì nó nằm mơ cái gì? Hãy nghe nó một chút.

SI-DI-SMÔNG: *(Nói mê)* Một thái tử khẳng khái là vị Thái tử trừng phạt những tên bạo chúa. Clô-tan-dô phải chết trong tay ta và cha ta phải hôn chân ta.

CLÔ-TAN-DÔ: Hấn dọa giết hạ thần.

BA-DI-HÔ: Và dọa bắt ta phải chịu một sự trừng

phật ô nhục.

CLÔ-TAN-DÔ: Hắn muốn giết hạ thần.

BA-DI-HÔ: Và muốn nhìn thấy ta quỳ dưới chân nó.

SI-DI-SMÔNG: *(Nói mê)* Cái giá trị không gì so sánh được của ta phải được tỏa ra trong những chân trời rộng bao la của cái rạp hát lớn của thế giới, và để cho sự trả thù ông ta được ngang với tầm vóc của ta thì người ta phải trông thấy Thái tử Si-di-smông chiến thắng cho nó. *(Hắn tỉnh dậy)* Nhưng ta là ai vậy? Hối ôi!

BA-DI-HÔ: *(Nói với Clô-tan-dô)* Không nên để cho nó trông thấy ta. Người đã biết là còn cần phải làm gì nữa. Rồi từ chỗ này ta sẽ nghe nó nói.

(Ông ta đứng nấp vào một chỗ).

SI-DI-SMÔNG: Có phải đúng là ta không? Có phải ta, tên tù nhân mang xiềng xích, đã nhìn thấy ta ở trong tình trạng như thế này không? Ôi! Tòà vọng lâu, người chẳng phải là nắm mộ của ta sao?

Đúng, xin trời giúp đỡ ta, ta đã mơ thấy bao nhiêu điều rõ !

CLÔ-TAN-DÔ: Ta phải đến gần và xua tan những điều hoài nghi của hấn (*nói với Si-di-smông*) Có phải dứt khoát là giờ người tỉnh dậy không ?

SI-DI-SMÔNG: Đúng, đó là giờ ta tỉnh giấc.

CLÔ-TAN-DÔ: Người ngủ suốt cả ngày à ? Từ cái lúc mê ta dỗi theo con đại bàng bay khỏi mặt ta trong cái chuyến bay nặng nề của nó, từ khi mà người ở đây thì người chỉ tỉnh dậy có một lần thôi.

SI-DI-SMÔNG: Không, ta không biết ngay cả trong lúc này nữa ta có nằm mơ hay không, và nếu như ta không lầm lẫn, Clô-tan-dô ạ, thì ta hãy còn ngủ và sự sai lầm của ta tỏ ra to lớn hơn, bởi vì nếu cái mà ta đã trông thấy và sờ thấy là một giấc mộng, thì cái mà lúc này ta trông thấy cũng không có gì là chắc chắn hơn; và ta lấy làm ngạc nhiên rằng trong sự buồn rầu của ta, ta nằm mê mà vẫn tỉnh, khi ta ngủ ta vẫn trông thấy rất rõ.

CLÔ-TAN-DÔ: Người hãy kể cho ta nghe xem người nằm mơ thấy gì.

SI-DI-SMÔNG: (*Người hãy kể cho ta*) Giả thiết đó là một giấc mộng thì ta sẽ nói không phải cái điều ta đã nằm mơ thấy, Clô-tan-dô ạ, mà là cái điều ta đã trông thấy. Khi ta tỉnh dậy ta thấy nằm trên một chiếc giường (ôi huyền tưởng êm đềm và độc ác) thêu mầu sắc rực rỡ và tươi mát, người ta có thể nói đó là những lớp hoa được những bàn tay của mùa xuân dệt lên. Một đám đông nghịt những người quý tộc quý xuống chân ta, gọi ta là Thái tử của họ, dâng lên cho ta những đồ Kim hoàn, đồ trang sức, quần áo. Lúc đó người có đến đổi sự yên tĩnh của những giấc quan của ta thành một sự hoan hỷ, bằng cách bảo cho ta biết hạnh phúc của ta, bởi vì bây giờ đây dù ta có vô cùng khốn khổ chẳng nữa thì ta cũng đã là Thái tử của nước Bà Lan.

CLÔ-TAN-DÔ: Chắc hẳn người đã trọng thưởng cho ta về cái tin mừng đó chứ?

SI-DI-SMÔNG: Khá không tốt. Ta gọi người là phản bội và với một tâm hồn điên cuồng và tàn nhẫn hai lần ta đã muốn giết người.

CLÔ-TAN-DÔ: Tàn nhẫn như thế với ta kia à ?

SI-DI-SMÔNG: Ta đã là chủ tể của tất cả và ta đã trả thù tất cả. Chỉ có điều là ta đã yêu một người đàn bà... và đó không phải là một ảo tưởng, ta nghĩ như thế, bởi vì tất cả đều đã biến đi và chỉ duy nhất cái đó còn lại.

(Quốc vương ra đi).

CLÔ-TAN-DÔ: *(Nói một mình)* Quốc vương thấy họ an toàn cảm động khi nghe thấy điều đó và ra đi *(nói với Si-di-smông)*. Bởi vì chúng ta đã nói về con chim đại bàng ấy, cho nên khi người ngủ, người đã nằm mơ đến Đế quốc. Nhưng, thậm chí ngay cả trong giấc mộng nữa, Si-di-smông ạ, người cũng phải tôn trọng cái người đã nuôi nấng người mất bao nhiêu công khó nhọc, thậm chí ngay cả trong giấc mộng nữa, người ta cũng không mất cái gì để làm tốt cả.

CẢNH XIX

SI-DI-SMÔNG (MỘT MÌNH).

SI-DI-SMÔNG: Hắn nói đúng đó, ta hãy dẹp cái tính khí tàn bạo sự giận dữ điên cuồng và cái tinh thần thống trị ấy lại, nếu bao giờ giấc mộng lại bắt đầu, và đó là điều không thể tránh khỏi được, bởi vì chúng ta sống ở trong một cái thế giới quá kỳ lạ đến nỗi rằng sống ở đó chỉ là nằm mộng mà thôi và chính là kinh nghiệm dạy cho ta rằng con người đang sống nằm mơ thấy mình là như thế, cho đến khi mình tỉnh dậy. Quốc Vương nằm mơ thấy mình là Quốc Vương và sống trong ảo tưởng của ông ta, ông ta ra lệnh ông ta chi phối, ông ta cai trị.

Và những lời chúc tụng mà ông ta tiếp nhận được và chúng chỉ là cái đưa cho ông ta mượn mà thôi, cái chết sẽ phủ đồng tro tàn lên trên chúng, ôi cái sự cáo chung đáng thương của sự vật! Và

thế mà người ta còn muốn trị vì, khi mà rốt cuộc phải tỉnh giấc trong giấc ngủ của cái chết! Kẻ giàu có mà thấy của cái đưa lại cho mình bao nhiêu lo âu, người nghèo khổ nằm mơ thấy mình chịu nghèo khó và khốn cùng. Hắn nằm mơ, cái người bắt đầu lớn lên. Hắn nằm mơ, các người xúc phạm và lăng nhục. Trong thế giới này, nói tóm lại, mỗi người đều nằm mơ thấy mình là như thế, mà chẳng ai biết là như vậy cả. Ta nằm mơ thấy ta ở đây, chân đeo nặng gông xiềng, và ta đã từng nằm mơ thấy rằng ta đã từng sống trong một hoàn cảnh khác đáng cảm dỗ hơn. Đời là gì nhỉ. Một cơn thịnh nộ. Một ảo tưởng, một cái bóng, một huyền tưởng, và cái hạnh phúc nhất cũng chẳng đáng là bao, bởi vì tất cả cuộc đời chỉ là một giấc mộng, và thậm chí ngay cả những giấc mộng nữa cũng chỉ là giấc mộng thôi.

(Hết ngày thứ hai).

NGÀY THỨ BA

CẢNH I

(MỘT HẦM GIAM TRONG VỌNG LÂU
CỦA SI-DI-SMÔNG)

CLA-RIN (MỘT MÌNH).

CLA-RIN: Người ta giam mình trong cái vọng lâu kỳ ảo này, chỉ do điều mình đã biết. Thế thì người ta sẽ làm gì mình về điều mình không biết, nếu như người ta giết mình về điều mình được biết.

Một con người đang thêm sống mà lại phải đi đến chỗ phải chết giữa nửa chừng cuộc đời. Mình xót thương cho bản thân mình. Tất cả mọi người sẽ nói rằng: Tôi tin tưởng điều đó và người ta có lý để tin tưởng như thế,

nhưng sự im lặng đó lại không phù hợp với cái tên gọi Cla-rin của mình, và mình không thể im lặng được. Những con nhện và những con chuột là những người làm bạn duy nhất với mình ở đây, và khi những chú chim đen mình thấy cái đầu khốn nạn của mình đầy tiếng ồn ào của hàng nghìn cái kèn cla-ri-nét, những kèn đồng, những chuông, những đám rước, những cây thánh giá, những kẻ giáo đồ chịu khổ hình, và từ những cái đó, những người này bước lên những người kia bước xuống, những người này ngất đi khi trông thấy máu, và những người kia thì vấy máu đầy người. Còn về mình, thú thật, nếu mình có ngất đi thì đó là do không có gì ăn, bởi vì mình thấy mình trong một cái nhà tù mà ở đó mình không có thứ thuốc chữa nào khác ngoài việc ban ngày đọc trong nhà triết học Mi cô mét và ban đêm trong Nghị giáo hội Ni-xê. Nếu như người ta tạo ra một vị Thánh về sự im lặng cho cuốn

lịch thi thánh. Bí mật sẽ là vị Thánh hộ thân của mình. Bởi vì mình chịu nhin đói và cái ý đồ của vị đó và mình nghĩ việc để lễ thánh ấy. Rút cục lại, mình cũng rất xứng đáng chịu sự trừng phạt đưa lại cho mình, bởi vì, là một tên hầu cận, mình có thể im lặng, thì đó lại là một tội bất kính ghê sợ nhất cho mình.

(Tiếng trống, tiếng kèn, tiếng người sau sân khấu).

CẢNH II

CLA-RIN - NHỮNG BINH SĨ.

BINH SĨ THỨ NHẤT: *(Sau sân khấu)* Đây là tòa vọng lâu mà người ở đó, vút cánh cửa xuống và vào tất cả đi.

CLA-RIN: Thượng đế muôn năm! Rõ ràng là người ta tìm tôi, bởi vì người ta nói rằng tôi ở đây. Người ta muốn gì về tôi nào?

BINH SĨ THỨ NHẤT: *(Sau sân khấu)* Đi vào đi.

(Nhiều binh sĩ ùa vào).

BINH SĨ THỨ NHẤT: Ngài ấy ở đây.

CLA-RIN: Ngài ấy không ở đây đâu.

TẤT CẢ BINH SĨ: Thừa Điện hạ...

CLA-RIN: *(Nói một mình)* Họ say rượu cả, không còn nghi ngờ gì nữa.

BINH SĨ THỨ NHẤT: Ngài là Thái tử của chúng con, chúng con chỉ thừa nhận, chỉ muốn vị Thái tử chính thống của chúng con chứ không phải một thái tử nước ngoài. Ngài hãy để cho con ôm chân ngài.

NHỮNG BINH SĨ: Thái tử vĩ đại của chúng ta muôn năm!

CLA-RIN: Thượng đế muôn năm! Thế là tốt cho tất cả mọi người có lẽ ở trong cái vương quốc này người ta có cái cách là mỗi ngày lại lấy một người tôn lên làm thái tử, và sau đó lại đuổi người đó vào trong vụng lâu. Đúng, ta đã trông thấy sự vật diễn ra như thế. Thế thì, chúng ta hãy đóng vai trò của chúng ta đi.

NHỮNG BINH SĨ: Xin Ngài hãy đưa chân cho chúng con hôn.

CLA-RIN: Ta không thể làm như thế được ta cần chân ấy cho ta. Các người làm cái gì về một vị thái tử không có chân?

BINH SĨ THỨ HAI: Chúng con đã nói với cả bản thân vua cha của Ngài rằng chúng con chỉ thừa nhận ngài làm Thái tử chứ không phải quận công Môt-scô-vi.

CLA-RIN: Có phải các người đã tỏ ra thiếu tôn kính với cha ta? Các người có thể như thế lắm.

BINH SĨ THỨ NHẤT: Đó là lòng trung thành của chúng con.

CLA-RIN: Nếu như đó là do lòng trung thành thì ta tha thứ cho các người.

BINH SĨ THỨ HAI: Hãy trở về trùng hưng lại đế quốc mà Ngài, Si-di-smông muôn năm!

CLA-RIN: (*Một mình*) Si-di-smông à? Họ nói thế được, họ nói như vậy với bất cứ những vị thái tử ngẫu nhiên được vận may ấy.

CẢNH III

SI-DI-SMÔNG, CLA-RIN, NHỮNG NGƯỜI LÍNH.

SI-DI-SMÔNG: Ai đã gọi tên Si-di-smông ở đây thế?

CLA-RIN: (*Nói một mình*) Ta có sẽ là một vị thái tử trong hài kịch không ⁽¹⁾?

BINH SĨ THỨ NHẤT: Ai là Si-di-smông?

SI-DI-SMÔNG: Ta đó.

BINH SĨ THỨ HAI: (*Nói với Cla-rin*) Thế nào cái tên khốn kiếp xác láo, người lại nhận là Si-di-smông à?

CLA-RIN: Ta, Si-di-smông à? Ta phủ nhận điều đó, chính các người để Si-di-smông hóa ta đấy chứ ⁽²⁾. Không có những tên khốn kiếp và những tên láo xược ngoài các người ra.

BINH SĨ THỨ NHẤT: Thái tử Si-di-smông vĩ đại, bởi vì tướng mạo của Ngài đúng là cái

---

¹ Nguyên văn tiếng Tây Ban Nha là *Principe Huero-Huero* là quê hương không có sông, ở đây dịch theo nghĩa.

² *Vosotros frusteis losque me Jegismun distels* ông Domes Minard đã nêu gương cho tôi là dịch theo lời trực dịch sợ phạm phải khuyết điểm dịch sai.

tướng mạo mà chúng con đã có, và đầy tin cậy, chúng con xin tôn ngài lên làm minh chủ; cha Ngài, quốc vương vĩ đại Ba-Lan lo sợ rằng Trời sẽ thực hiện một lời tiên tri đe dọa ông ta sẽ bị Ngài đánh bại và phải quỳ lạy dưới chân Ngài, cho nên đã định tước bỏ quyền thế tập của Ngài và chuyển giao nó cho At-stôn-phô, quận công Mô-t-scô-vi. Vì mục đích đó, ông ta đã triệu tập họp Hội đồng nhà vua, nhưng nhân dân, được biết là đã có một vị quốc vương chính thống, cho nên không muốn để cho một người ngoại quốc đến đây trị vì và đã có thái độ khinh miệt một cách cao cả cái thứ số tử vi tiên định ấy, họ đã đến tìm ngài ở nơi mà ngài bị cầm tù để cho Ngài được vũ khí giúp đỡ ủng hộ, sẽ ra khỏi cái vọng lâu này để cứu lấy ngôi vua và cây vương trượng của Ngài và dành lấy chúng khỏi tay một tên bạo chúa. Xin Ngài hãy theo chúng con, ở cái nơi hoang vu hẻo lánh này đã có một đoàn quân đông đảo gồm những

người bình dân và những kẻ bị xua đuổi hoan hô ngài, tự do đang chờ đón ngài, Ngài hãy nghe những âm tiết của nó!

NHỮNG TIẾNG NÓI: (*Sau sân khấu*) Si-di-smông muôn năm! Si-di-smông muôn năm!

SI-DI-SMÔNG: Đây là cái gì vậy, Trời ơi? Các người muốn một lần khác nữa ta lại nằm mơ thấy những vinh quang mà thời gian sẽ tàn phá đi sao? Các người muốn một lần khác nữa ta lại trông thấy, trong những bóng tối và trong những bức phác họa của số mệnh, không biết một sự uy nghi hư ảo nào đó mà cơn gió cuốn đi sao?

Một lần khác nữa, các người lại muốn ta tự tay mơ tới sự tỉnh ngộ hoặc cái nguy cơ mà mọi sức mạnh của con người khi mà đời đã phụ thuộc vào đó một cách hèn mọn sao? Không, không, ta không muốn nhìn thấy ta bị những đà nhanh của số phận tàn phá; và bây giờ ta đã biết rằng tất cả cuộc đời này chỉ là một giấc mộng, các người hãy

biến đi, những bóng ma hư ảo, để đánh lừa những giác quan đang thêm thiếp ngủ của ta, chúng làm ra bộ cũng có một thân thể, một tiếng nói, trong khi thực tế ra, các người không có cả tiếng nói lẫn thân thể. Hãy lui ra, hồi những uy nghi giả tạo, hãy lui xa, hồi những thứ lăm liệt ma quái, hãy lui xa, hồi những ảo tưởng, chúng dưới hơi thở ấm áp của một ngọn gió đông nhẹ thổi, thì sẽ tan biến đi ngay như cây hạnh nở hoa nhìn thấy những bông hoa của nó, thì vội vàng nở ra mà không cần hỏi tới thời gian, ngay từ cơn gió đầu tiên thổi đến đã rơi xuống và những nụ trĩu giọt sương mai của nó đã tàn lụi đi và mất sắc đẹp, bộ trang sức bên ngoài và nét óng ánh của chúng. Đối với ta thì không còn có sự đối trá gì nữa đây, bởi vì tỉnh ngộ tất cả, ta đã biết rằng cuộc đời chỉ là một giấc mộng mà thôi.

BINH SĨ THỨ HAI: Nếu ngài còn sợ chúng con lừa dối
Ngài thì Ngài hãy ngược mắt nhìn lên

những ngọn núi kiêu lẹ kia, ngài sẽ nhìn thấy ở trên đó nhân dân đang chờ đợi để vâng lệnh Ngài.

SI-DI-SMÔNG: Ta đã nhìn thấy nhân dân ấy cũng minh bạch, rõ nét như hôm nay, ta trông thấy, thế mà đó lại là một giấc mộng.

BINH SĨ THỨ HAI: Những sự biến lớn lao, thừa Điện hạ, không bao giờ xảy đến mà lại không được báo trước cả, và chính vì vậy mà Ngài đã nằm mơ thấy điều xảy đến với Ngài.

SI-DI-SMÔNG: Người nói đúng, đó là một điều báo trước, và nếu như những sự việc ấy phải xảy đến, và cuộc đời lại quá ngắn ngủi như thế thì chúng ta hãy nằm mơ đi, hồi linh hồn ta, chúng ta hãy nằm mơ với một sự khôn ngoan và với cái tư tưởng rằng phải tính cả ở trong lúc sự việc đang diễn ra. Được báo trước và được chuẩn bị trước, sự thất vọng sẽ ít hơn, bởi vì người ta sẽ coi thường bất hạnh khi mà người ta đã đi trước nó trong tư tưởng, và với

niềm tin sắt đá rằng sức mạnh dù cho nó có là chắc chắn chẳng nữa, nó bao giờ cũng là một sự vay mượn và phải trở về với chủ nó, thì chúng ta sẽ mạnh bạo dần bước và không sợ gì cả. Hỡi các chư hầu, ta ban thưởng cho lòng trung thành của các người. Các người sẽ có ở nơi ta một vị Quốc vương đưa tất cả sự dũng cảm và sự khéo léo của ông ta để giải phóng các người khỏi ách nô dịch ngoại quốc, các người hãy chiến đấu ở chiến trường, và các người sẽ thấy ta có biết chiến đấu không. Đúng, ta sẽ cầm vũ khí chống lại cha ta và ta sẽ hoàn thành sự tiên đoán của số phận. Số phận đã viết lên rằng ta sẽ thấy cha ta phải quỳ xuống chân ta (*nói một mình*). Nhưng nếu ta phải tỉnh mộng trước thì tốt hơn có phải là không nên nói ra điều đó không, một khi ta hãy còn chưa chắc chắn làm được điều đó.

Tất cả mọi người: Si-di-smông muôn năm, muôn năm.

CẢNH IV

CLÔ-TAN-DÔ, SI-DI-SMÔNG, CLA-RIN,
NHỮNG BINH SĨ.

CLÔ-TAN-DÔ: Trời ơi (Từ đâu mà ra cái tình trạng hỗn loạn này?)

SI-DI-SMÔNG: Clô-tan-dô!

CLÔ-TAN-DÔ: Thưa Điện hạ (*nói một mình*) Hắn lại sắp trút cơn thịnh nộ lên đầu ta đó.

CLA-RIN: (*Nói một mình*) Ta đánh cuộc rằng hắn sẽ đẩy ông ta từ đỉnh núi xuống vực. (*Hắn đi ra*).

CLÔ-TAN-DÔ: Thần đến quỳ xuống chân điện hạ, thần biết đến đây để chịu chết.

SI-DI-SMÔNG: Đứng lên đi, thưa cha, xin cha hãy đứng lên, chính Ngài là người mà con muốn để làm hướng đạo và khuyên bảo con trong mọi hành động, con biết chính Ngài đã trung thành nuôi nấng dạy dỗ con. Ngài hãy ôm hôn con đi.

CLÔ-TAN-DÔ: Ngài nói cái gì vậy?

SI-DI-SMÔNG: Con đang nằm mơ và muốn làm điều tốt, bởi vì làm điều tốt, thì người ta

cũng chẳng thiết gì, dù thậm chí ngay cả trong giấc mộng.

CLÔ-TAN-DÔ: Thưa điện hạ, nếu ngài lấy việc làm tốt thành quy tắc thì chắc chắn thần sẽ không lãng nhục ngài bằng cách đề nghị với Ngài cùng một quy tắc đó. Ngài muốn tuyên chiến với vua cha ư? Thần không có thể khuyên bảo Ngài và phục vụ Ngài để chống lại Quốc vương mình. Thần đang quỳ dưới chân Ngài, Ngài hãy giết thần đi.

SI-DI-SMÔNG: Tên dê tiện, phản bội, bất trung, (*nói một mình*) nhưng, trời hỡi, ta còn chưa biết ta có đang tỉnh không. Này ngài Clô-tan-dô, con thêm muốn đức hạnh của Ngài và con xin cảm ơn Ngài về điểm đó, Ngài hãy đi phục vụ Quốc-Vương đi và chúng ta sẽ gặp lại nhau ở chiến trường (*nói với các binh sĩ*). Còn các người, các người hãy cầm vũ khí lên.

CLÔ-TAN-DÔ: Thần xin hôn chân Điện hạ hàng nghìn lần.

SI-DI-SMÔNG: Chúng ta hãy thống trị đi. Hỡi số

phận! Đừng đánh thức ta nếu như ta đang ngủ, và nếu quả thật ta thống trị thì đừng có ru ngủ ta: Nhưng dù mộng hay thực thì làm tốt vẫn là điều chủ yếu. Nếu đó là sự thực thì nhằm cho ngay sự thực đó, nếu không thì cốt để cho chúng ta trở thành bè bạn khi nào chúng ta tỉnh giấc.

(Trống đánh và họ đi ra).

CẢNH VI

(MỘT PHÒNG KHÁCH TRONG CUNG ĐIỆN)

BA-DI-HÔ - AT-STÔN-PHÔ.

BA-DI-HÔ: Này át-stôn-phô, ai có thể kìm lại được sự giận dữ của một con ngựa điên cuồng hung hăng? Ai có thể ngăn lại được dòng nước chảy xiết của một con sông lao ra biển, hung dữ và đẹp đẽ? Ai có thể có một cánh tay khá vững chắc để ngăn lại một hòn đá lở ra trên đỉnh trái núi cao. Tất cả hình như còn dễ giữ lại hơn là sự nổi giận

hồn xược của một số đông quần chúng. Ai cần có thể chứng minh điều đó hơn được những tiếng thét của cả hai phe mà tiếng vang đã vọng lại từ nơi sâu thẳm của núi non, phe này thì gọi Si-di-smông phe kia thì gọi At-stôn-phô. Những trái núi này mà nhân dân đến đó để tung hô Si-di-smông và cuộc chiến tranh làm cho ghê sợ hơn là cái sân khấu bi thảm mà ở đó số mệnh sẽ đem diễn những vở bi kịch của nó.

AT-STÔN-PHÔ: Tâu bệ hạ, chúng ta hãy tạm ngừng sự hoan hỷ ấy, chúng ta hãy tạm gác sang một bên những lời hoán hô và cái hạnh phúc đẹp đẽ mà hạ thần hy vọng tiếp nhận được từ bàn tay khảng khái của bệ hạ. Nếu như nước Ba Lan, ở đó thần hy vọng còn trị vì được một ngày, nếu nước đó mà hôm nay từ chối không tuân theo hạ thần, thì chắc chắn rốt cuộc thần sẽ bắt đầu phải xứng đáng với nó. Xin bệ hạ hãy cho thần một con ngựa, và với một tấm lòng đầy tự hào cao quý, thần sẽ

hạ như một ánh chớp các kẻ tự khoe khoang mình là sấm sét.

(Anh ta ra đi).

BA-DI-HÔ: Cái điều không thể kháng cự lại được thì không thừa nhận có phương thuốc gì chữa nổi nó, và việc nhìn thấy trước cũng không làm cho người ta tránh khỏi nguy hiểm, đối với cái việc phải xảy ra như thế, thì việc bảo vệ không thể thực hiện được, và người ta càng trách số phận bao nhiêu, thì người ta lại chịu số phận ấy buộc vào bấy nhiêu. Thật là quy luật tàn nhẫn! Số phận thiên định. Sự ghê sợ ghê ghớm! Người ta từng trốn khả nguy cơ thì người ta lại đi vào nguy cơ. Với sự đề phòng lo xa của ta mà ta đưa ra thì bản thân ta lại bị tiêu diệt, và ta đã tàn phá cả tổ quốc ta nữa.

CẢNH VI

ET-STREN-LA, BA-DI-HÔ.

ET-STREN-LA: Tàu bệ hạ, nếu do sự hiện diện của

Người, Người không cố gắng dẹp tan sự hỗn loạn sắp nổ ra và truyền lan từ phe này sang phe kia, tràn ngập và chia rẽ những đường phố và quảng trường, thì người sẽ nhìn thấy Vương quốc Người tắm mình trong những lớp sống buồn thảm và nhuốm đỏ bằng máu của bản thân mình. Thành phố phải chịu những điều bất hạnh lớn nhất, những bi kịch thê thảm nhất rồi đó, sự suy tàn của Đế quốc của Người đã rất lớn rồi đó, tầm rộng lớn của những tai họa đầm máu làm kinh ngạc mọi cặp mắt nhìn và làm run sợ mọi tai nghe đã rất lớn rồi đó. Mặt trời vẫn đục, gió toàn bộ là mạnh ào ào và không ngớt, mỗi phiến đá là một kim tự tháp, mỗi một bông hoa là một đài kỷ niệm, mỗi một tòa nhà là một mộ phần rộng lớn, mỗi một binh sĩ là một bộ xương đang sống ⁽¹⁾.

---

¹ Tôi không nói là đã hoàn toàn hiểu Cam-đô-rông, nhưng ở đoạn này, hơn tất cả mọi đoạn khác, tôi cảm thấy khó khăn lớn đi vào chỗ sâu thẳm của tư tưởng ông. Hình như đáng lẽ hoàn cảnh được nâng lên thì sự diễn ra càng sáng tỏ hơn, nhưng thường là có tình hình ngược lại. (Antoni de la Tour).

CẢNH VII

CLÔ-TAN-DÔ, BA-DI-HÔ, ET-STREN-LA.

CLÔ-TAN-DÔ: Nhờ trời phù hộ, Thần hãy còn sống đến quỳ dưới chân bệ hạ.

BA-DI-HÔ: Clô-tan-dô! Tin tức về thằng Si-di-smông như thế nào vậy!

CLÔ-TAN-DÔ: Quần chúng đông đảo, con quái vật điên cuồng và mù quáng, đã xâm nhập vào vọng lâu, kéo Thái Tử ra, Thái Tử, lần thứ hai được gọi đến trả lời cho những vinh dự của Đế quốc, đã tỏ ra kiên quyết và đã tuyên bố với một niềm tự hào rằng hắn ta sẽ hoàn thành những sinh ngôn của Trời.

BA-DI-HÔ: Hãy cho ta một con ngựa, và bản thân ta sẽ đi chiến thắng một thằng con bất hiếu ta đi bảo vệ ngai vàng của ta, và nếu khoa học đã lầm lẫn, thì lưỡi thép sẽ phải sửa chữa sai lầm.

(Ông ra đi).

ET-STREN-LA: Và ta ở cạnh Mặt trời, ta muốn là nữ

thần Ben-lon ⁽¹⁾. Ta hy vọng đặt tên tuổi ta vào gần tên tuổi của Người và được nâng lên đôi cánh của vinh quang, ta hy vọng cạnh tranh với Thần Pan Lát ⁽²⁾.

(Nàng đi ra. Người ta kêu gọi cầm vũ khí).

CẢNH VIII

RÔ-DÔ-RA NGĂN CLÔ-TAN-DÔ LẠI.

RÔ-DÔ-RA: Dù cho sự dũng cảm của Ngài có nổi giận và rủ rỉ nói lên, thì xin ngài hãy nghe con chút đã. Con biết rằng chiến tranh đã xảy ra ở khắp mọi nơi, Ngài cũng biết rằng con đến đất Ba Lan này; nghèo khổ, hèn mọn và bất hạnh và được Ngài cứu giúp, con nhận thấy ở Ngài sự đồng tình và thương xót con. Ôi! Ngài đã ra lệnh cho con phải sống trong cung điện cải trang, che

¹ Bellone nữ thần chiến tranh của người La mã.

² Pallas nữ thần chiến tranh trong thần thoại Hy Lạp.

giấu nỗi ghen tuông để cho At-tôn-phô khỏi nhận ra con. Rốt cuộc lại, hắn đã nhìn thấy con, và rất ít đếm xỉa đến danh dự của con đến nỗi rằng sau khi nhìn thấy con, hắn phải nói chuyện đó với Et-stren-la ở trong vườn vào đêm hôm nay. Con đã cầm được chìa khóa, và đã tìm cách đưa ngài vào để chấm dứt cho con những nỗi buồn phiền. Ngài có thể, bằng tất cả sự dũng cảm và nghị lực của Ngài, đứng về phía danh dự của con, bởi vì Ngài đã kiên quyết trả thù cho con bằng cách giết chết hắn.

CLÔ-TAN-DÔ: Rô-dô-ra ạ, đúng là ngay từ cái phút đầu tiên ta trông thấy con, thì ta đã cảm thấy phải làm cho con (những giọt lệ của con đã làm chứng cho ta về điều đó) tất cả cái gì có thể làm được với quyền lực trong tay ta. Điều quan tâm đầu tiên của ta là phải để cho con ra khỏi các bộ đồ y phục đi mượn này, nhằm mục đích để cho át-stôn-phô, nếu như hắn nhìn thấy con, sẽ thấy được con trong những bộ y phục của

con và không dám nhẹ dạ có một sự liên lĩnh điên cuồng có thể xâm phạm đến danh dự. Đồng thời ta cũng tìm cách làm thế nào để tái lập lại danh dự của con, dù cho ta có phải dốc một lòng giết chết At-stôn-phô chẳng nữa! Con đã nhìn thấy cơn giận của ta đi đến mức độ nào rồi đó! Nhưng át-stôn-phô không phải là vua của ta ở đó, không có điều gì làm cho ta ngạc nhiên, làm cho ta sợ hãi cả. Ta muốn giết chết hắn trong khi mà Si-di-smông lại muốn giết chết bản thân ta, và vào lúc ấy thì chính át-stôn-phô đã liều khinh nguy hiểm cho bản thân hắn ta, để bảo vệ ta, hắn đã có những cố gắng vượt qua cả dũng cảm đã đạt tới chỗ liều lĩnh. Bây giờ, con hãy bảo ta; làm thế nào ta có thể giết con người đã cho ta cuộc đời dù cho ta có những tâm hồn hàm ơn chẳng nữa. Và bây giờ bị chia sẻ giữa hai người, con mà ta đã để ra, đã đem lại cho cuộc đời, và hắn, người đã cho ta cuộc đời, ta thật không biết đứng vào phía

nào, và ta không biết đứng về phe nào! Đứng về phía con, bởi vì ta đã cho con cuộc đời nhưng ta cũng phải đứng về phía hấn, bởi vì ta đã nhận được cuộc đời từ tay hấn. Trong trường hợp này, không có gì làm cho lòng ta vui vẻ cả bởi vì ta vừa là người cho vay đi đòi nợ, lại vừa là một con nợ phải trả.

RÔ-DÔ-RA: Con không cần phải nói để Ngài biết rằng, đối với một con người có tâm hồn thì nếu việc cho đi là cao quý bao nhiêu thì việc tiếp nhận càng thấp hèn bấy nhiêu, và nếu nguyên tắc ấy đã được thiết lập rồi thì Ngài không phải hàm ơn gì hấn nữa, thậm chí giả thiết là hấn có đưa lại cho Ngài cuộc đời. Chính Ngài đã nợ con, bởi vì hiển nhiên là hấn đã bắt tuổi già của Ngài phải làm một hành động thấp hèn. Khi mà con đã bắt tuổi già ấy phải làm một hành động khảng khái, vậy hấn đã lãng nhục Ngài, mà con đã chịu ơn Ngài bởi vì, Ngài đã cho con cái mà Ngài đã nhận được và như vậy,

Ngài trong một sự nguy hiểm to lớn, phải chạy đến cứu cho danh dự con, bởi vì con đã yêu thích cái danh dự ấy bằng tất cả các khoảng cách tồn tại giữa đem cho và tiếp nhận.

CLÔ-TAN-ĐÔ: Nếu như có sự cao quý về phía người tiếp nhận, đem cho thì cũng phải có sự biết ơn thì phía người tiếp nhận. Đã biết đem cho những thứ đó ta đã xứng đáng với cái tên gọi vinh dự là khảng khái, nhưng con hãy để cho ta cái tên gọi vinh dự là biết ơn, bởi vì ta chỉ có thể dành được tên gọi đó trong khi tỏ ra là biết ơn ngang với tự do, và đó là điều mà việc đem cho cũng vinh dự ngang với việc tiếp nhận.

RÔ-DÔ-RA: Con đã chịu ơn Ngài cho con cuộc đời, và trong khi cho con cuộc đời, Ngài đã bảo với con rằng một cuộc đời không có danh dự thì không phải là cuộc đời. Vậy, con không tiếp nhận được cùng ngài cái gì cả, bởi vì cái mà con tiếp nhận được ở tay ngài là một cuộc đời không phải là cuộc đời, và nếu như Ngài phải là một người biết ơn, như

con đã nghe thấy miệng Ngài nói ra, thì con chờ đợi Ngài cho con cuộc đời, bởi vì đó không phải là cuộc đời mà Ngài đã cho con, và nếu như việc đem cho tạo thành các vinh quang đích thực, thì xin Ngài hãy bắt đầu tỏ ra là khảng khái, rồi sau ngài hãy tỏ ra là biết ơn.

CLÔ-TAN-DÔ: Nhượng bộ cho sức mạnh của những lý do của con, ta trước hết sẽ khảng khái. Ta sẽ cho con tất cả của cải của ta, Rô-dô-ra ạ, và con sẽ vào một tu viện. Ta không nhìn thấy cách nào khôn ngoan hơn cách ta vừa đề nghị với con, con sẽ tránh được một tội ác và tìm được nơi an nghỉ thiêng liêng. Khi mà Vương Quốc bị bao nhiêu sự chia rẽ và tai họa thì ta thuộc về cái dòng giống quá cao quý để làm gia tăng những chia rẽ và tai họa ấy. Nhờ có phương thuốc mà ta đã nói với con, thì ta sẽ được trung thành với vua khảng khái với con, biết ơn với át-stôn-phô. Con hãy quyết định ở đây đi, giữa cha con ta, cái phù hợp nhất

với con. Cầu xin Thượng đế, ta sẽ là cha của con, và ta sẽ không thể làm gì hơn được nữa.

RÔ-DÔ-RA: Ngài sẽ vẫn làm cha con, thế thì xin Ngài hãy đừng để con chịu đau khổ về sự sỉ nhục đó, và nếu như Ngài không phải là cha con thì con không chấp nhận.

CLÔ-TAN-DÔ: Vậy con hy vọng làm gì chứ?

RÔ-DÔ-RA: Giết chết tên Quận công.

CLÔ-TAN-DÔ: Có phải đó là bao nhiêu dũng cảm ở một vị phu nhân chưa bao giờ biết được cha nàng?

RÔ-DÔ-RA: Đúng như thế?

CLÔ-TAN-DÔ: Ai thúc đẩy con làm điều đó.

RÔ-DÔ-RA: Thanh danh của con.

CLÔ-TAN-DÔ: Con hãy nghĩ rằng con sẽ tìm thấy trong At-stôn-phô...

RÔ-DÔ-RA: Danh dự của con sẽ làm cho con vượt lên tất cả.

CLÔ-TAN-DÔ: Quốc Vương của con và người yêu của Et-stren-la.

RÔ-DÔ-RA: Cầu xin trời phù hộ! Nó sẽ chẳng là

cái gì hết.

CLÔ-TAN-DÔ: Đó là sự ngông cuồng thuần túy.

RÔ-DÔ-RA: Con nhìn thấy rõ điều đó.

CLÔ-TAN-DÔ: Thế thì con hãy chiến thắng nó đi con.

RÔ-DÔ-RA: Không thể làm được.

CLÔ-TAN-DÔ: Con sẽ mất ở đó...

RÔ-DÔ-RA: Con biết rõ điều đó.

CLÔ-TAN-DÔ: Cuộc đời và danh dự.

RÔ-DÔ-RA: Con không hoài nghi điều đó.

CLÔ-TAN-DÔ: Thế con định nhằm đi đến đâu chứ.

RÔ-DÔ-RA: Chết.

CLÔ-TAN-DÔ: Đó là vụng dại.

RÔ-DÔ-RA: Đó là danh dự.

CLÔ-TAN-DÔ: Đó là điên rồ.

RÔ-DÔ-RA: Đó là giá trị.

CLÔ-TAN-DÔ: Đó là cuồng loạn.

RÔ-DÔ-RA: Đó là điên cuồng và tức giận.

CLÔ-TAN-DÔ: Sau cùng, có sự kìm hãm nào đối với
các dục vọng mù quáng ấy không?

RÔ-DÔ-RA: Không có sự kìm hãm nào hết!

CLÔ-TAN-DÔ: Vậy ai sẽ giúp đỡ con?

RÔ-DÔ-RA: Chính con đó!

CLÔ-TAN-DÔ: Không có phương thuốc chữa nào à?

RÔ-DÔ-RA: Không có phương thuốc chữa nào cả.

CLÔ-TAN-DÔ: Con hãy cố tìm có cách khác không?

RÔ-DÔ-RA: Không có cách nào khác để con bị tiêu diệt cả.

(Nàng đi ra).

CLÔ-TAN-DÔ: Ôi! Nếu như hoàn toàn đúng là con phải bị tiêu diệt, thì hãy chờ ta, con gái ta ạ, chúng ta sẽ bị tiêu diệt cùng với nhau nhé. *(Ông ta ra).*

CẢNH IX

(VÙNG NÔNG THÔN)

SI-DI-SMÔNG: *(Mặc áo da thú)* Những binh sĩ *(đang tiến lên)* Cla rin.

(Người ta nghe thấy một tiếng trống).

SI-DI-SMÔNG: Ôi! Nếu như La mã được nhìn thấy ta ngày hôm nay, trong những chiến thắng của cái thế kỷ đầu tiên của nó, cũng như nó được vui sướng về cái dịp

hết sức hiếm hoi là đặt vào cầm đầu những đạo quân lớn mạnh một con thú dữ, đối với nó thì việc chinh phục bầu trời không đáng giá bao nhiêu.

Nhưng này hồi tỉnh thần ta, ta hãy hạ cái chuyến bay tham vọng ấy xuống nữa đi, chúng ta đừng có phá hoại trước lời hoan hô không có gì là chắc chắn nếu như khi tỉnh dậy, ta phải luyến tiếc là đã chỉ dành được nó để làm mất nó đi mà thôi. Nó càng ít bao nhiêu thì ta càng đỡ tiếc bấy nhiêu, nếu như ta phải chối từ nó.

(Người ta nghe thấy tiếng một cái kèn).

CLA-RIN: Trên một con ngựa phi như bay (mong rằng người ta sẽ tha thứ cho ta về điều đó, vì nó đã đến quá phù hợp để không phải mô tả nó nữa), trên một con tuần mã, trước mắt ta, nó biểu hiện ra thành một bức họa đồ, bởi vì thân mình nó, đó là đất, linh hồn làm căng phồng bộ ngực nó, đó là không khí, cái hỗn độn lộn xộn mà ở

đó, trong linh hồn, bọt miệng, thân thể và hơi thở, ta đã tìm được một cách kỳ diệu lửa, đất, biển cả, và gió. Vậy trên con tuấn mã có bộ áo khóa lấm chấm và mầu sấm lốm đốm trắng, bay chứ không phải là chạy ấy, đã có một người đàn bà dũng cảm đi đến trước mặt ngài.

SI-DI-SMÔNG: Ánh sáng của nàng làm cho ta lóa mắt.

CLA-RIN: Cầu trời phù hộ, đó là nàng Rô-dô-ra.
(*Hắn rút lui*).

SI-DI-SMÔNG: Trời lại cho ta thông thấy nàng.

CẢNH X

RÔ-DÔ-RA: (*Khoác một chiếc áo choàng*) Cần một thanh kiếm và một con dao găm.

SI-DI-SMÔNG: Những binh sĩ.

RÔ-DÔ-RA: Hỡi Si-di-smông khảng khái, mà sự uy nghi anh hùng của ngài đã từ bóng đêm ra đến buổi ban ngày của những chiến công hiển hách của Ngài, và

như Mặt trời trong tay thần Rạng đông đưa lại ánh sáng từ thiện cho cây cỏ và hoa hồng, và trên mây, núi, nó rớt xuống những tia sáng, tắm cho hòa những đỉnh núi cao vút, khi nó giương vầng trán được đội lên mũ vinh quang của nó và tỏa sáng của nó, xin Ngài hãy đứng dậy trên thế giới, hỡi mặt trời chói lọi của nước Ba-Lan, và giúp cho một người đàn bà bất hạnh đến quỳ xuống ôm lấy chân Ngài, xin Ngài hãy nhận giúp cho nó, bởi vì nó là người đàn bà và nó đau khổ, hai cái danh nghĩa ấy, mà cái dù có kém hơn thế nữa cũng đã quá thừa cho một con người vẫn tự khoe mình là dũng cảm. Tôi đã ba lần hiện ra trước mặt ngài, và ngài vẫn không biết tôi là ai cả, bởi vì mỗi lần Ngài đều trông thấy tôi mặc quần áo khác nhau và có những dáng điệu khác nhau. Lần thứ nhất, ngài đã trông thấy tôi là đàn ông ở trong cái nhà tù hà khắc mà ở đó đời sống buồn thảm của Ngài đã làm cho tôi lãng quên

những nỗi bất hạnh của bản thân tôi, lần thứ hai, Ngài đã trông thấy tôi là đàn bà vào các ngày mà ánh sáng của Vương quyền của Ngài là một giấc mộng, một con ma, một cái bóng, lần thứ ba là lần này, là tôi vừa thuộc nam giới vừa thuộc cả nữ giới, vì tôi đã mặc quần áo đàn bà mà lại cầm vũ khí của đàn ông. Và để nhằm làm cho Ngài cảm động, quan tâm đến việc bảo vệ tôi hơn, thì xin Ngài hãy chịu đựng nghe tôi kể với Ngài những sự biến bi kịch của đời tôi. Tôi đã sinh ra ở triều đình nước Ba Lan, từ một bà mẹ quý tộc, bà ấy phải rất là đẹp, bởi vì bà đã rất đau khổ. Mẹ tôi đã được lọt vào mắt xanh của một tên bội bạc mà tôi không gọi tên ra đây được, bởi vì tôi không biết được tên hắn ta, nhưng giá trị của hắn ta đã được biểu lộ ra trong giá trị của tôi và thật là điên cuồng rồi đại tôi đã tiếc là không được sinh ra là người theo ngẫu tượng giáo để thuyết phục tôi, rằng đó phải là một trong những vị thiên thần, họ

là mưa vàng, thiên nga và bò tót trong những sự thay hình đổi lột của họ, đã làm chảy bao giọt lệ của những thần Da-na-ê⁽¹⁾, thần Lê-Đá⁽²⁾, thần Ô-rốp-pơ⁽³⁾. Khi tôi tưởng kéo dài câu truyện bằng cách kể lại những chuyện về những tên phản bội trong huyền thoại, thì ở đây tôi muốn nói một cách tóm tắt việc mẹ tôi quá xúc cảm vì những cảm dỗ ái tình, đã áy bà đẹp và bất hạnh như các nàng ấy ra sao. Lời tạ lỗi khôn kiếp về một sự hứa hẹn hôn nhân đã làm cho mẹ tôi cảm động đến nỗi rằng cho đến ngày nay, bà ấy vẫn còn khóc khi nghĩ đến, bởi vì tên phản bội là một E-nê⁽⁴⁾ khác, quá

---

¹ Da-na-ê: Nhân vật trong thần thoại Hi Lạp con gái Acrisios, Quốc Vương Argis. mẹ Persée mà bà ta đẻ với Jupiter dưới hình thức một trận mưa vàng đã dột nhập vào trong cái vụng lấu đồng mẹ nàng bị cha giam giữ.

² Léda: Nhân vật trong thần thoại Hi Lạp, vợ Tundare, nhân tình Jupiter. Jupiter dùng hình thức một con thiên nga để làm đẹp lòng nàng.

³ O rôp: (Europe) Nhân vật trong thần thoại Hi Lạp, bị Jupiter hóa thành bò tót cướp đi đưa đến đảo Crète, trở thành mẹ Minos.

⁴ Emê (Eune) Nhân vật trong thần thoại Hi Lạp. Thái tử xứ Troie, chồng lại Hi Lạp. Sau khi Troie thất thủ.... mang theo cha và con, còn mất vợ ở lại Troie) sang La mà lấy vợ khác.

không trung thành với thành Troie, đến nỗi đã bỏ mẹ tôi, trao lại cho bà một thanh kiếm. Cái thanh kiếm của tên phản bội đáng lẽ nó phải nằm yên trong vỏ, tôi sẽ rút nó ra trước khi câu chuyện này kết thúc. Từ cái sợi dây liên kết rui ro ấy, nó không gắn liền mà cũng không giữ lại, dù gọi là hôn nhân hay tội ác thì cũng chỉ là một; từ sự liên kết ấy tôi đã được ra đời cũng giống như bà mẹ xấu số của tôi, tôi là bức chân dung sống, bản sao chép hoàn toàn, không phải là của nhan sắc mà là của những nỗi bất hạnh và những công cuộc của bà ta. Vậy thật là điều vô ích nếu tôi kể lại với Ngài việc nỗi bất hạnh của bà đã là nỗi bất hạnh của tôi như thế nào, một khi tôi đã là người kế tục bi thảm của các số phận hẩm hiu của bà. Tất cả điều tôi có thể nói được với Ngài, đó là tên của các người đã lấy làm hãnh diện về vang về danh dự của tôi, và đã cướp đoạt mất những di vật của thanh danh của tôi: đó là át-stôn-phô! Ôi!

Khi gọi tên hấn lên, lòng tôi bất bình và đau chói vì đã phải đối xử với hấn ta thành kẻ thù, át-stôn-phô đã là một người tình bội bạc, lãng quên mất sự thắng lợi của hấn ta (bởi vì về một tình yêu đã đi qua, thì người ta đã lãng quên đến cả ký ức nữa; hấn đến nước Ba Lan, được gọi đến nhận một vinh dự trị vì nước đó và cuối nàng ét-stren-la, bỏ thuốc ác độc của sự đổ vỡ của tôi. Người ta nói rằng một ngôi sao tốt lành đã liên kết hai người tình nhân với nhau, thế mà ai lại có thể tưởng rằng đó là cũng lại là ngôi sao chia rẽ hai người? Bị lãng nhục, bị lợi dụng tôi vẫn buồn rầu, tôi vẫn điên cuồng, tôi vẫn chết cả cõi lòng, tôi vẫn là tôi, nghĩa là, nói tóm lại, tôi bị rơi vào trong ngọn tháp Ba Lan khác, và phải chịu câm tiếng (bởi vì có những đau buồn và ưu tư phải để cho lòng nói ra hơn là để cho miệng nói). Tôi đã kể lại những đau buồn và ưu tư của tôi trong khi im lặng, cho đến một cái ngày mà, một mình với bà mẹ cảnh

giác của tôi, ôi! Bà ta đã phá tan cánh cửa nhà tù và cùng một lúc những đau buồn và ưu tư ấy đã thoát ra khỏi lồng ngực tôi, mọi nỗi đau buồn ưu tư này rơi trên nỗi đau buồn và ưu tư khác. Tôi nói ra những điều ấy không có gì là khó khăn lắm, bởi vì một khi người ta đã biết rằng các người mà mình kể lại những yếu đuối của mình cho nghe bản thân cũng có những yếu đuối, thì hình như người ta làm cho người đó nhẹ nỗi đau buồn và người ta chào những khuyết điểm của người đó khi lướt qua, bởi vì cái gương xấu đôi khi cũng tốt cho một cái gì đó. Sau cùng, mẹ tôi đã mắc sai lầm thì miễn tố rất dễ dàng! Được soi sáng bằng kinh nghiệm bản thân của bà, và đã không tìm được, trong cả thời gian lẫn trong một sự tin cậy quá khảng khái, việc đền bù lại cái danh dự đã bị mất, mẹ tôi cũng đã không nhìn thấy ở đó nữa phương thuốc chữa cho những nỗi buồn bất hạnh của tôi. Đối với bà thì thái độ tốt nhất là dõi theo át-stôn-

phô bằng tất cả mọi cách có hiệu quả bất hấn phải trả nợ cho danh dự tôi. Và để cho đỡ phải trả nợ nguy hiểm, bà mẹ tốt lành của tôi đã muốn bắt tôi mặc quần áo đàn ông. Bà đeo vào cho tôi một thanh kiếm cũ, đó là cái thanh kiếm mà ngài đã thấy ở bên tôi. Đã đến lúc phải rút kiếm ra khỏi vỏ như tôi đã hứa với mẹ tôi, bà ta tin vào những dấu hiệu ở thanh kiếm đó, đã nói với tôi rằng: “Con hãy đi đến nước Ban Lan, và làm cách nào để cho những người quý tộc trông thấy được thanh kiếm này trong tay con. Có thể có tình hình là ở một trong những người quý tộc ấy, những nỗi bất hạnh của con sẽ tìm được một sự hoan nghênh đồng tình, và những nỗi đau buồn của con sẽ tìm được sự an ủi”. Tôi đã đến đất Ba Lan; tôi sẽ không kể cho ngài nghe nữa; đó là vô ích và Ngài đã biết việc con người của tôi nổi sung đã đưa tôi đến nơi hang động mà ở đó Ngài đã nhìn thấy tôi vô cùng ngạc nhiên. Chúng ta hãy tạm gác cả

câu truyện cũng ở nơi đó. Clô-tan-dô đã thấy có nhiệt tình với mục đích của tôi, đã xin Quốc vương cho tôi được sống và quốc vương đã cho phép, không hiểu sao ông ta biết tôi là ai, cho nên ông ta lại khuyên tôi lại mặc quần áo theo giới tính của tôi vào theo hầu cho nàng Et-etren-la, để nhằm dùng thủ đoạn làm cho nàng đi chệch không yêu át-stôn-phô và ngăn cản cuộc hôn nhân của họ. Hãy gác lại câu chuyện là ở đó, Ngài đã lại trông thấy tôi hỏi bố nó và dưới bộ quần áo phụ nữ ấy đã làm luống cuống hai nhân vật, hãy gác tất cả những chuyện đó lại và đi đến câu chuyện rằng Clô-tan-dô, tin chắc rằng ông ta cần cho át-stôn-phô và nàng ét-stren-la xinh đẹp kia lấy nhau và trị vì trên đất nước Ba Lan, cho nên ông ta đã khuyên tôi nên từ bỏ mọi ý đồ của tôi trái ngược hẳn với danh dự tôi. Nhưng tôi đã được trông thấy, ôi ngài Si-di-smông dũng cảm, trời đã ủy thác cho người nào cái việc trả thù, bởi vì Trời đã cho

phép Ngài phá vỡ những cánh cửa của cái nhà tù ở nông thôn, ở đó, Ngài đã biểu hiện ra là một con dã thú về mặt tình cảm và là một phiến đá về mặt tính kiên nhẫn, tôi đã được trông thấy ngài cầm võ khí chống lại đất nước Ngài và vua cha Ngài tôi xin đến để ủng hộ Ngài, hòa lẫn những võ khí của thần Pa-lát vào những đặc tính huy hoàng của thần Di-a-nô, và mặc lẫn với nhau lụa và thép, chúng đã trở thành đồ trang sức của tôi. Chúng ta hãy đi lên hỡi vị anh hùng dũng cảm! Cả hai chúng ta đều cần ngăn cản và phá bỏ cuộc hôn nhân được bàn tính ấy, đối với tôi thì đó là không để cho các người đã gọi tôi là người yêu mà lại đi lấy người khác. Và đối với ngài thì đó là cốt nhằm tránh cái việc họ hợp hai nước với nhau làm một, hợp quyền lực và sức mạnh vào với nhau thì họ sẽ làm cho sự thắng lợi của Ngài không được đảm bảo chắc chắn. Là phụ nữ, tôi đến cầu xin ngài việc đền bù lại danh dự cho tôi, là nam

giới, tôi đến để cổ vũ ngài dành lại ngai vàng của Ngài. Là phụ nữ tôi tìm cách làm cho Ngài xúc động bằng cách ôm lấy chân Ngài, là nam giới, tôi đến phục vụ Ngài bằng thanh kiếm và con người tôi. Và nếu như với tư cách là phụ nữ, mà Ngài lại nói đến chuyện tình yêu với tôi, với tư cách là nam giới, Ngài nghĩ đến điều đó, thì tôi sẽ giết chết Ngài để bảo vệ đúng đắn cho danh dự tôi, bởi vì trong cuộc rượt đuổi này, tôi muốn là phụ nữ để than vãn với Ngài, và muốn là nam giới để dành lấy danh dự.

SI-DI-SMÔNG: (*Nói một mình*) Trời ơi! Có thật là ta đã nằm mộng không, bởi vì không có thể có tình hình là bao nhiêu sự việc như vậy đã đi vào trong một giấc mộng: Xin cầu thượng đế đến cứu giúp ta “Sung sướng thay là người nào rút lui an toàn khỏi tất cả những sự việc ấy và không nghĩ đến một sự việc nào cả! Có bao giờ người ta lại trông thấy bao nhiêu đau buồn và hoài nghi như thế? Nếu như ta chỉ nằm mơ thấy

vinh quang mà ở đó ta đã được trông thấy thì làm thế nào mà người đàn bà này bây giờ lại đến nhắc cho ta những chi tiết tỉ mỉ như thế? Vậy có phải có đúng là sự thực chứ không phải là giấc mộng? Và nếu đó đúng là sự thực (Ôi! Đó lại là sự mơ hồ không kém gì sự mơ hồ trên kia) thì ta gọi giấc mộng là cái gì vậy? Phải chăng vinh quang quá giống với giấc mộng đến nỗi rằng cái vinh quang đích thực nhất thì lại được coi là dối trá và cái vinh quang sai lầm nhất thì lại được coi là chắc chắn nhất? Phải chăng có rất ít sự khác nhau giữa hai cái đó đến nỗi rằng người ta đã tự hỏi điều mà người ta trông thấy, điều mà người ta được hưởng là một sự dối trá hay là sự thật? Phải chăng bản sao chép quá ư giống với nguyên bản, đến nỗi rằng người ta đã nghi ngờ nó có phải là bản sao chép hay không? Nếu là như vậy thì phải nên chờ đợi để nhìn thấy tan biến đi trong bóng tối vinh quang và sức mạnh, cái trắng lẹ

và cái uy nghi, chúng ta hãy biết hưởng thụ cái lúc này thuộc về chúng ta, bởi vì, người ta chỉ hưởng thụ tất cả cái đó trong cái khoảnh khắc ngắn ngủi của một giấc mộng. Rô-dô-ra đang ở trong quyền lực của ta, tâm hồn ta ngưỡng mộ sắc đẹp của nàng, chúng ta hãy lợi dụng cơ hội này, tình yêu phải không biết đến những quy luật của đức hạnh và của lòng tin cậy, lòng tin cậy ấy đòi đưa nàng đến dưới chân ta. Cái này là giấc mộng, và bởi vì đó là giấc mộng cho nên bây giờ ta hãy nằm mộng đến hạnh phúc, đến lượt sự lo buồn sớm sẽ đến ngay. Nhưng ngay những lời nói của bản thân ta đã kéo ta đi đến những ý nghĩa khác. Nếu như đó chỉ là một giấc mộng, nếu như đó chỉ là một quang hư ảo, thế thì ai lại chịu để mất một vinh quang thần linh cho vinh quang của con người? Cái gì tốt lành đã qua đi lại hơn giấc mộng không? Ai đã được hưởng, những hạnh phúc hiếm hoi mà lại không nói với mình

trong khi nằm lại chung trong hôn
vía: “Tất cả những cái tôi đã trông
thấy đó, đương nhiên là tôi đã nằm
mơ thấy chúng. Vậy, nếu như cả cái
đó nữa cũng phải qua đi, nếu như
lòng thêm muốn là một ngọn lửa đẹp
đẽ mà một cơn gió đầu tiên thổi lên sẽ
biến thành tro bụi, thì chúng ta hãy
đi đến cái gì vĩnh cửu, cái vĩnh quang
bất diệt, ở đó những hạnh phúc không
tan biến đi ở đó cả những vinh quang
cũng không bị xóa mờ. Rô-dô-ra đã
đau khổ trong danh dự của nàng,
nhiệm vụ của một vị Thái tử là trả lại
danh dự cho nàng chứ không phải là
tước đoạt nó. Xin Thượng đế phù hộ!
Ta phải chiếm lại cho nàng cái danh
dự của nàng trước khi chiếm lại ngai
vàng của ta. Ta hãy trốn khỏi cơ hội
này đi, nàng nguy hiểm quá (*nói với
một binh sĩ*) Người hãy báo động lên,
ta muốn xung trận ngay ngày hôm
nay trước khi bóng tối chôn vùi những
tia sáng mặt trời trong những dòng
nước đen sẫm.

RÔ-DÔ-RA: Thưa điện hạ, ngài bỏ tôi đi như thế sao? Cả những nỗi buồn lẫn những giọt lệ của tôi không dành được một lời nói nào của Ngài sao? Thưa điện hạ, làm thế nào mà có tình hình rằng Ngài không dành một cái nhìn, một phút quan tâm chú ý đến tôi? Tại sao Ngài lại quay mặt đi?

SI-DI-SMÔNG: Rô-dô-ra, chính vì cần cho danh dự để giúp nàng, mà trước hết ta phải độc ác với nàng. Tiếng nói của ta không trả lời nàng để cho danh dự ta trả lời nàng, ta không nói với nàng, để cho sự nghiệp của ta trả lời nàng cho ta. Ta không nhìn nàng bởi vì, trong một hoàn cảnh quá ư tế nhị này, ta phải không nhìn đến sắc đẹp của nàng, nếu như ta muốn nhìn đến danh dự của nàng.

(Anh ta đi ra cùng với những binh sĩ).

RÔ-DÔ-RA: Trời ơi, những ẩn ngữ ấy nghĩa là gì vậy? Sau bao nhiêu lo buồn, ta vẫn còn phải hoài nghi về ý nghĩa những câu trả lời được đưa ra cho ta đó.

CẢNH XI

CLA-RIN -- RÔ-DÔ-RA.

CLA-RIN: Thưa phu nhân, con có thể nói với phu nhân không?

RÔ-DÔ-RA: à Cla-rin, người ở đâu thế?

CLA-RIN: Con bị giam trong một tòa vọng lâu, đem cuộc đời ra để đánh canh bạc, và không biết canh bạc ấy quay về phía nào. May mắn quá, con đã có Quy-mô-la. Nhưng con đã nhìn thấy cái lúc mà con sang chơi lại lên rồi.

RÔ-DÔ-RA: Tại sao thế?

CLA-RIN: Tại vì con đã biết được điều bí mật của việc phu nhân ra đời, và thật vậy, Ngài Clô-tan-dô... Nhưng, cái tiếng động gì thế vậy?

CRÔ-DÔ-RA: Đó có thể là tiếng gì vậy?

CLA-RIN: Ngài ấy đã đem một đội quân ra khỏi cung điện bị bao vây, để đánh lui và chiến thắng quân đội của Ngài Si-di-smông tự hào.

RÔ-DÔ-RA: Ta thật là hèn nhát, thế nào mà ta lại

không ở bên cạnh Ngài đó để làm ngạc nhiên cả thế giới... Thế nào mà người ta đã chiến đấu với bao nhiêu sự điên cuồng không có trật tự và không có mức độ.

(Nàng đi ra).

CẢNH XII

CLA-RIN, NHỮNG BINH SĨ (SAU SÂN KHẤU).

NHIỀU TIẾNG NÓI: Quốc vương vô địch của chúng ta muôn năm!

NHỮNG TIẾNG NÓI KHÁC: Tự do của chúng ta muôn năm!

CLA-RIN: Tự do và Quốc vương muôn năm!
Mặc kệ thầy chúng, điều đó không có gì hại cho tôi cả, chỉ cốt là tôi rút lui khỏi đám bạc, và ngày hôm nay tôi đã đứng ra ngoài vòng, trong một sự hỗn loạn vô cùng to lớn như thế này, tôi đóng vai trò của Nê-rông không than vãn gì hết. Song nếu như tôi phải than vãn về một điều gì thì đó là về

tôi. Đứng nấp vào trong cái góc này, từ đây tôi có thể nhìn thấy cả đám hội, đây là chỗ đứng rất chắc chắn và được bảo vệ tốt, giữa những ngọn núi đá, cái chết sẽ không moi được tôi ra. Thật là an toàn hết chỗ nói, không còn sợ sệt gì thân chết nữa. *(Hắn nấp vào một chỗ. Trống đánh và người ta nghe thấy tiếng vũ khí).*

CẢNH XIII

BA-DI-HÔ, CLÔ-TAN-DÔ, ÁT-STÔN-PHÔ.
(CHẠY TRỐN) CLA-RIN (NẤP VÀO MỘT CHỖ).

BA-DI-HÔ: Phải chăng đó là một ông vua bất hạnh nhất? Một người cha bị hành hạ một cách tàn nhẫn nhất?

CLÔ-TAN-DÔ: Quân đội của Ngài chạy trốn hỗn loạn.

ÁT-STÔN-PHÔ: Và những tên phản bội đã chiếm ưu thế.

BA-DI-HÔ: Trong những trận đánh như thế thì kẻ chiến thắng bao giờ cũng là kẻ

trung thành và kẻ chiến bại là kẻ phải
bội đố. Clô-tan-dô chúng ta hãy trốn
tránh sự tàn nhẫn vô nhân đạo của
một đứa con mất giống đi.

*(Người ta bắn ở đằng sau sân khấu,
và Cla-rin ngã xuống ngay tại chỗ mà
hắn nấp).*

CLA-RIN: Xin trời hãy thương lấy tôi.

AT-STÔN-PHÔ: Cái tên binh sĩ bất hạnh vừa ngã
xuống chân chúng ta, mình đâm máu
là ai thế?

CLA-RIN: Tôi là một kẻ bất hạnh, muốn tránh
cái chết thì lại dẫn xác đến trước mặt
nó. Tôi trốn nó và tôi đã lại gặp nó.
Không có một nơi nào bí mật đối với
cái chết cả, do đó, tôi đã rõ ràng rút ra
được một điều là kẻ nào tìm cách
tránh đòn của nó thì chính kẻ ấy lại bị
đòn nó đánh trúng. Hãy quay lại, hãy
quay lại cuộc chiến đấu đi, giữa lửa,
máu và võ khí, ở đó còn an toàn hơn là
ở trong núi được bảo vệ tốt nhất, bởi
vì không có một con đường chắc chắn
nào chống lại được sức mạnh của số

mệnh, và chống lại được sự tàn nhẫn của số phận. Người tưởng chạy trốn khỏi cái chết và người sẽ chết nếu như Thượng đế đã quyết định rằng người phải chết. (*Hắn ngã xuống sau sân khấu*).

BA-DI-HÔ: Và người sẽ chết, nếu như Thượng đế quyết định rằng người phải chết. Trời hồi, với một sự hùng biện biết bao nhiêu, nó đã làm sáng tỏ sai lầm của chúng ta và kêu gọi sự ngu dốt của chúng ta đi đến những tư tưởng cao cả hơn, cái thì hai ấy đã nói lên qua miệng một vết thương! Máu chảy ra từ cái lưỡi ấy đã dạy cho chúng ta rằng con người rút kiệt hết sức mình thành những cố gắng vô ích chống lại một sức mạnh và một lý tưởng cao hơn. Chính trong khi muốn tránh cho Tổ quốc ta khỏi những vụ sát nhân và những việc phản nghịch mà ta đã phải nộp mình cho những kẻ mà ta định giải phóng.

CLÔ-TAN-ĐÔ: Thưa bệ hạ, đúng là sẽ số mệnh đã

biết tất cả mọi con đường và phát hiện ra con đường mà nó tìm kiếm ở nơi bí mật nhất định của những ngọn núi đá, nhưng ta cũng không phải là người ngoan đạo để nói rằng không có phương thuốc gì cứu chữa cho sự giận dữ của nó. Ngược lại, chính là có phương thuốc đó, và người hiền trí sẽ chiến thắng được số mệnh, và nếu như Người thấy đau khổ và bất hạnh đe dọa thì Người hãy tìm cách tránh nó đi.

AT-STÔN-PHÔ: Clô-tôn-dô, thưa Điện hạ, Ngài nói lên với tư cách của người đã có sự khôn ngoan của cái tuổi đã thành thực, còn ta thì với tư cách là sự dưng cảm của tuổi thanh xuân. Ta đã thấy trong những đám bụi đặc dày ấy một con ngựa phóng nhanh như gió thổi. Xin bệ hạ hãy lên ngựa trốn đi còn về phần hạ thần thì trong thời gian đó, thần sẽ bảo vệ cho Bệ hạ tốt.

BA-DI-HÔ: Nếu như Thượng Đế muốn ta chết, hoặc nếu cái chết chờ ta ở đây, thì ta

muốn đi thẳng đến trước mặt nó và
nhìn nó mặt đối mặt.

CẢNH XIV

SI-DI-SMÔNG, ÉT-STREN-LA, RÔ-DÔ-RA.
NHỮNG BINH SĨ, VÀ NHỮNG NHÂN VẬT Ở
CẢNH TRÊN.

MỘT BINH SĨ: Người ta đã trông thấy Quốc vương
nấp giữa lùm cây, trong chỗ bụi rậm.

SI-DI-SMÔNG: Lần theo ông ta đi, dừng để cho một
cái cây nào không được xem xét đến,
lục soát từ cây này sang cây kia, từng
cành một.

CLÔ-TAN-DÔ: Hãy trốn đi, thưa bệ hạ.

BA-DI-HÔ: Này! Tại sao chứ?

ÁT-STÔN-PHÔ: Ngài định làm gì ạ?

BA-DI-HÔ: Người hãy lùi xa ra, át-stôn-phô.

CLÔ-TAN-DÔ: Người muốn làm gì ạ?

BA-DI-HÔ: Clô-tan-dô, hãy thử dùng một cách
cuối cùng vậy (*nói với Si-di-smông*)
Nếu đúng là ta mà người định đi tìm,

hãy Thái tử, thì ta đang quỳ dưới chân Người đây, người hãy dẫm lên làm tuyết của bộ tóc bạc của ta, đi (*Ông ta quỳ xuống*). Hãy ấn đầu ta xuống chân người, và hãy bước lên vương miện của ta đi. Người hãy làm nhục đi, hãy kéo trong bụi bám các danh dự của tuổi tác và tước vị của ta đi, hãy trả thù danh dự của ta, hãy bắt ta cầm tù đi, và mặc dù tất cả mọi sự đề phòng của ta, định mệnh hãy hoàn thành ý chí của người đi, trời hãy trung thành với lời nói của Người đi.

SI-DI-SMÔNG: Hồi triều đình cao quý của Ba Lan đã là chương nhân của bao nhiêu kỳ diệu người hãy nghe, đây là Thái tử của các người đang nói, cái điều mà đã được Trời quyết định, cái mà Thượng đế đã chính tay viết lên trên một cái bầu trời, ý chí của Thượng đế được khắc lên những trang giấy của các cuốn Thiên Thư mà các vì tinh tú trang trí bằng những chữ vàng, điều ấy không lừa bịp bao giờ, không nói

dối bao giờ, nhưng người lừa bịp, người nói dối, đó chính là người, để nhằm lợi dụng những chiều chỉ ấy, đã tìm cách đi sâu vào giải thích ý nghĩa của chúng. Cho ta hiện có mặt ở đây, vì muốn tránh cái bản tính tàn khốc của ta cho nên đã làm cho ta thành một con dã thú người, để cho, ngay khi ta thuộc dòng giống quý tộc, có dòng máu khảng khái, có xuất thân cao cấp, thì ta vẫn ra đời phải chịu nhu thuận và khiêm tốn ý chí cần một cách sống như thế, một nền giáo dục thuộc loại đó là đủ để cho tập quán của ta thành hung ác. Thật là một cách tốt đẹp để sửa chữa chúng! Nếu người ta bảo một người nào đó rằng: “Một con vật phi nhân sẽ cắn chết mày”, thì người ấy có coi đó là một phương thuốc tốt nhất để đánh thức những tập quán hung ác mà người ấy thấy hãy còn đang ngủ không?

Nếu như người ta bảo người ấy rằng: “Thanh kiếm mà người đeo ở thắt lưng sẽ giết người đó”, thì việc đó để

tránh khỏi tai họa đã nói ra, lại đã thúc đẩy việc rút dao ra khỏi vỏ và đâm ngay vào ngực người ấy. Nếu người ta bảo người chôn vùi người trong những phần mộ bạc của chúng” thì ta cho rằng người ấy sẽ sai lầm nếu bước lên thuyền khi mà đại dương đang nổi giận, cuộn cuộn đang lên những núi tuyết, những mồm sáng tua tủa bằng pha lê. Tình hình sẽ xảy ra với người ấy như là đã xảy ra với người bị đe dọa và một con ác thú mà lại đánh thức nó dậy, cũng như đã xảy ra với người phải phòng ngừa một thanh kiếm ra khỏi vỏ, cũng như xảy ra với người đem mình ra chịu những lớp sóng cuồng mô của biển cả. Và khi bản trình tàn khốc của ta, ta yêu cầu các người hãy nghe ta nói đây, đã là một con ác thú đang nằm ngủ, sự giận dữ của ta đã là một thanh kiếm không lưỡi, sự thô bạo của ta đã là một biển cả hiền lành, thì không phải cho bất công, cũng không phải là do trả thù mà người ta chiến thắng được số

phận, người ta chỉ làm cho nó tức giận thêm lên thôi và người ta nếu như muốn chiến thắng được số phận thì đó chính là phải khôn ngoan và có điều đó. Không phải là đề phòng trước khi cái ác xảy ra, đề phòng cái điều mà người ta nhìn thấy trước thì rõ ràng là người ta có thể lẩn tránh được một cách khiêm tốn, nhưng chỉ tránh được khi nào cơ hội đã đến rồi, bởi vì cái cơ hội này người ta không thể ngăn nó không xảy ra được. Nói đúng hơn, các người hãy nhìn cái cảnh tượng hiểm hoai này, cái sự vật kỳ lạ ghê sợ này, cái phép mầu này. Thật vậy, có gì kỳ lạ hơn cái việc nhìn thấy, sau bao nhiêu cố gắng vô ích, cha ta Quốc Vương của ta đã phải quỳ một cách không xứng đáng dưới chân ta? Trời đã chỉ thị cho như thế, cha ta đã tìm mọi cách để lẩn tránh việc xử phạt và ông ta đã không đạt được kết quả. Và ta, không có giá trị, không có khoa học, không có tuổi già kinh nghiệm, thế mà ta lại có thể chiến thắng được

nó đó sao. (Nói với Bô-di-hô) Thưa bệ hạ, xin Người hãy đứng dậy và chìa tay ra cho con. Bây giờ Trời đã thuyết phục Người rằng Người đã dùng cách thức kém cỏi để lẩn tránh việc xử phạt, và đầu con đây, xin kính cần chờ đợi Người trả thù nó. Con xin quý xuống chân Người.

BA-DI-HÔ: Hỡi con trai ta, một hành động đẹp đẽ quá như thế đã làm cho con lại thành ra đứa con ta đứt ruột đẻ ra. Con là Thái tử, sự thắng lợi và vòng nguyệt quế là thuộc về con, con đã chiến thắng, những sự việc cao cả của con đã đội vương miện vào cho con đó.

TẤT CẢ MỌI NGƯỜI: Si-di-smông muôn năm, muôn năm!

SI-DI-SMÔNG: Ta có thể mong đạt đến những thắng lợi to lớn, đó là do chỗ thắng lợi to nhất của ta là hôm nay ta đã chiến thắng được chính bản thân ta. át-stôn-phô hãy đưa tay cho nàng Rô-dô-ra đi! Anh ta phải biết rằng anh ta còn phải trả lại việc đền bù danh dự

cho nàng và chính ta đòi hỏi việc đó.

ÁT-STÔN-PHÔ: Ta xin thú thật là đã mang những nghĩa vụ đối với nàng, nhưng xin các Ngài hãy nghĩ đến cái việc là chính nàng cũng không biết bản thân nàng là ai cả, và thật là một sự hèn hạ và nhục nhã lấy phải một người vợ...

CLÔ-TAN-DÔ: Đừng nói tiếp nữa, hãy đứng dậy hỏi Át-stôn-phô, Rô-dô-ra cũng thuộc dòng dõi quý tộc như Ngài đấy, và thanh kiếm của ta sẽ ủng hộ nàng ở quyết đấu trường. Nàng là con gái ta, và thế là đủ.

ÁT-STÔN-PHÔ: Ngài nói gì vậy?

CLÔ-TAN-DÔ: Ta đã đợi cho nàng kết hôn và được tôn kính để nói lên nguồn gốc nàng ra đời. Đó là một câu chuyện dài. Rốt cuộc lại, nàng là con gái ta.

ÁT-STÔN-PHÔ: Nếu đã như vậy thì ta sẽ giữ lời hứa.

SI-DI-SMÔNG: Để cho nàng Et-stren-la khỏi cô đơn, không được an ủi trong khi mất một vương tử anh dũng và nổi tiếng như vậy thì ta muốn bằng chính tay ta đưa lại cho nàng một người chồng,

người đó cả về công hiến và của cải, đã ngang với át-stôn-phô nếu không phải là vượt qua người đó. (*Nói với Et-stren-la*) nàng hãy kết hôn với ta.

ÉT-STREN-LA: Ta đã được thêm nữa, khi được xứng đáng với một diễm phúc như thế. Si-di-smông, còn về ngài Clô-tan-dô. Ngài với tất cả những đặc ân mà Ngài đó cầu xin ta.

MỘT BINH SĨ: Nền Ngài đã ban thưởng những người đã phục vụ Ngài như thế thì đối với con người đã thúc đẩy toàn quốc nổi dậy và đưa ngài ra khỏi tòa vọng lâu nơi Ngài bị giam giữ, Ngài sẽ cho con cái gì nào?

SI-DI-SMÔNG: Cho người ngay tòa vọng lâu ấy, và để cho đến chết người không thoát khỏi tòa vọng lâu ấy, ta sẽ cho người canh gác. Một khi sự phản bội đã được hoàn thành thì người ta không dùng tên phản bội vào việc gì được nữa.

BA-DI-HÔ: Sự khôn ngoan của con làm cho tất cả chúng ta đều kinh ngạc.

ÁT-STÔN-PHÔ: Bao nhiêu sự thay đổi đã diễn ra

trong ngày đó.

RÔ-DÔ-RA: Một sự hiền trí và khôn ngoan biết bao nhiêu.

SI-DI-SMÔNG: Ở đó, có gì làm cho các người ngạc nhiên? Một giấc mộng đã là thầy dậy của ta, và ngay trong cái tình hình mơ hồ mà ta đang sống đây, ta vẫn sợ nó đến đánh thức ta dậy, và một lần thứ hai nữa ta lại thấy ta nằm trong một nhà tù chật hẹp, và dù cho nếu nó không phải là cái gì cả, thì chỉ cần nằm mơ đến nó, bởi vì ta đã biết được từ đó rằng rốt cuộc mọi hạnh phúc lớn nhất của con người đều qua đi như một giấc mộng, và ta muốn lợi dụng cái thời gian mà giấc mộng của ta còn diễn ra để xin các ngài tha thứ cho các lỗi lầm của ta. Đặc tính của những tấm lòng cao quý là biết tha thứ.

(Hết ngày thứ ba và sau cùng).

HẾT

KIỆT TÁC SÂN KHẤU THẾ GIỚI

ĐỜI LÀ GIẤC MỘNG

Tác giả: CẠN ĐÊ RÔNG

Người dịch: HOÀNG VIỆT

NHÀ XUẤT BẢN SÂN KHẤU

CÔNG TY MINH THÀNH - BỘ CHỈ HUY QUÂN SỰ

TP. HỒ CHÍ MINH

*
*   *
*

Chịu trách nhiệm xuất bản

HÀ ĐÌNH CẦN

Chịu trách nhiệm bản thảo

NGÔ THẾ OANH

Biên tập

THẾ NGỌC

Trình bày bìa

NGÔ TRỌNG HIỂN

Sửa bản in

BAN BIÊN TẬP

In 500c khổ 14,5 x 20,5 tại In Văn hóa Sài Gòn

Giấy phép xuất bản số 93-2006/CXB/053-26/SK cấp ngày
25-01-2006. In xong và nộp lưu chiểu Quý II - 2006

Tủ sách Kiệt Tác Sân Khấu Thế Giới ra mắt bạn đọc là công sức của nhiều thế hệ Sân khấu nối tiếp sưu tầm, nghiên cứu, dịch thuật...có ảnh hưởng lớn không chỉ về sân khấu mà có tầm ảnh hưởng đến phát triển văn học nghệ thuật Việt Nam nói chung.

Từ các tác phẩm cổ đại với các tên tuổi hàng đầu về bi kịch và hài kịch bộ sách trải rộng qua nhiều thời kỳ rực rỡ của sân khấu thế giới như thời đại Phục hưng, Lãng mạn và Hiện đại... giới thiệu những kiệt tác chói sáng có sức sống xuyên qua nhiều thế kỷ của những nhà viết kịch kiệt xuất... Nhiều tác phẩm ra đời từ hàng ngàn năm trước nhưng tư tưởng và nghệ thuật vẫn đồng hành với các bạn đọc và khán giả hôm nay.

Tủ sách kiệt tác kịp thời ra mắt bạn đọc từ đầu năm 2006, chào mừng những năm kỷ niệm 1000 năm Thăng Long - Hà Nội của đất nước.

10164695

